

من و خه سوود

منتدی اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

کۆمه لیک چیرۆک و په نډ و ئاموژگارییه
له ژبانی هاوسهر له گهل خه سوودا

منتدی اقرأ الثقافي

للکتاب (کوردی - عربی - فارسی)

www.igra.ahlamontada.com

نوسینی: د. محمد ابراهیم صقر
وهه گیرانی: ناصح محمد شاربازیری

چاپر یه که م

٢٠٠٩

١٤٣٠

من و خەسەوم

كۆمەللى چىرۆك و پەند و نامۇزگارىيە لە ژيانى ھاوسەر
لە گەل خەسودا

نوسىنى: د. محمد ابراهيم صقر
وەرگىرانى: ناصح محمد شارباژىرى

چاپىيەكەم

۱۴۳۰ كۆچى

۲۰۰۹ زايىنى

- ناوی کتیب: من و خه سوم.
- نویسنی: د. محمد ابراهیم صقر.
- وەرگیرانی: ناصح محمد شارباژیری.
- پیت چنن و دیزاین: کۆمپیوتەری یاد.
- نۆبە ی چاپ: یه که م.
- سالی چاپ: ۲۰۰۹ زایینی - ۱۴۳۰ کۆچی.
- تیرلژ: (۵۰۰) دانه.
- له بلاوکراوه کانی کتیبخانه ی ههوارمان.
- مافی چاپکردنه وه ی پارێزراوه بو وه رگنێر.

قال تعالى :

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ

فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْعَمِيرِ﴾ لقمان ١٤

قال تعالى :

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا

وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ

يَتَفَكَّرُونَ﴾ الروم ٢١

پیغمبر ﷺ ده فرمودت: (إِنَّ اللَّهَ يوصيكم بأمهاتكم، ثم

يوصيكم بأمهاتكم، ثم يوصيكم بأمهاتكم، ثم يوصيكم بآبائكم

ثم يوصيكم بالأقرب فالأقرب) صحيح ابن ماجه.

قال عليه السلام: (الدنيا متاع و خير متاع الدنيا المرأة

الصالحة) صحيح مسلم.

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشهکی

سوپاس و ستایش بۆ پەروەردگاری جیهان، که له ئاو مرۆفی به‌دییه‌ناوه و چه‌ندین وه‌چه و پستی لێکردۆته‌وه، خوایه‌ك به‌ توانایه له‌سه‌ر هه‌موو شتیك، یه‌كێك له‌ ده‌سه‌لات و ئایه‌ته‌كانی ئه‌وه‌یه‌ له‌ خۆمان هاوسه‌ری بۆ دروست کردوین تا له‌گه‌ڵیان ئارام بگرین و سۆز و به‌زه‌یی و میهره‌بانی خستۆته‌ نێوانمان، سوپاسی زۆری ئه‌و پەروەردگاره‌ ده‌که‌ین .

شایه‌تی ئه‌ده‌ین له‌سه‌ر تاك و ته‌نهایی خوا و بی‌ هاوه‌لی، شایه‌تی له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ری (محمد ﷺ) ده‌ده‌ین، که‌ باشترین که‌سی‌که‌ به‌سه‌ر زه‌ویدا روشتی، پەروەردگارا سه‌لاوات به‌دی له‌سه‌ر ئه‌و پێغه‌مبه‌ره‌ و ئال و به‌یت و یارانی .

پاشان خێزان به‌ردی بناغه‌ی دروست کردنی کۆمه‌لگایه، له‌ دوو هاوسه‌ر پێك دێت که‌ خوا سۆز و به‌زه‌یی خستۆته‌ نێوانیان، بۆیه‌ له‌ قورئاندا و له‌زۆر ئایه‌تدا باسی خێزان و بنه‌ماکانی و

ئامۆزگاری خوا و پێغه مەبر ﷺ بۆ هاوسەران کراوە، ھەر و ھا
ئامۆزگاری و فەمان کراوە بە چاکە کردن لە گەڵ باوک و دایکدا.

لە گەڵ فەرمانی چاکە لە گەڵ ھاوسەر و دایک و باوکدا
پێویستە ھاوسەر ئەوا دوو فەرمانە جیجی بکات، چونکە
ھەریەک لە خێزان و باوک و دایک مافیان ھەیە.

جا ھەندێ کەس نەتوانی ھاوسەنگی لە نێوان ئەم مافانەدا
بکات و ھەر کەس مافی خۆی پێ بیەخشیت، ھەندێ کەسیش
زیادە رەوی دەکات و مافی ھاوسەر پێش دەخات بەسەر مافی دایک
و باوک، یان مافی دایک و باوک پێش دەخات بەسەر مافی ھاوسەر،
لێرەو جیاوازی و کێشە سەر ھەڵدەدات و ژيان بەرەو لێلی
دەراوت، بۆیە دەبینن ژيان پڕ بوو لە کێشە و گرفت، بەھۆی
مامەڵەی ھاوسەر لە گەڵ خەسوو و خەزوردا، ئەمەش بەرەو
پەرەگەندە بوونی خێزان و زۆری جیاپوونەو ڕوشتووە.

ئەم دیاردەبەش لە کاتی لاوازی بواری ئیمانی یان ئابوری
بەرەو زیادبوون دەروات.

بۆیه پشتم به خوای گهوره بهست و بیرم له نویسنی کتیی
 کردهوه که ئهم گرفته روون بکاتهوه و هوکار و شوینهوار و
 چارهسهرهکانیشی تیا بی، له گهل هینانی کۆمهلیک غونه له قورئان
 و سوننهت و رهوشتی پیغمبه رﷺ و هینانی چهند کیشه و گرفت
 له گهل ریگه چارهکانی.

ئهم کتیه سهرهتایهک و پینج بهش له خو ده گریت.

سهرهناکه دوو بهش له خو ده گریت:

۱. مانای خه سوو.

۲. خیزانی ئارام.

بهشی یه کهم:

شیواز و ههلس و کهوتی پیغمبه رﷺ له گهل خه سو و

خه زور (باوک و دایکی هاوسهر).

ئهمیش چهند خالی له خو ده گری:

۱. مامه لهی پیغمبه رﷺ له گهل خه سوو.

۲. مامه لهی پیغمبه رﷺ له گهل خه زور.

- أ- مامەلەى پىڭەمبەر ﷺ لە گەل ئەبو بە كرى صديق ﷺ .
ب- مامەلەى پىڭەمبەر ﷺ لە گەل عومەرى كورپى خەطاب ﷺ .
ج- مامەلەى پىڭەمبەر لە گەل ئەبى سفیان كورپى حرب ﷺ .

بەشى دووهم :

رپرەوى پىڭەمبەر ﷺ لە چۆنىتى مامەلە لە گەل زاوا (ميردى كج)
ئەمىش چەند خالىك لەخۆ دەگرى :

- ۱ . عثمان كورپى عەففان هاوسەرى روقىه و ئوم كەلثوم ﷺ .
۲ . ئەبولعاصى كورپى رەبىع هاوسەرى زەينەب ﷺ .
۳ . عەلى كورپى ئەبو طالب هاوسەرى فاطمە ﷺ .

بەشى سىيەم :

كۆمەلىك چىروكىكى واقعى لە ژيانى هاوسەرەكان و خەسوو
و خەزور .

ئەمەيش چەند خالىك لەخۆ دەگرىت :

۱. خاتو فاطمە ﷺ لە گەڵ خەسودا ﷺ.
۲. ئومامەى كچى حارث ئامۆزگارى كچه كەى دەكات .
۳. خەسودەك لە بەنى تەمىم ئامۆزگارى مێردى كچه كەى دەكات .
۴. خەسودەك مێردى كچه كەى ئاسودە دەكات .
۵. ھۆنراوہبەك لە داىكىكى پیرەوہ بۆ كۆرە سەر كەشەكەى .

بەشى چوارەم:

گرفتەكانى دوو ھاوسەر لە گەڵ خەسوو و خەزوردا (ھۆكار
و چارەسەر).

ئەمىش سى خال لەخۆ دەگریت:

۱. ھۆكارى گرفت لە نىوان ھاوسەر و خەزوران .
۲. كۆمەلى دياردە و شۆتەنەوارى گرفتى دوو ھاوسەر لە گەڵ
خەزورانىيان .

بەشی پێنجەم:

گرفت و چاره سەر.

ئەمە بوو خوای گەورە یارمەتی دام، داواکارم لە خوا ئەم
پەراوە بکاتە تەرازووی چاکەکانمان لە روژی قیامەت،
مەبەستیشمان چاکە و چاکسازی یە بە ئەندازەی توانامان، پشت و
پەناشمان هەر خوا یە.

سوپاس بۆ خوا لە سەرەتا و کۆتایی و ڕۆژات و سەلام
لە سەر پێغمبەر و ئال و یاران.

نوسەر: د. محمد ابراهیم صقر

پیشه کی وەرگیر:

به ناوی خوای میهره بان، درود و سلاو له گیانی پیغه مبه ر
 ﷺ و بارانی و شوینکه وتوانی .

خیزان به ردی بناغهی کۆمه لگه به، ئاسوده یی و
 به خته وه ری کۆمه لگه به ستراره به ریژه ی به خته وه ی
 خیزانه کان، ئەو کیشه و گرفتانه ی رووبه رووی خیزان ده بنه وه
 وه ک کابه یه کی کۆمه لایه تی، ئاسه وار و جیکه وته ی خرابی
 له سه ر کۆمه لگه ش ده بیّت، بۆیه چه ند هه ول بدریّت بۆ
 پاراستنی خیزان و ده سه به رکردنی ژیا نیکی ئاسوده و دوور له
 گرفت، هیشتا که مه، به تابه تی له م رۆژگاره دا که کیشه کان
 به ره و ئالۆزی و فره لایه نی ده رۆن و لیکنرازانیکی کۆمه لایه تی
 و کیشه و گرفتی زۆر له و بواره دا به دی ده کریّت .

ئهم کتیبه ش باس له یه کیّک له کیشه کۆمه لایه تیه کان
 ده کات که له ناو خیزاندا، که په یوه ندی نیوان (بوک و مالی
 خه زورانی) یان (زاوا له گه ل ماله خه زورانی)، به شیوازیکی

زانستی و ورد، کیشه‌کانی دیاری کردوو و ریگه‌چارهی
تایینی و زانستی بو ده‌ستنیشان کردوو، ئیمه‌ش به پیوستمان
زانی وه‌ریبگیرینه سهر زوبانی شیرینی کوردی، تا بتوانین
به‌شداریکی ئیجابی بین و خوینته‌ری کوردیش لی سودمه‌ند
بیٲ . . .

وه‌رگیر

۲۰۰۹/۵/۱۱

ده ستيپيک

يه کهم / واتاي خه سوو:

پيش نه وهی باس له په يوه ندى نيوان هاوسه ره کان و خه سوو
و خه زورانيان بکه ين ده بيت له چهند ديريکدا ماناي (الحماة)
روشن بکه ينه وه.

هر چهند رهنکه زورمان بزائين، به لام واتاي زمانه واني بو
نهو وشه يه کومهلې چمک و واتامان بي ده به خشيت که زور
کهس لي بي ناگايه.

الحماة: ناکه، کۆکه ی (أحماء و حموات) بریتیه له: کهسه
نزیکه کانی میرد ههروه ها دايک و باوکی میردیشه^۱.

وحما: حَمَو المَراة و حَمُوها و حَمَها: بریتیه له باوکی
میرده که ی له گهل برای میرده که ی وه به که سيک ده لين که له
پشته وه بي واته هر کهس خزمی میرده که ی بيت.

دايکی میرده که ی وه هه رکهس له لايه نی میرده که یه وه بيت
وهك: باوکی و برا و مامی میرده که ی.

^۱ بېروانه معجم لغة الفقهاء دانراوی محمد قلعة جی حامد صادق ج ۱ -
ص ۲ - و (لسان العرب) لابن منظور - ج ۱۲ - ص ۱۹۷.

الأنثى: تهنها ئەم زمانه هاتوو ه دهلّی (حمو الرجل) واته
باوکی هاوسه ره که ی یان براکه ی یان مامی .

که دهلّی : حمو الشیء حمیمأ و حمی و حمایة و حمیة .

واته بهرگری لیکردو پاراستی .

الحامیة: واته هاوه له کانی له جهنگدا دهپاریزی یان کۆمه لیک

خویان دهپاریزن .

الحامیة: ئەو بهردهیه که بیر ی بی هه لده چنن .

الحوامی: بهو شته دهلّین که له بهرد دهپاریزی .

جا نه گهر سهیری ئەم واتانه باکهین ئەوه مان بۆ روشن ده بیته وه

که (الحماة) به که سیك دهلّین حیمایه و پاریزگاریت لی بکات و

بتپاریزی .

واته : خهسو و خهزور ئەو که سهیه که ژن یان میرد په نای بۆ

ده بن و سهرچاوه ی ئارامیانه ، نهك سهرچاوه ی ترس و کیشه و

گرفت و ماندوی و ئازار ، که نه مرق و اناسراوه .

خیزانی ئارام

خیزان کایەبەکی کۆمەلایەتی یە کە لەسەر پەبوەندی پیاویک و ئافەرەتیک بە پەبوەندیەکی شەری ئاشکرا دروست دەبێت، و کۆمەلایک ئەرك و ماف لەسەر هەر یەکیکیان دروست دەبێت ئەو پەبوەندیەش یاسایە کە هەموو ئاینە ئاسمانیەکان بپاریان لەسەر داوێ و بە پرۆز و پڕ خیزان زانیوێ و تەنھا ریگەش بووێ بۆ پیکهێنانی هاوسەرداری ریگە پێدراو.

ئەمە لەگەڵ یاسای خوا لە هەموو بونەوێردا گونجاوێ کە سوننەتی (ازدواج) و دوانیە لە هەموو شتیکدا.

﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ سورەت: ۷۹

واتە: لە هەرچی شتدا یە نێر و مێمان دروست کردووە تا ئێوەش بپرسن.

ئەو جوتی و دوانیە لە بونەوێردا بەوێ دەبێت کە شتیک لەگەڵ بەرامبەرە کەیدا بە یە کتر بگەن وەک بەیە کتر گەشتی نێر و مێ، یان سالب و موحەب، سارد و گەرمی کارەبا و تا (گەردیلە) کە بناغە ی هەموو بونەوێرە لە ئەلکترۆن و پرۆتۆن و ناوک پیک دێت.

ئەلكتۆرن: ھېزىكى كارەبائى سالبە.

پروتۆن: ھېزىكى كارەبائى بەرامبەر ئەو و مۇجەبە.

بۆيە ھەرچى پەيامى ئاسمانى ھەيە، ھاوسەردارى نيوان ژن و
پياويان بە پروژ زانيو، چونكە لەگەل سروشتى بونەو ەردا دەگوئجىت،
كەس تەنھانە جگە لە زاتى خواى گەورە.

﴿سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ
أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ﴾ يس: ۳۶.

پاك و بىگەردى بۆ ئەو زانەى ھەرچى (جوت) نىر و مێهە دروستى
كردووە، لە روھ كدا و لە خۆيان و لە شتائىكىش كە نەيان زانيو.

بۆيە لە (سفر التكوين) لە تەوراتدا ھاتووە (إن الرجل يترك أباه و أمه و
يلتصق بزوجته، فيصير الاثنان جسداً واحداً) سفر التكوين ۲۴/۱.

واتە: كاتى پياو واز لە باوك و دايكى دەھێنى و پەيوەندى دەكات
بە ھاوسەرە كە يەو ە ئىتر ھەردوو كيان دەبنە يەك لاشە، ھەروەھا مەسیح
پێغەمبەرىش (ﷺ) بە قوتابىە كانى وتوو:

انجيل متى ۱۹/۴-.

انجيل مرقص ۱۰/۹-.

خیزانی چاک:

ئەو خیزانە یە لەسەر بنەمای ھاوسەری ئاسودە
دادمەزرىّ کە پیکەووە گونجان و بەزەیی و سۆز لە
نیوانیاندا، ئەم جۆرە خیزانە یەکیکە لە ئامانجە
سەرەکییەکانی ژيانیکی ئیسلامی خاویڤن، ئەوەش بنەمایەکی
سەرەکیە بۆ ئارامی ژيانی تاك و خیزان و کۆمەلّ.

بۆیە ئیسلام سۆرە لەسەر دروست کردنی ئەم خیزانە، بۆ
ئەم مەبەستەش کۆمەلّی بنەمای فکری و رەوشتی و یاسایی بۆ
داناو کە خیزانی لەسەر دروست بکری و بەردەوام بیّت،
هەروەها لە ھۆکارەکانی جیابونەووە و داروخان پاراستویەتی.
یەکەم خالّ کە ئیسلام لەو بوارەدا ئەنجامی داووە ئەوەیە،
کە مەرۆفی موسلمان ژيانی خیزانداری کە ئیسلام دایناو
بزانن، وە مەبەستەکانی لا ئاشکرا بیّت بۆ ئەوەی بەبەرچاو
رۆشنی کارەکانی ئەنجام بدات.

چونکە ئەگەر بە دیدیکی شیواو دەست پێ بکات
هەلسوکەوت و مامەلە یەکی شیواو بەرھەم دەھێنن.

ئەو موسلمانەى دەيەوئ خىزان دروست بکات
 بپويسته بزانيئ تەنها بەيەك گەشتنى دوو جەستە نيه بە
 يەکتر، بەلکو پەيوەندى مروئيکە بە مروئيکى ترەوہ .

مروئيىش لە ژيرى و ويژدان و روح و سۆز پئک هاتووہ
 پيش ئەوہى لە لاشەيەكى مادی پئک هاتبى .

ئەمەش مانای وا نيه کە لەزەتى جەستەيى و تيرکردنى
 حەزەکان لەم چوار چيوەدا بونيان نيه بەلکو ئەويىش يەکيکە لە
 ئامانجەکان بۆ هەردوو هاوسەر ئەمەش لەگەل سروشتى مروئەکان
 دەگونجيت و پيکەوہ چيز لە حەلال و پاکەکان وەرەگرن دەبنە کالā
 بۆ يەکتر، وەك خواى گەورە فەرمويەتى :

﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ﴾ البقرة: ١٨٧ .

وہ بۆ ئەوہيە مروئي موسلمان ئارەزووہکانى خوى لە
 چوارچيوەى حەلالدا بەکاربهيئى و خوى لە شتە قەدەغە
 کراوہکان بپاريئى؛ بەمەش حەزەکان سنوريان بۆ ديارى
 دەکريت، ئەوہتا پيغەمبەرى ئىسلام ﷺ روو دەکاتە گەنجانى
 موسلمان و دەفەرموى :

(يا معشر الشباب من استطاع الباءة فليتزوج فإنه اغض
للبصر و احصن للفرج، و من لم يستطع فعليه بالصوم، فإنه
له وجاء) صحيح البخارى ٥٠٦٦، صحيح مسلم ١٤٠٠.

واته: ئەى كۆمەللى لاوان هەر كەس توانای هەلسورانى
كاروبارى خێزاندارى هەيه با ژن بهيئى، چونكه ئەوه باشتەر چاو و
داميئ دەپاریژی، هەر كەس نەیتوانى با بەرپۆزوو بیئ، ئەوه بۆى
چارەسەرە.

بەلكو موسلمان و باوەردار كاتى خێزان پێك دەهيئى
مەبەستى هەر ئەوه نیه، بەلكو ئامانجى دروستکردنى مالىكى
موسلمان و خێزانیكى چاكە، تا لەگەڵ هاو وینهكانى تر ببنە،
بنەمايهك بۆ كۆمەلگایهكى تەندروست، ئەو خێزانهش لەسەر سى
بناغه دروست دەبیئ.

١. ئارامى .

٢. سۆز.

٣. بەزهیى .

ئەمەش قورئان بە يەكئك له ئايەت و بەلگەكانى خواى
گەورهى داناو، هەر ئەو سى خالەش دەبێتە سبەر بو خیزانیكى
باوەردار .

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا
إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ﴾ الروم: ٢١ .

خیزان له ئیسلامدا تەنها بریتی نییه له پەيوەندیەکی نێوان ژن و
مێرد، بەلکو پەيوەندی نێوان دوو خیزانه که دەبنه پشتی یەك، ئەو
پەيوەندییە قورئان له پال پەيوەندی خوێندا دایناوه^١ .

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا^٢
وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا﴾ الفرقان: ٥٤ .

^١ الاسرة كما يريدھا الاسلام - د. يوسف القرضاوي - ص ٩ .

بەشى يەكەم

مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ خەسوو و خەزوردا (دايك و باوكى ھاوسەر).

يەكەم/ مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ خەسوو

دووهم/ مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ خەزور

۱- مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ ئەبو بەكرى صديق ﷺ.

۲- مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ عومەرى كورى خەطاب ﷺ.

۳- مامەلەي پېغەمبەر ﷺ لەگەڵ ئەبى سفیان كورى حرب ﷺ.

بېگومان پەيوەندى نۆوان پياو لەگەڵ خەزورانيدا بە تايەت (خەسوو) بۆتە ماددەيەكى بنەرەتى بۆ زۆرىك لە چىرۆك و نوكتە و زنجىره دراماكان و فىلم و شانۆگەريەكان.

ئەو پەيوەنديە لەلای ئەو جۆرە مەرفانە لە بازەنى كىنە و رق لى بون و ململانئ و چال بۆ يەكتر ھەلەكەندن تێناپەريئت و ھەميشە ئەم بوارە نیشان دەدەن و لەبىر و ئەندىشەي بىنەراندان ئەو دەكەنە ياسا و چەسپاوە كە ھەميشە لە نۆوان ئەواندا كىشە و گرفت و ناكۆكى ھەبە، جگە لەو شىوازە بونى زۆر كەمە.

بۆيە كاتى دەبنىن كەسىك رىز لە خەسوى دەگرىت و
پەيوەندىەكى ئاسايى لەسەر بنەماي رىز و حورمەت لەگەل كەس و
كارى هاوسەرەكەيدا دروست دەكات، لاي ئەو جۆرە كەسانە
دەبىتە جىگەي گالتە جارى، يان لاني كەم سەرسامى خويان لەو
شىوازە مامەلەيە دەردەبرن، بۆيە زۆر پىويستە ئەو بىروبۆچونە
راست بگرىتەو.

بۆ ئەمەش زۆر پىويستمان بە ژيانى پىغەمبەرى مامۆستامان
ﷺ ھەيە، ئەو پىغەمبەرى لە ھەموو بوارەكانى ژياندا رابەر و
پىشەواو چاوساغمانە، تا بزائىن چۆن مامەلەي لەگەل خەسوو و
خەزورىدا كەردوو، ئىمەش شوئەوارى ھەلبگرىن و چاوى
لەيكەين و لەسەر بەرنامەكەي رىگە بېرىن.

یەكەم / مامە ئەی پیڤەمبەر ﷺ لە گەل خەسویدا .

لە گەل ئەو هی دەقمان کەمە کە باس لەو پەیوەندییە بکات کە
پیڤەمبەر ﷺ لە گەل خەسویدا ئەنجامی داوه ، بەلام ئەو کەمەش
مەشخەلی ئەو مامە لەیەمان بو ئاشکرا دەکات کە چۆن پیڤەمبەری
خوا ﷺ ریز و حورمەتی بەرامبەریان بووه .

ئەو هتا (ام رومان) رەزای خوای لەسەر کە دەکاتە هاوسەری
(ئەبوبە کری صدیق) و دایکی عائیشە (رەزای خوایان لی بیت) و
خەسووی پیڤەمبەری خوا ﷺ لە لایەن هاوسەری کچە کە بەو کە
پیڤەمبەرە جوانترین ریزی لێ دەگریت .

لە کاتی کدا بەرامبەری دەفەرموی (مَن سَرَّهُ اَن یَنْظُرَ اِلَى اِمْرَاةٍ
مِّنَ الْحَوْرِ الْعَیْنِ فَلِیَنْظُرَ اِلَى اَم رومان)^۱

واتە : هەر کەس حەز دەکات سەیری ئافەرەتێک بکات لە
حورییەکانی بەهەشت ، با سەیری (ام رومان) بکات .

^۱ کنز العمال للملتقى الهندی ج ۱۲-ص ۱۴۶ و ابن حجر له (الاصابة) دا
باسی کردووه ۴/ ۴۵۱.

وه كاتيك نمو نافره ته به ريزه دهریت، پیغه مبهري خوا ﷺ زور دلگران ده بیت و زیاتر به ریز و به خشنده ده بیت له گه لیدا، لهو کاته دا که به دهسته پیروزه کانی دایده گریته ناو گوړه که وه پاشان دوعا ده کات و ده فرمویت: (اللهم انک تعلم ما لاقت ام رومان في سبيلک) الاصابة لابن حجر ٤٥١/٤.

واته: په ورو دگار خوټ ناگاداری که (ام رومان) له پټناو په پام و بهرنامه که ی تودا چهند نازاری چه شتووه.

نوه تا پیغه مبهري خوا ﷺ جوانترین نمونه مان پیشکesh ده کات له مامله له گه لځه سودا که بنه مای ریز و نه دهب و گه وره یی نواندن دروست ده بی، پر له سوژ و وه فاداری به شیوه یه که پیغه مبهري خوا ﷺ به دهستی خو ی نه سپهرده ی خاکی ده کات.

خوزگه هاوسه ره کان به وردی نم هه لوښته ی پیغه مبهري خوايان ﷺ وهرده گرت و چاویان لیده کرد، نه ک شوین درو و شتی بی مانا و هه لبه ستر او بکه ون که به ناوی هونه روه به روی بی ده دریت.

دووهم / مامه لهی پیغه مبهه ﷺ له گهل خه زوردا.

گه وره مان نه بو به کری صدیق و عومهری کوری خه طباب
 (ﷺ) دوو گه وره هاوه لی به ریز و پایه به رزی پیغه مبهه ﷺ بوون
 نه وان وهك وه زیر و راویژکاری بوون، له هه مان کاتدا خه زوری
 بوون، باوکی دوو ثافره ت بوون که هاوسهری پیغه مبهه ﷺ و
 دایکی باوه پردارانن و خاوه نی پله و ریزیکي گه وره بوون له لای
 پیغه مبهه ﷺ خوا ﷺ نه وانیش (عائیشه و حه فسه) بوون (ﷺ)،
 به راستی گه وره و بچوکی موسلمانان ده زانن نه م دوو هاوه له
 له لای پیغه مبهه ﷺ خوا ﷺ چهند به ریز بوون، په راوه کانی ژبانی
 پیغه مبهه ﷺ و میژووی نیسلام پرن له روداو و به سهرهات له
 فزل و گه وره یی و پله یی نه م دوو هاوه له له دلی پیغه مبهه ﷺ و ﷺ،
 ناشکرایه چهند خو شه ویست بوون له لای، نه وه ی لیژده ما مه بهستی
 نیمه به په یوه ندی نه م دوو هاوه له به پیغه مبهه ﷺ و ﷺ له ناستی
 خیزانی و کومه لایه تی.

۱. مامە ئەی پیڭەمبەر ﷺ لە گەل ئەبوبەکر (رضی اللہ عنہ)

بە دُنیا ییەوێ ئەبو بەکری صدیق و مال و خێزانی (رضی اللہ عنہ)، لە ماوەی مانگیك که روداوی (ثیفك) دروست کرا زۆر ماندوبون، ئەوەش فەلسەفە یەکی پەرور دەیی بوو که وەحی دواکەوت و ماوەی مانگیك بەو ئازارەوێ مانەوێ و پاشان ئایەتی قورئان هات و پاکی عایشە ی راگەیاند.

با گوێ لە عایشە ی دایکی باوەرداران بگرین (رضی اللہ عنہ)، تا بەشیک لەو نارهەتیانە مان بۆ بگێڕێتەو:

بەراستی ئەو ماوەیە چاوەکان لە فرمیسك وشك نەبونەو، خەو لە چاوەکانم تۆرابوو بە شیۆهێك باوك و دایکم هەستیان دەکرد و گریان خەریکە دل و جگەرم پارچە پارچە دەکات.

دەلی: روژنیک باوك و دایکم لام دانیشتبوون و منیش دەگریام، لەو کاتەدا ئافەرەتێکی ئەنصاری مۆلەتی وەرگرت و هاتە زورەوێ و ئەویش لام دانیشت و کەوتە گریان پاش کەمێك پیڭەمبەری خوا ﷺ هات بۆ لامان، سلاوی کرد و پاشان دانیشت.

دەلێ: لەو کاتەوێ کە ئەو تۆمەتانەم بۆ هەلبەسترا بوو
 پێغەمبەری خوا ﷺ نەهاتبو بۆ لام، ماوەی مانگیك تیپەری و هیچ
 نایەتیك لە بارەى منەو نەهاتبوو.

دەلێ: کاتی پێغەمبەری خوا ﷺ دانیشت شایەتى داو
 فەرمووی: لە داوی ئەوێ ئەى عایشە، من شتیكم دەربارەى تۆ
 بیستوو، ئەگەر پاك بیت، خواى گەورە پشتت دەگرێ و
 رابەدەگەبنی، ئەگەر توشى هەلبەكیش بویت، داواى لیخۆش
 بوون لە خوا بکە و پەشیمان بەرەوێ چونکە هەر کات بەندە دانى بە
 گوناھە کەیدا ناخواش لى خۆش دەبیت.

دەلێ: لەم کاتەدا من هەستم کرد فرمیسکم وەستا و نەمتوانی
 بگرم.

بە باوکم وت: وەلامى پێغەمبەری خوا ﷺ بدەرەوێ. وتی:
 سویند بە خوا نازانم چى بە پێغەمبەری خوا ﷺ بلیم!

لە جینگەیه کى تر دا دەلێ: ماوەیه کى زۆر تیپەریبوو من
 ئاگاداری ئەو هەوال و پرۆپاگەندە نەبووم کە لە مەدینە بلاو
 بۆتەو، وە پێغەمبەرىش ﷺ گالته و یارى کە پشتر لەگەلمى

ده کرد وازی لی ھیتابوو، پاش گهشتنی ھهواله که مؤله تم وەرگرت
که بچمه وه مالی باو کم.

که ده چیته وه دایکی ده بیتی ھهروه ها باو کیشی له سهربان
خه ریکی قورئان خویندنه، ئه ویش (عائشه) پرسیار له دایکی
ده کات ده باره ی ئه و قسه و قسه لۆکه که ئایا باو کم بیستویه تی،
دایکی ده لی: به لی، ده لی: ئه ی پیغمبه ری خواﷺ دایکی ده لی: به لی.
ئیر ده ست به گریان ده کات تا باو کی گوئی له ده نگه
ده بیت، له سهربان داده به زی و به دایکی ده لی: ئه وه چیه تی؟ دایکی
ده لی: ئه ویش ھهواله که ی بیستوه ده باره ی.

باو کی چاوی پر ده بیت له فرمیسک و ده لی کچم سویندت
ده ده م که بگه ریینه وه بۆ مالی خۆت.

منیش گه پامه وه و دایک و باو کم له گه لم هاتن تا کاتیك
پیغمبه ری خواﷺ له دوا ی نوژی عه سر گه پرایه وه، بیتی وا
باو کم و دایکم له ملاولام دانیشتون.

پیغمبه ری خواﷺ شایه تی داو و سوپاس و ستایشی خوا ی
کرد به و شیوه ی شایسته بیت پاشان فهرمووی: ئه ی عایشه ئه گه ر

توشی هەلەیهك بویت، یان ستهمت له خۆت کردوو، تهوبه بکه
وپاشگەز به‌ره‌وه، خوای گه‌وره تهوبه‌ی تهوبه‌کاران وه‌رده‌گری،
له‌و کاته‌دا ئافره‌تیکی نه‌نصاری له‌ لای ده‌رگا‌که دانیشیبوو، وتم:
شهرم ناکهن له‌و ئافره‌ته شتی بلی. به‌ باوکم وت: وه‌لامی
بده‌ره‌وه، وتی بلیم چی؟!، به‌ دایکم وت: وه‌لامی بده‌ره‌وه،
وتی: بلیم چی؟! که‌سیان وه‌لامیان نه‌دایه‌وه.

ئینجا من شایه‌تیم داو سوپاسی خوای گه‌ورهم کرد پاشان
وتم: سویند به‌ خوا نه‌گه‌ر بلیم من کاری وام نه‌کردوو، خوا
شایه‌ته که راست ده‌که‌م، نه‌وه لای ئیوه هیچ سودی نییه،
قسه‌که‌تان بیستوو و دلتان وه‌ری گرتوو، نه‌گه‌ر بلیم نه‌وهم
کردوو خوای گه‌وره ده‌زانی که من کاری وام نه‌کردوو و ده‌لین
بو‌وای له‌ خۆی کرد.

سویند به‌ خوا نمونه‌ی من و ئیوه ته‌نها وه‌ك باوکی یوسفه
(ناوه‌که‌یم له‌بیر نییه) که‌ فەرمووی: (فصبر جميل والله المستعان
على ما تصفون).

هەر لهو کاته دا ئایه تێک هات بۆ پیغه مبه‌ر ﷺ و هه‌ستم کرد
پیغه مبه‌ری خوا ﷺ رووی گه‌شایه‌وه و عاره‌قی له‌ نێو چاو ده‌سپری
و ده‌یفه‌رموو: مژده‌ بێت ئه‌ی عائیشه، خوای گه‌وره‌ ئایه‌تی پاکی
و پاکیزه‌یی تۆی نارد.

منیش له‌و کاته‌دا زۆر له‌ جاران تو‌ره‌تر بووم باوکم و دایکم
وتیان: هه‌سته‌ بجۆره‌لای و سوپاسی بکه‌ وتم: سویند به‌ خوا
ناچم بۆ لای و سوپاسی ناکه‌م و سوپاسی ئیوه‌ش ناکه‌م، چونکه
ئه‌و قسه‌ و پروپاگه‌نده‌تان بیست و نکولێتان لێنه‌کرد.
به‌لکو سوپاسی ئه‌و خوایه‌ ده‌که‌م که‌ پاکی منی راگه‌یاند و
ئایه‌تی ناره‌ خواره‌وه و به‌رگری لێکردم، پیغه مبه‌ریش ﷺ هات
بۆ ماڵم و په‌رسیاری ده‌رباره‌ی من له‌ که‌نیزه‌که‌که‌ کرد.

ئه‌ویش وتی: سویند به‌ خوا هیچ که‌م و کورپی تێدا نابینم.
پاشان ئه‌و پاگه‌نده‌یه‌ گه‌یشه‌وه به‌و پیاوه‌ی قسه‌که‌ی بۆ
هه‌لبه‌ستراوه‌ وتی: پاک و بێگه‌ردی بۆ خوا، سویند به‌ خوا
په‌رچه‌می هیچ ئافره‌تیکم لانه‌داوه، ئه‌ویش له‌ پێتاوی خوادا شه‌هید
بوو، عائیشه ده‌لێت: زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش خوای گه‌وره‌

پاراستی و جگە لە قسەى چاك ههچى نهوت، به لām خوشكه كهى
(حَمَنَة) كهوته ناو نهو كۆمهلهى كه تيا چوون و قسه يان ده باره ي
نهو روداوه به خرابى كرد له وانهش گه و رهى دوو رووه كان (عبدالله
كوپى ئوبه ي) كه بلاوه ي به دهنگ و باسه كه ده كرد، ههروه ها
(مسطح و حسان كوپى ثابت) يش، بۆه ئه بو به كر سوئندى خوارد
كه چيتر (مسطح) سوودى ليته ينى و ههچى پى نه به خشيّت .

خوای گه و رهش ئابه تی ناره خواره وه و فهرموویّت :

﴿وَلَا يَأْتِلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ﴾ النور: ۲۲.

واته : نه وانه ي به خشنده و خوا پيڤداون (واته : نه بو به كر) با
بريار نه ده ن كه يارمه تی له هه ژاران (مسطح) بگر نه وه ﴿أَنْ يُؤْتُوا
أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ﴾ ئايا پيڤتان خوش نيه خوا ليڤتان خوش
بيّت، ﴿أَلَا تَحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نه بو
به كر وتى : به لى سوئند به خوا ئيمه پيڤمان خوشه كه ليڤمان خوش
بيّت، ئيتر يارمه تيه كه ي بۆ گه رانده وه كه پيشتى بۆى بيار دابوو^۱.

^۱ بپوانه (صحيح المسلم) به شى (التوبة) ۲۷۷۰.

خوای گه وره له نه بوبه کر رازی بیټ، پیاوړکی ئارامگر و
 رازی به بریاری خوا، دلنیا له پاکی کچه که ی چاوه پړی دهر وازه ی
 رهحه تی خوا ده کات تا غم و په ژاره که ی له سهر لابات، له و ساته
 پر له تا قیگر دنه وده چاوه پړی پاداشتی خوای گه وره ده کات و
 لیږدن ده کاته دیاری بو ئه وانه ی به شداری بو هتانه که بوون
 به پراستی شایسته ی نه و به کچه که ی بجیته خانه واده ی پیغه مبه ر
 ﷺ، ئه مهش وانه یه کی کرداری به رزه بو کومهلگای موسلمان له
 هه موو کات و شوینیکدا که چون به ربه ره کانی بو هتان و
 پرو پاگنده ی ناحه زانی ئیسلام بکه ن.

ئمه په یوه ندی نه بوبکر بوو ﷺ له گهل پیغه مبه ری خوا ﷺ
 له رووی خیزانییه وه.

۲. مامه لهی پیغه مبهری خوا ﷺ له گهل عومهر ﷺ

عومهری کوری خطاب ﷺ که باوکی به کیکی تره له هاسره کانی پیغه مبهر و دایکی باوه پداران که (حفصه) به ﷺ . زور به ناشکرا ریز گرتنی پیغه مبهر ﷺ بو عومهر دیاره .

له و کانه دا که (حفصه) هه وال ده دات به باوکی که هاسره کانی پیغه مبهر ﷺ نه مړو پیغه مبهریان ﷺ توره کردوه ، نیمای عومهر ده لی : سویند به خوا ده زانم پیغه مبهری خوا ﷺ خوشی ناوینت ، نه گهر له بهر من نه بیت لیت جیا ده بیتوه .

به راستی نه م پیشینه رویدا کاتی پیغه مبهر ﷺ حه فصه ی نه لاقدا و نیمای عومهر زور ترسا و وتی : نه گهر خوی گه وره پیوستی به مال و خیزانی عومهر بوايه ، پیغه مبهری خوا ﷺ (حفصه) ی ته لاق نه نه دا ، پیغه مبهری خوا ﷺ هات بو نويز و بیلال بانگیدا و پاشان قامه تی نويزی کرد ، کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ رووی له قبيله کرد گه رایه وه تا چوه ژوره که ی (حفصه) فه مووی : جبریل له قبيله وه هات بو لام و فه مووی : برؤ حه فصه

بگيرَه وه، چونكه ئەو ئافرهتيكه زۆر بەرۆژو دەبێت و شەونۆژی زۆره و ئەویش لە بەهەشتدا ھاوسەرته . .

ئەم ھەلۋىستەى پىغەمبەرى ﷺ ھەرگىز عومەر لە يادى نەکرد كە بەو شىۋە ناوازيە مامەلەى لەگەل كەرد، ۋە زۆرىش دەترسا جارىكى تر دوبارە بىتەۋە ۋ كارەسانەكە گەورەتر بىت بۆيە رۆژىك چوو بۆ لای (حفصه) بىنى ۋا دەگرى!! زۆر ترسا لەۋەى كە جارىكى تر پىغەمبەرى ﷺ تورە كەردىت ۋ ئەۋىش نەلاقى دابىت، وتى: ئەللى پىغەمبەرى ﷺ جارىكى تر نەلاقى داويت، ئەگەر ۋا بىت ھەرگىز قسەت لەگەل ناكەم، (بەلام سوپاس بۆ خوا ۋا نەبوو).

۳. مامه لاهی پیغه مبه‌ر ﷺ له گهل نه‌بو سفيان رضي الله عنه سه‌یری هه‌لو یستی پیغه مبه‌ر ﷺ بکه‌ین له گهل یه‌کیکی تر له خه‌زورانی که (نه‌بو سفيان)ه، یه‌کیکه له گه‌وره‌کانی قور‌ه‌یش و پیاوماقولا‌نیان باوکی (ام حبیبه‌ی خیزانی پیغه مبه‌ر ﷺ و دایکی باوه‌رداران‌ه. ده‌بینن نه‌وه‌ی له سالی (الفتح) دا رویدا ری‌زگرتن و پله بو دانانی باوکی هاوسه‌ره‌که‌ی بوو، له هه‌مان کاتدا خویندنه‌وه‌ی ئیعتباراتی شه‌ری و رامیاری و که‌سایه‌تی بوو که پیغه مبه‌ری خوا رضي الله عنه وه‌لامی داخوازییه‌که‌ی عه‌باسی مامی دایه‌وه که فهرمووی: نه‌بو سفيان پیاویکی ناوداره‌ی حه‌زی به‌و شتانه‌ه‌یه، توش پله و ری‌زیکی پی‌به‌خشه. پیغه مبه‌ر ﷺ فهرمووی: به‌لی، هه‌ر که‌س بجیته مالی نه‌بو سفيان پار‌ی‌زراوه، هه‌ر که‌س ده‌رگای مال‌ه‌که‌ی دا‌بخات پار‌ی‌زراوه، هه‌ر که‌س بجیته مزگه‌وتی که‌عه‌وه پار‌ی‌زراوه^۱.

^۱ ب‌روانه (صحیح السیره النبویه) ابراهیم العلی - ص ۵۱۹.

ئهوهی گومانی بۆ دهبرێ ئه‌بو سوفیان که خه‌زوری
پێغه‌مبه‌ره ﷺ، حسابی بۆ کراوه به شیوه‌یه‌ک له شیوه‌کان
چونکه هه‌ر خودی ئه‌بو سوفیان شانازی به‌م خزمایه‌تیه‌وه
ده‌کرد پێش موسلمان بونیشی له کاتی‌کدا که دوژمنی
ئیسلا‌میش و پێغه‌مبه‌ریش ﷺ بوو.

بهشی دووهم :

شیوازی پیغه مبه ر علیه السلام له مامه لهی له گه ل میردی کچه کانی
(زاواکانی) دا .

یه که م / عثمان کوپی عه فغان هاوسه ری روقیه و نوم
که لثوم علیه السلام .

دووهم / نه بولعاصی کوپی ره بیع هاوسه ری زهینه ب علیه السلام .

سینه م / علی کوپی نه بو طالب هاوسه ری فاطمه علیه السلام .

به شی دووهم :

مامه لهی پیغه مبهەر ﷺ له گهل میږدی کچه کانی

نهمړو موسلمانان زور پښتیاڼ به شوټکه وتنی
پیغه مبهره که یان هیه لهم بواره دا که برتیه له په یوهندی خه زور
له گهل زاواکانی له کومه لگادا که هموو بواره کانی ژیان پښتیاڼ
به چاکسازۍ و سهرله نوی دارشته وهی په یوهندیه کان هیه .
نهمهش هندی هه لویستی بهرز و دیمه نی گه ورهیه له ژیاڼی
پیغه مبهرمان ﷺ که نشانه ی نواندنی ریز و به خشنده ییه بهرامبه
زاواکانی .

یەكەم/ لەگەڵ خاوەنی دوو نوور (عثمان كۆری عەفان رەزیدە)
 ئەوەتا (عثمان) ئەم ناوەی بەسەردا بپروا، لەبەر ئەوەی دوو
 كچی پێغەمبەری سەلامەتی خواستوو، یەكەمیان خاتوو روقیە بوو،
 كاتێك وەفاتی كرد، پێغەمبەری خوا سەلامەتی خاتوو (أم كلثوم)ی
 خوشكى (روقیە)ی پێ بەخشی، كاتێك ئەویش وەفاتی كرد
 پێغەمبەری خوا سەلامەتی فرمووی: ئەگەر كچیكى ترم هەبوا،
 ئەویشم دەكرده هاوسەرت ئەى عثمان رەزیدە!!
 ئەمەش بەلگەى خۆشەویستی و مامەڵەى جوان و ریزی
 پێغەمبەر سەلامەتی و رەوشت بەرزىیەتى لەگەڵ پێشەوا عثماندا.
 لەو بارەووە لە زۆر فرمووده و شوێن و كاتدا پێغەمبەر سەلامەتی
 ستایشى عثمانى كردوو، ئەو یەكێكە لە دە كەس كە مژدەى
 بەهەشتیان پێ دراوه وە سێهەم جێنشینی پێغەمبەرى خوا سەلامەتی،
 ژيان و تێكوشان و بەخشندهیى لە رێگەى خودا لەلای كەس
 شاراوە نیه.

با چەند نمونەيەك لە ریزی پیغمبەری خوا ﷺ لەم
 ھاوێیە بەیئینەو:

روژێك پیغمبەری خوا ﷺ لە مالی خاتوو عائشە راکشابوو هەندێ
 لە قاچ و رانی بەدەرەو بوو، ئەبویەكەر ﷺ مۆلەتی خواست و ھاوێی زۆرەو
 و پیغمبەر ﷺ نەجولاً، ئەبوی بەكەر ﷺ پۆستی خۆی ئەواو كرد و
 روشت، پاشان عومەر ﷺ ھاوێی مۆلەتی خواست، پیغمبەر ﷺ ھەر
 لەسەر حالێ خۆی بوو، نەجولاً، ئەموش كاری خۆی ئەواو كرد و
 روشت، پاشان عثمان ﷺ مۆلەتی خواست، پیغمبەری خوا ﷺ
 خۆی كۆكردەو و مۆلەتی ھاوێی زۆرەو دا، كاتی روشت، خاتو
 عائشە ﷺ پرسیاری كرد لە پیغمبەر ﷺ بۆچی كە عثمان ﷺ ھاوێی
 خۆت كۆكردەو و بەرگەكەت پۆشی، پیغمبەر ﷺ فەرمووی: ئایا لە
 كەسێك شەرم نەكەم كە فریشتەكانی خوا شەرمی لی دەكەن؟!^۱

لە گێڕانەوێەكی تردا دەفەرموی:

عثمان پیاویكی شەرمە، ترسام ئەگەر بەو شیوە بێتە
 زۆرەو، شەرم بكات و روی نەیت داواكارییەكە ی بلێت.^۱

^۱ بېروانە (صحیح المسلم) ۲۴۰۱.

دووهم / له گهڵ (ئەبی لعاصی کوری رەبیع رضی اللہ عنہ)

کاتی سەرانی قورەیش زۆریان لە (أبو لعاص) کرد بۆ ئەوەی کچەکی پیغمبەر (زەینەب) تەلاق بدات، ئەو زۆر مەردانە بەرپەرچیان بۆوە و داواکی جیبهجی نەکردن، لە کاتی کدا کورەکانی (ئەبو لەهەب) هەردوو کچەکی پیغمبەریان رضی اللہ عنہ تەلاقدا، چەند جار چۆنە لای و پێیان وت: ئەو هاوسەرەت تەلاق بدە، هەر ئافرەتیکت دەوێت پێت دەبەخشین، بەلام ئەو هەلۆیستی بەرزى نواند و داواکاری سەرانی قورەیشی جیبهجی نەکرد و پێی وتن: هەرگیز لە هاوسەری خۆم جیا نابمەوێ و پێم خۆش نییە، هاوسەری خۆم بگۆرمەوێ بە ئافرەتیکی تر لە قورەیش.

پیغمبەری خواش صلی اللہ علیہ وسلم ئەم هەلۆیستەى لە بیر ناچیت و رۆژان تێپەر دەبن و لە غەزای بەدردا (ئەبولعاص) بە دیلی کەوتە دەست موسلمانان، لەو کاتەدا هاوسەرەکی مالا و سامان دەنێری بۆ ئازادکردنی، لەناویدا کلاویک هەبە کە پێشتر خاتوو خەدیجەى دایکی پێی بەخشیوو لە کاتی شوکردنیدا.

کاتی پیغمبه‌ری خوا ﷺ ده‌بینی، دلی نهرم ده‌بیّت و یادی
 هاوسه‌ری به‌وه‌فا و ریژداری ده‌که‌ویته‌وه، هه‌روه‌ها وه‌فاداری
 کچه‌که‌ی بۆ هاوسه‌ره‌که‌ی ده‌بینی، له‌و کاته‌دا پیغمبه‌ری خوا
 ﷺ وه‌ک سهر‌کرده‌ی یه‌که‌م، ده‌یتوانی برپاری ئازاد‌کردنی ده‌ربکا
 و (ئه‌بولعاص) ئازاد بکات.

له‌گه‌ل یاد‌که‌وتنه‌وه‌ی هاوسه‌ری به‌وه‌فا و له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی
 بۆ کچه‌ به‌ریژه‌که‌ی و له‌گه‌ل ریژی بۆ هاوسه‌ری کچه‌که‌ی که
 پیشتر هه‌ل‌ویستی مه‌ردانه‌ی نواندبوو، له‌گه‌ل هه‌موو ئه‌مانه‌شدا
 پیغمبه‌ری خوا ﷺ یه‌کلایه‌نه، برپاری لی‌بوردنی ده‌رناکات و به‌بی
 (فیدیة) (ئه‌بولعاص) ئازاد ناکات که پیشتر له‌گه‌ل هه‌ندی له
 دیله‌کان کردبووی، به‌ل‌کو ئه‌م برپاره‌ ده‌خاته به‌رده‌ست هاوه‌لان و
 ده‌فه‌رموی (ئه‌گه‌ر به‌باشی ده‌زانن که ئه‌سیره‌که‌ بگێڕنه‌وه بۆ لای و
 فیدیة‌که‌شی بۆ بگێڕنه‌وه، ئه‌نجامی بده‌ن).

ئه‌وانیش به‌کۆی ده‌نگ برپاری ئازاد‌کردنی (ئه‌بولعاص)
 ده‌ده‌ن به‌بی به‌رامبه‌ر.

پێغه مبه‌ریش ﷺ په‌یانی لیوه‌رده‌گری که مۆله‌تی (خاتو زه‌ینه‌ب) بدات تا کۆچ بکات بۆ مه‌دینه، ئه‌ویش خاوه‌نی به‌لێنی خۆی ده‌بێت و په‌یمانە‌که‌ی ده‌باته‌ سه‌ر.

روژان تێپه‌ر ده‌بن، جاریکی تر (ئه‌بولعاص) به‌ دیلی ده‌که‌وێته‌ ده‌ستی کۆمه‌لی موسلمان له‌ کاتی‌کدا هه‌ندی شتومه‌ک و سامانی بازرگانی له‌ شامه‌وه‌ ده‌هێنێته‌وه‌، هه‌رچۆنێک بێت خۆی له‌ ده‌ستیان رزگار ده‌کات و له‌ شوێنی خۆی هه‌شار ده‌دات تا شه‌و دادێت.

به‌ نه‌هینی ده‌چێته‌ شاری مه‌دینه و ده‌چێته‌ مالی (هاوسه‌ره‌که‌ی) داوای په‌نای لێده‌کات ئه‌ویش په‌نای ده‌دات.

کاتی نوێژی به‌یانی بانگ ده‌دری، زه‌ینه‌ب له‌ جێگه‌ی تایبه‌تی ئافه‌ره‌ته‌کانه‌وه‌ له‌ مزگه‌وت ده‌لێت: خه‌لکینه‌ ئاگاداربین من په‌نای (ئه‌بولعاصی کوری ره‌بیع)م داوه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ سه‌رسام ده‌بێت به‌م قسانه‌ له‌ دوا‌ی ته‌واوبوونی نوێژ روو ده‌کاته‌ خه‌لکه‌که‌ و ده‌فه‌رموێت:

ئه‌ی خه‌لکینه‌: ئه‌وه‌ گوێتان لی‌ بوو زه‌ینه‌ب چی وت؟

وتیان: بەلێ، فەرموی: دەی سوێند بەو زاتە ی گبیانی منی بە دەستە، من ئاگاداری هیچ شتێ نەبووم، تا کاتی ئەو قسانە کراوە، دەشزانن کە موسڵمان دەتوانی پەنای خەڵک بدات، ئینجا پیغەمبەر ﷺ بەرەو مالی زەینەب روشت.

بیگومان لە رینگادا چەند خەیاڵی جوړاوجۆری کردبوو دەربارەی کچە موسڵمانە کە ی کە چەند هاوسەر خۆی خوشدەوێت لە کاتی کدا هاوسەرە کە ی (موشریکە) و ئیسلامیش جیای کردونەتەو بەلام هیچ کێشە یە ک نابینی کە پەنای بدات، لە کاتی کدا ئەو (ئەبولعاص) مافی ئەو کۆمەڵە موسڵمانە یە کە لە سریە کەدا بوون و بەدیل گرتویان.

بەم شیوە یە پیغەمبەری خوا ﷺ دەچیتە لای کچە کە ی و حوکم و بریاری خۆی یی رادەگە یە نیت و دەلی: کچم ریزی بگرە، بەلام وریابە، تازە تۆ هاوسەری ئەو نیت و بۆ یە کتر حەلال نین.

ئینجا دەنیری بە شوێن سریە کەدا کە ماله کە ی (ئەبولعاص) یان گرتوو بە یی ئەو ی فەرمانیان یی بکات کۆمەڵی پیشنار دەخاتە بەر چاویان و دەفەرموێت:

ئەو پیاوھ ئیستا لەی ئیمەیه چونکە دەزانن کە پەنادراوھ،
 ئیوھش سامان و ماله کەیتان گرتووه، ئەگەر چاکە بکەن و بۆی
 بگێرێنەوھ، ئیمە پیمان خوێشە، ئەگەر ناشتانەوێت بیگێرێنەوھ ئەوھ
 زۆرتان لەسەر نییە و مافی خۆتانە و خوا پێی بەخشیون.

ئەم شیوازە جوانە کاریگەری دەبێت و ھەموو پیاوانی سەریە کە
 بە رەزامەندی دڵی خۆیان ماله کە ی بۆ دەگێرێنەوھ.

(ئەبولعاص) لەم ھەلوێستە ی پیغەمبەر ھوھ ﷺ دڵیا دەبێت کە
 ئیسلام پەيامێکی راستە و پەرە لە رەوشتی بەرز و جوان، وە
 محمدیش راست دەکات لەو شتە ی بانگی بۆ دەکات.

بۆیە دەگەرێتەوھ بۆ لای گەلە کە ی و سامان و ماله کە یان
 دەداتەوھ و موسڵما بوونی خۆی رادەگە یە نیّت و دەگەرێتەوھ
 خزمەت پیغەمبەر ﷺ لە مەدینە^۱.

برای بەرپز سەیری ئەم ھەلوێستە جوان و ناوازیە بکە کە
 چەندین پەند و ئامۆژگاری تێدا یە، بزانی مامەلە ی پیغەمبەر ﷺ
 لە گەل میردی کچە کە ی چۆن بووھ لە کاتی کدا ھیشتا بیباوھەر و

^۱ تاریخ الطبری - البدایة و النہایة ۲/۲۱۳.

موسڵمان نەبوو، ئەو هەلۆستە کاریگەری دەبیّت و ریگەیی
راستی و هیدایەت نیشانی ئەو کەسە دەدات و موسڵمان بونی
خۆی رادەگەیەنێت.

خوای گەورە لە (ئەبولعاص) خوش بیّت. بەرەکەت و
پەرۆزی بخاتە خانەوادەکەیی و خەزوری پر سۆز و میهرەبانی کە
محمدی گەورەیی پێغەمبەرانی سەلامی خوای لی بیّت.
خۆزگە شوێنکەوتوانیشی چاویان لی دەکرد و ریگەیی ئەویان
دەگرت، تالە دنیا و دوارۆژدا سەرفراز و بەختەوەر بن.

سینه‌م / مامه‌له‌ی پیغمبهر ﷺ له‌گه‌ل‌ه‌لی کوری نه‌بو طالب، (ﷺ).
 با پیکه‌وه ئه‌م دیمه‌نه له مامه‌له‌ی پیغمبهر ﷺ له‌گه‌ل‌ه‌لی گرفتییکی
 نیوان خوشه‌ویسترتین کچی (فاطمه ﷺ) له‌گه‌ل‌ه‌لی میرده‌که‌یدا
 (عه‌لی کوری ابو طالب ﷺ) بینین، بزانه پیغمبهر ﷺ ده‌بیته
 غونه‌ی جوان بۆ خه‌لک تاماله‌کان پر بن له به‌خته‌وه‌ری، سۆز و
 میهره‌بانی و لی‌بوردن جیگه‌ی رق و کینه و دوبه‌ره‌کی بگریته‌وه.
 نیمامی موسلم له سه‌هلی کوری سه‌عدی ساعدی ده‌گیرته‌وه
 ده‌لی: پیغمبهری خوا ﷺ هات بۆ مالّی فاطمه به‌لام عه‌لی له‌مال
 نه‌بوو، فهرمووی: ئاموزاکه‌ت له‌کوییه؟ وتی: له نیوانغاندا شتی‌ک
 رویدا و توره‌بووم، رۆشته‌ده‌ره‌وه و له مالّ ئیسراحتی نیوه‌پرووی
 نه‌کرد، پیغمبهر ﷺ به‌پیاویکی فهرموو: بزانه له‌کوییه؟ رۆشت
 و گه‌رایه‌وه و وتی: ئه‌ی پیغمبهری خوا ﷺ له‌مزگه‌وت
 راکشاهه. پیغمبهری خوا ﷺ هات بینی واکشاهه و عه‌باکه‌ی
 که‌وتبووه خوار و خۆلاوی ببوو، پیغمبهریش ﷺ ته‌کاندی و
 فهرمووی: هه‌سته (باوکی خۆل و خاک)، (هه‌سته باوکی خۆل و خاک).

جاسەیری ئادابی گەورەیی پێغەمبەری ﷺ بکە کە فەیری فاطمەیی کردبوو، ئەمەتا پرسایاری مێردەکەیی لێکرد، تەنھا ئەمەندەیی وت: کە شتێک لە نیوانیاندا رویداوه و تورەبووه و لەمال دەرچووه، ئەک وەک هەندێک لە کچانی ئەمەرو ئەگەر بە کێکیان کێشەبەکیان هەمبەت و باوک یان دایکیان ببینن، خێرا دەست دەکەن بە گێڕانمەوی ئەو شتانەیی لە نیوان خۆیان و مێردەکانیان رویداوه و زۆر جارێش هەندێک لەو قسانە راست نیە و زۆرێکیان زیادەمەوی و شتی بچووکە کە شایستەیی باسکردن نیە.

بەلکو هەندێ لە رێوایەتەکان و باس دەکەن کە پێغەمبەر ﷺ لە دەم و چاوی کچەکەیدا شتیکی خۆتێندۆتەوه کاتی پرسایاری لێ کردوو، فاطمە وتەبەتی: من نەیتی مێردەکەم ئاشکرا ناکەم، با بۆ باوکیشم بێت... چەند گەورە و ناسکە ئەم هەلوێستە!!

ئینجا سەیری هەموال پرسینی پێغەمبەر ﷺ بکە بۆ مێردی کچەکەیی، بەلکو خەڵک دەنیری بۆ ئەوەی بزانی لە کوێ، تا رازی بکات و دلەوایی بکات و کۆتایی بە مەملاتی و کێشەبەکیان بهێتی.

ئەک وەک هەندێ دایک و باوک، کاتی گۆی لە سکالای کچەبەیان دەگرن راستەموخۆ دەست بە قەسە و تەن و نەفرین و جۆن دەکەن بە مێردی

کچه که یان و زور به ناشرینی باسی ده کمن، بهمی ئه وهی گوی بۆ وه لām و بهر گریه کانی ئه موش بگرن، رهنکه کچه که یان سته مکار بیت و پیشیلی مافی بهرام بهری کرد بیت، به لām ئه وان ههر زوو به فرمیسکی کچه که یان ئه خه له تین، که رهنکه فرمیسکه تیمساحی بیت.

لهو دیمه نهش جوانتر و نایابتر، ئه وه به پیغه مبه ر ﷺ خوی ده جیت بۆ لای میردی کچه که ی که له مرگه وت خه وتوو و توز و خۆلی لی ده ته کینی و گالته ی له گه ل ده کات و به نه رمی بانگی ده کات به (أبو التراب) ئه و ناوه ی که سه هل ده لی: یه کیك بوو له خوشترین ناو لای پیشه واعلی.

ریوایه ته کان باسی ئه وهش ده که ن که پیغه مبه ری خوا ﷺ دهستی عه لی ده گریت و ده گه ری نه وه بۆ مال، که میك خوی دوا ده خات، تا زاوا که ی بجیته ژوره وه و سلاو له هاوسه ره که ی بکات و ئه ویش وه لāmی بداته وه و کیشه که کۆتایی بیت به بی ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ هۆکاره که ی بزانی^۱.

^۱ بگه ری نه بۆ په راوی (فی ذکر المولد النبوي الشريف) ص ۷۲.

سوپاس بۆ خوا ھەر واش بوو، بەراستی موسلمان پێویستی بە چاولیکەری ئەو نمونە بەرزە ھەیە بۆ مامەلە ی زیانی کۆمەلایەتی، ئاوا پێغەمبەری خوا ﷺ دەبێتە نمونە بۆ باوکی کچەکان کە چۆن مامەلە لە گەڵ لە گەڵ زاواکانیان بکەن.

جیگە ی خۆیەتی ئاماژە بە ھەندی ھەلویستی تری پێغەمبەر ﷺ بکەین بەرامبەر عەلی ﷺ و فاطمە ی کچی، کاتی دەزانیت لە نێوانیاندا کێشە ھەیە، دەچیت بۆ مالیان و ھەست بەو کێشە ی دەکات، دۆشە کێک ھەڵدەدا بۆیان، عەلی لە لایەکی و فاطمە ش لە لاکە ی تری دادەنیشن. . ھەستی کرد شتی لە نێوانیاندا ماوە، دەستی عەلی گرت لەسەر ناوکی داینا بەو شیوہ یە تا نێوانی سازاندنەو و بە دلخۆشی ھاتە دەرەوہ.

پێی وترا: کاتی چویتە ژور شیوازیکت ھەبوو، بەلام بە روگەشی و دلخۆشی ھاتیتە دەر؟

فەرمووی: جا بۆ وانەبم، لە کاتی کدا نێوان دوو کەسم چاک کردوہ کە خۆشەویستین کەسن لە لام.

رۆژیکیش پێغه‌مبەری خوا ﷺ دەچیت بۆ مالبان، دەبینی
 (عەلی و فاطمە (ع.س.)). پێدەکنن کاتی پێغه‌مبەر ﷺ دەبینن
 بێدەنگ دەبن، پێغه‌مبەر ﷺ پێیان دەفەرموێت: ئەوە بۆ پێدەکەنین
 و کە متان بینی بێدەنگ بوون؟ فاطمە وتی: ئەی پێغه‌مبەری خوا
 بە قوربانت بێ، عەلی (ع.س.) وتی: من لە تۆ زیاتر پێغه‌مبەری خوام خوش
 دەوێت، فاطمە (ع.س.) وتی: من لە تۆ زیاترم خوش دەوێت..
 پێغه‌مبەر ﷺ دەستی کرد بە زەردەخەنە و فەرمووی: ئەی
 کچم تۆ سۆزی منداڵت بۆ هەبە و عەلیش بەرێزە لای من.
 بەم شیوەیە ئەم خانەوادەیە چەند ساتیکی پر لە پێکەنین و
 شادی و خوشییان بەسەر برد و جارجاریش ساتی وایان هەبوو
 خەریک بوو ئەوێ رونی ژبانی خێزانی لێل بێت^۱.

^۱ (فاطمە ی کچی محمد) شیخ عبدالخالف شریف - ص ۶۷-۶۸.

بەشى سىيەم:

كۆمەلە چىرۆكىكى راستەقىنە لەسەر ھاوسەر و خەزوران .
يەكەم/ خاتوو فاطمە لەگەل خەسويدا .
دووهم/ ئومامەى كچى حارث ئامۆزگارى كچەكەى دەكات .
سىيەم/ خەسويەك لە بەنى تەمىم ئامۆزگارى مېردى كچەكەى
دەكات .
چوارەم/ خەسويەك مېردى كچەكەى ئاسودە دەكات .
پىنجەم/ ھۆنراوئەيكە لە داىكىكى پىرەوہ بۆ كورە
سەرکەشەكەى .

یه که م / خاتو فاطمه له گهلّ خه سویدا :

پیکه وه له گهلّ چهند ساتیکی ئه و ئافره ته وه فاداره داین که
 گه وره ی ئافره تانی جیهانه، نمونه ی هاوسه ری به خته وهر و کچی
 چاکه کار له گهلّ باوک، کچی خاتوو خه دیجه که له دایکی
 به وه فایه وه فیری ریز و چاودیری هاوسه ره که ی بوبوو .

بزانین مامه له ی له گهلّ خه سوی که ناوی (خاتو فاطمه ی
 کچی ئه سه دی هاشمی قوره یش) یه چۆن بووه، فاطمه ی کچی
 ئه سه د هاوسه ری (ئه بی طالب) ئه م ئافره ته موسلمان بووه له
 مه که که وه کۆچی کردوو به بۆ مه دینه، پیغه مبه ریش زوو زوو
 ده چوو بۆ مالیان و نیوه رۆ خه وی له وی ده کرد، له دوا ی وه فاتی
 ئامینه ی دایکی (ئه بو طالب) سه ره رشتی برازا که ی (محمد کوری
 عبدالله) ی کرد، هاوسه ره که ی که فاطمه ی کچی ئه سه د بووه زۆر
 به جوانی خزمه تی کرد .

پێغه مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فرموی (ئه‌ی دایکی به‌رپۆزم، ره‌حه‌تی
خوات لی‌بێت، له‌ دوا‌ی دایکم تو‌ جێگه‌ی دایکم‌ گرتۆته‌وه‌
خۆت برسی ده‌کرد و منت تێر ده‌کرد، خۆت بی‌ به‌رگ و
منت پۆشته‌ ده‌کرد، خۆشیت له‌ خۆت ده‌گرتوه‌وه‌ و به‌ منت
ده‌به‌خشی و مه‌به‌ستیش ته‌نها ره‌زامه‌ندی خوا بوو).^۱

ئه‌وه‌ فاطمه‌ی کچی ئه‌سه‌ده‌، هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ به‌رامبه‌ر
مێرده‌که‌ی میه‌ره‌بان و به‌خشنده‌ بوو، ئه‌مه‌ پێش ئه‌وه‌ی (محمد)
بێته‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌م شیوه‌یه‌ ستایشی ده‌کات، ئه‌مرۆ که‌ باوه‌ری
به‌ پێغه‌مبه‌ری محمد هێناوه‌ ده‌بێت چۆن بێت

کچه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ بوکی دێته‌مالیان و ده‌بێته‌ هاوسه‌ری
کوڕه‌که‌ی (عه‌لی ؑ)، بۆیه‌ زۆر خۆش‌حال بوو که‌ چاودێری
ئه‌ویش بکات و خزمه‌تی بکات، هه‌روه‌ک چۆن پێشتر خزمه‌ت و
چاودێری باوکی کردبوو.

^۱ اخرجه الطبرانی ۳۵۱/۲۴ - ابو نعیم فی الحلیة ۱۲۱/۳.

دەبەیت ئەم خەیزانە ژانیان چۆن گوزەرابیّت .

(عەلی کورپی ئەبو طالب ﷺ) زۆر بە ژیرانە کار و بارەکانی
رێک دەخات لە نێوان دایکی و هاوسەرەکەیی و دەلیت : دایکی
بەریزەم . . دەزانی کە فاطمە کچیکی منداڵە بۆ کاری دەرەووی مال
کڕینی پێداویستی لە بازار و ئەو جۆرە کارانە تۆ ئەنجامی بدە،
فاطمە کاروباری ناوخۆی مال رێکدەخات^۱ .

عەلی ﷺ کەسیکی هەزار بوو، لە مالی پێغمبەری خوادا ﷺ
پەروەردە و گۆش کرابوو، چونکە ئەو کاتە باوکی ئەرکی زۆر و
مندالی زۆر بوو، پێغمبەرش ﷺ وەک هاوکاریەک (عەلی ﷺ) هێنایە
لای خۆی، کاتی پێگەشت ژانی (عەلی ﷺ) تاییەت کرا بە بانگەواز
بۆ ئەم پەیامە مەزنە، پاشان کۆچکردن و قوربانیان لە پێناو رێبازی
خودا، وەک هەموو کۆچەرەکانی تر، لە مەدینە ژیان ئاسان نەبوو،

^۱ صفة الصفوة - ابن الجوزي - ط ۱ - ۱۹۹۹ ز.

جيهاد و تىكۆشان بۇ بەرپەرچدانەوہى دوزمئانى ئىسلام دەستى پىكر د تا
بەندەكان ئازاد بىكەن لە بەندە پەرستى بۇ خودا پەرستى .

ئەو كاتە ھۆكارەكانى ژيان و زىندەگى ئاسان نەبوو، ئاو
ھەلەگۆزرا و بە گۆزە و شتى تر ھەلەگىرا، گەنم و جۆ پىويستى بە
ھارپىن و ئاش بوو، ئاش و بازارەكان بلالو بوون لەدەرەوہى مەدينە،
بۆيە دەرچون بۇ كرىنى پىداويستى بۇ ئافرەتتىكى منداڵ بە تايەت
ماندوگەر بوو .

عەلىش تواناى گرتنى خزمەتكارى نەبوو بۇ ئەو كارە، ھەر
خۆشى ھەولى بژبۆى ژيانى دەدا، ھەر و ھە ئەركى بەرامبەر
دینەكەى جىبەجى كەردووە و تىكۆشاوہ، لەسەر و ئەمانەشەوہ
پىويستە ئاسودەيى و ئارامى بۇ خىزانەكەى فەرەھەم بەيتى .

ھەر و ھە فاطمە ئەركى خۆى بەرامبەر داىكى و ھاوسەرەكەى
جىبەجى دەكات، فاطمەى كچى ئەسەدیش كە داىكى پىشەوا

(عەلى ﷺ) و خەسوى (فاطمە ﷺ) بوو زۆر ریزی له هاوسەرى
كۆرەكەى دەگرت .

بەم شیوە بە هەموویان توانیویانە ئارامى دل و ئاسودەى
خیزان لە لیلى بپاریزن ، ئایا ئیمە سودمان لەمانە وەرگرتوو؟!
خۆزگا مامەلەى پیشینانمان دەزانى ، كە چۆن ئارامى مال و
خیزانیان پاراستوو و لەسەر بناغەى سۆز و بەزەى خیزانیان
پێكھێناو . .

ئەو بوومامەلەى ئەم دوو فاطمەى (بوك و خەسو) بەرامبەر
بەكتر ، بەم شیوە دەزیان تا كاتى مردن یەخەى فاطمەى كچی
ئەسەد دەگریت و بەرەو لای خواى خۆى دەگەرێتەو ، ئەو كاتە
پێغەمبەرى خوا عەباكەى خۆى و كراسەكەى خۆى لەبەر دەكات
و پیش ئەوێ بێخاتە ناو گۆرەكەى خۆى دەچیتە ناو گۆرەكە و
راىدەكیشى و دەفەرموێت :

ئەي خەي گەورە کە مردن و ژيانە بە دەستە و دەمەینی و
 دەژینی و خۆت هەمیشە زیندویت و هەرگیز نامریت، پەرورەردگار
 لە فاطمە ی کچی ئەسەدی دایکم خۆش بیت و بەلگە ی رزگاری
 بە دەیتە دەستی و زوبانی جیگیر بکەیت و گۆرە کە ی بۆ
 فراوانبکەیت بە هەقی پێغەمبەرە کەت و هەموو پێغەمەران ی پیش من
 ﷺ، بێگومان تۆ میهرەبانترینی میهرەبانەکانی.

پرسیار لە پێغەمبەر ﷺ دەکەن: ئەو ی لێرەدا کردت لە هیچ

جیگە و شوێنێکی تردا نەمانیستوووە بیکەیت؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: لە دوا ی (أبوطالب) کەس بە
 ئەندازە ی ئەم چاکەکار نەبوووە لە گەلمدا بۆیە کراسە کە ی خۆم
 لە بەر کرد تا لە خشل و بەرگی بە هەشت لە بەر بکات، بۆیە ش لە ناو
 گۆرە کەیدا راکشام، تا سزای ناو گۆری لە سەر ئاسان بیت،
 خەي گەورە لە فاطمە ی کچی ئەسەد رازی بیت^۱.

^۱ بېروانە (فاطمە بنت محمد) شیخ عبدالخالق شریف — ص ۵۲/۴۹.

ئەوێ بەوردی سەیری ئەم خەزانە بەختەوەرە بکات کە
گەورەى ئافرەتانی دنیا و میژدە لەخواترس و خواناسەکەى (عەلى
کوری أبو طالب) دەبینی هەر یەکیک لەوانە کاریگەرى و دەورى
چالاکانەى خۆى بینووە بۆ ئاسودەى ئەم خەزانە .

مێژدە:

بەردى بناغەىە لە چالاککردنى پەيوەندى نێوان هاوسەر و
دایکیدا، هەر لە سەرەتاوە بەرنامە رێژى دەکات و کاروبار
فەرمانۆش ناکات کە رۆژگار کار بەرى بکات، بەلکۆ هەڵدەستى
بە رێخستنى ئیش و کارەکانى لە نێوان دایکى و هاوسەرەکەى .
بە نەرمى بە دایکى دەلى و بەلگەى شیاو دەهێنێتەووە بۆ
بەرنامەکەى، قسەکان ناداتە دەست هاوسەرەکەى، دەلى ئەو منالە
و شەرم دەکات بچیتە بازار و شتومەك بکرىت .
پاشان کاروبارى هاوسەرەکەشى رون دەکاتەووە کە
ئامادەکردنى خواردن و شۆردنى بەرگ و خاویڤن کردنەوێ مال کە
کاتى زۆرترىشى دەوێت .

دایک:

ئەم دایکە میهرەبانە (فاطمی کچی ئەسەد) بەرپەرچی ئەم
ئەرکە نابێتەو و بە قسەی کۆرەکە ی بێزار و بیتاقەت نابێت، بەلکو
رازی دەبێت و بە ئەرکی سەرشانی خۆی هەڵدەستێت و روژی لە
روژان لە کارەکە ی خۆی هەڵنەهات و داواشی نەکرد هەموو
کارەکان بەدرێتە سەر هاوسەری کۆرەکە ی، بەلکو بەو شیوە
مایەو و تا وەفاتی کرد، بەو شیوەیەش خوا و پیغمبەری خوا ﷺ
ریزیان لینگرت و لە گۆرەکەیدا راکشا و دوغای بو کرد.

هاوسەر:

خاتو فاطمە ی کچی پیغمبەر ﷺ کارەکتەریکی سەرەکی
بوو بو ئارامی ئەم ماله، بە تەواوی ئەرکی خۆی جێبەجێ کرد،
هەرچەندە (عەلی ﷺ) کەم سامان بوو- تەنها دۆشەکیکی پێستیان
هەبوو کە لەسەری دەخەوتن، خەزمەتکاریان نەبوو کاریان لەگەڵ
ئاسان بکات، بەلام لەگەڵ ئەمانەشدا دلخۆش بوو بە ژبانی خۆی
هەر بەو مندالیە ماندوو بوو، هەویری دەشیلا و نانی دەکرد و
مالاتی بەخێودەکرد و مالی پاک و خاوێن دەکردەو.

عەلێش لە دەرهوێی مالا ماندو دەبوو کاری دەکرد، هەمیشە
چاوه‌ڕێی کرانه‌وێی دەرگای خێر و هیوا دەبون.

بێگومان منالێش پێوستیان بە چاودێری و ماندوێون هەیه
لەگەڵیان، چاوه‌ڕێی دەرگایەکی خێر لەسەریان بکەرێتەوه و
بجەستێتەوه.

بەلێ پێغەمبەری خوا ﷺ لە غەزایە کدا سەردەکه‌وێت و
کۆمەلەی مالا و سامان و خۆراک و بەندە و شمشیر و قەلغانی
دەست دەکه‌وێت، ئەم دوو هاوسەرە دەکه‌ونه‌گفتوگۆ.

عەلی دەلێت: ئەی فاطمە ئەوەندەم ئاو هەلگرت و هەلگوزی
تا پشتم ئازاری تێکه‌وت، وا دەبینی دەستکه‌وتی زۆر لەبەر دەستی
باوکەندایە بۆ داوای خزمەتکاری لی ناکەیت؟

فاطمە دەلێ: بەراستی ئەوەندەم گەنم هاری پێستی دەستم لی
بۆوه؛ ئینجا فاطمە دەچێت بۆ خزمەتی پێغەمبەر ﷺ تا لەو بارەوه
گفتوگۆی لەگەڵ بکات.

ئەم باوکە بەخێشەندەیه‌ لەدەم و چاوی کچه‌که‌یدا شتی
دەخوێنێتەوه و هەست دەکات کە بۆ پێداویستی یەک هاتوو.

پئی ده فهرمویت: چی توی هیئاوه بو ئیره ئه ی فاطمه؟

دهلی: هاتم سلاوت لی بکه م و هه والت بیرسم، شهرم
زوبانی ده گری و داواکه ی ناکات و ده گه ریته وه بو ماله وه و عه لی
هاوسه ریشی چاوه پئی ده کات بزانی له گه ل باوکیدا چی گوزه راوه
و داواکاریه کانی بو جیه جی کردووه .

برسیاری لی ده کات که چی کردووه؟ وه لام ده دانه وه شهرم
کرد که داوای لیکه م؟!

ئینجا گفتوگو ده که ن و ده گه نه ئه وه ی هه ردوکیان بچن و
پیغه مبه ر ﷺ بینن تا هانی به کتر بدن بو داواکه یان له خزمه ت
پیغه مبه ردا ﷺ، ده چن و داوای موله ت ده که ن، پیغه مبه ریش ﷺ
موله تیان ده دات .

عه لی ﷺ ده لی: سویند به خوا، ئه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ
ئه وه نده م ئاو ده ره ئنا پشتم ئازاری پی گه یشتووه، فاطمه ﷺ وتی:
ئه وه نده م گهنم هاری پیستی دهستم لیئووه، واخوا ی گه وره ش ده رگای
خیری زوری له سه ر کردووته وه، خزمه تکار نکمان پی بیه خشه .

پیغه مبه ریش ﷺ فەرمووی: (سویند به خوا به ئیوهی
نابه خشم له کاتی کدا ئه هلی صوفقه سکیان هه لگوشن، منیش
هیچم نه بیت که بیان به خشم، به لکو بهنده کان ده فروشم و
دهیکه مه نه فقه بو ئه هلی صوفقه.

بروانه ههستی بهرپر سیاریتی کار به دهستی موسلمان بهرام بهر
که له کهی؟ ههستی که له ههزارانی ژیر دهستی به لاهه گرن گتره، وه
خه مخوری و دلسوزی بو ئه وان به سهر کچ و هاوسهره کهیدا پیش
ده خات.

ئهمهش له بهر ئه وه به خیزان و کهسی خوی جیانا کاته وه و
شتیکیان بی نابه خشی که مافی خویان نییه

ئهمه له کاتی کدا که (عهلی و فاطمه) له موسلمان به پیشینه کانن و
له پیناوی خوادا تیکۆشاوان، کۆچیان کردووه، عهلی له جیکه ی
نوستنی پیغه مبه ری خوا ﷺ ده نویت له شوهی ههجره تدا، له و
کاته دا که لاهه خه له تیراوه کانی قوره یش ده وری مالیان داوه به نیاز
بوون پیغه مبه ر ﷺ بکوژن، ئه و عهلی بهی تیکۆشا و جهنگا له
روژی بهدر، ئه و عهلی بهی له روژی ئو حود جهنگا و تیکۆشا،

دهبیت ئاو به شانی ههلبگریٲ، فاطمهش خۆی گهٲم بهاری و
بیکیات به ههویر و نان، به لام مال و سامانی موسلمانان، دهبیت
بدری به ههزارهکان و تهوان له پیشترن، تهو ههزارانهی به (اهل
الصفه) ناسرابوون و خۆراک و جیگهی ههوانهوپان نهبوو.

ثایا له دنیا دا کار به دهستی کی موسلمان ههیه ئهه ههسته ناسک
و جوانه ی هه بیته و فه زله ههزاران بدات به سه ر مال و مندالی
خویدا؟ ئهه ته نه ها ههسته که سیکه که چاوی له پاداشتی
بهروه دگار و روژی قیامت بته .

(عهلى و فاطمه (عليهما السلام)) رازى بوون به بريارى خودا و پيغهمبر ﷺ و گه رانه وه بو مال، به لام تايا پيغهمبرى به رحمت نيردراو ﷺ، به سوز و ميهره بان كاريتك نه كات كه به رحمتى پيغهمبرى دليان بگه شيته وه و دهرونيان نارام بكانته وه، به لى له دواى نه وان پيغهمبر ﷺ به ره و ماليان دهروات و ده چيته زور، نه و ماله ي كه ته نها پارچه قوماشيكيان هه بوو، نه گهر به سهر خوياندا نه دا قاچيان ده رته كه وت، نه گهر قاچيان دانه پوشي سهر يان ده رته كه وت.

کاتی پیغمبهری خویان ﷺ بینی، گورج ههستان بهوپه‌ری
ریژ و سۆز و خۆشه‌ویستی پیشوازیان له سهر کرده که‌یان کرد.
ئه‌ویش فهرمووی: مه‌جولین، ئایا پیتان بلیم شتی که چاکتر
بیّت له‌و داوا به‌ی ئیوه کردتان؟

وتیان: به‌لی، فهرمووی: چهند وشه‌یه‌کن که جبریل فی‌ری کردم.
دوای هه‌موو نوێزێک ده‌ جار (سبحان الله) و ده‌ جار (الحمد
له‌) و ده‌ جار (الله اکبر) بلین، وه‌ کاتێک چونه سهر جیگه ۳۳ جار
(سبحان الله) و ۳۳ جار (الحمد له‌) و ۳۳ جار (الله اکبر) بلین،
ئه‌وه له‌ خزمه‌تگوزاریک چاکتره‌ بۆ ئیوه^۱.

چهند جوانه ئهم میهره‌بانیه، چهند گه‌وره و مه‌زنه ئهم رێنمونه،
چۆن گه‌وره نه‌بیّت که رێگه‌یه‌که پیغمبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی.
باشتر له‌ داوا که‌ی خویان بی‌ ده‌ به‌خشیت.

پیاویک له‌ (عه‌لی) ده‌پرسی: ئایا ئه‌و نامۆزگاریه‌ت جیبه‌جی
کرد و به‌گویتان کرد؟

^۱ صحیح الباری - باسی (علی بن ابی طالب) (۲۷۰۵).

عەلى دەلى: سۆيىند بە خوا لە و سەتەو ە فێرى بووم وازم لى
نەهیناوه، ەتا لە رۆژى (صفین) یشتا جییه جیم کردووه^۱.

ئەم ئامۆژگارییهى پێغه مبهرى خوا ﷺ بۆ كچه كەى و
هاوسەرە كەى، پەند و ئامۆژگارى تیا به بۆ ەموو ئافره تێك كە
ئەركى سەر شانى لە نێو مالددا قورسە و ئیشى زۆرى ەیه و
پێراناگات، پێوستە یادى خوا بكات پێش نوستن و دواى
نوێژە كان، بە راستى دەرمانى كى شىفا به خەش و ئەزمون كراوه بۆ
كەسى شكاتى حالى خۆى بكات.

خۆزگە ماله موسلمانە كان لەم خانەواده بەرپێزەو ە فێرى
بنە ماكانى تەقوا و وەفادارى و هاوكارى لە نێوان ژن و مێرد و
خەسودا دەبون.

^۱ رواه احمد في المسند (۱/۱۰۶).

دووهم:

نومامەى كچى حارث ئامۆزگارى كچەكەى دەكات

لە پەراوى (المستطرف في كل فن مستطرف) نوسراوه:

كاتى (عەمر كورپى حجر كەنەدى) داخوазى كچى (عەوف كورپى مەلخەمى شەيبانى) دەكات كە ناوى (أم أباس)، ئەویش وەلامى دەداتەو، ئەو شەوہى دەبگوازنەو دایكى دەچیتە لای كچەكەى و ئامۆزگارى دەكات و دەلیت: كچەكەم. . . تۆ ئیستا لەو مالە دەرۆیت كە تیایدا لەدايك بویت، ئەو لائەیه بەجى دەهیللى كە تیایدا گەورە بوویت، دەچیتە لای پیاوێك نایناسى، لای دۆستى كە لەگەلى رانەهاتوى، تۆ ببە كەنیزەك بۆ ئەو، دلنایابە ئەویش دەبیتە بەندەى تۆ وە ئامۆزگاریت دەكەم دەشتى ئەو پیاوہ پياریزە دەبیتە تۆشوبۆت.

یەكەم و دووم: قەناعەتت ھەبیت و رازى ببە و گوپراپەل و فەرمانبەردار بە.

سینیەم و چوارەم: وریای چاو و لوتى بە با چاوى بە شتى نەكەوى لە تۆدا كە نەشیاو ناشرین بىت، وە بۆنى شتى لە تۆدا نەكات جگە لە بۆنى خۆش و ئارام بەخش.

پینجەم و شەشەم: وریای کاتی خواردن و خەوتنی بە، چون
برسیتی بلیسە ی ئاگرە، وە بی خەویش مەرۆف تورە دەکات .
هەوتەم و هەشتەم: پارێزەری مال و سامانی بەو چاودێری
خیزان و منالەکانی بکە .

نۆیەم و دەیەم: بی فرمانی مەکە و نهینی مەدرکێنە و ئاشکرای
مەکە ئەگەر بی گویت کرد دەرونی پر لە کینە دەکەیت ئەگەر نهینی
ئەوت درکەند و بلاوکردهوه لە خیانهتی پارێزراو نابیت .
و لە کۆتایدا ئامۆژگاریت دەکەم هەرگیز کاتی ئەو دلتەنگ و
بیتاقەت بوو دلخۆش و شادی مەنوینە .

وە کاتی ئەو شاد و دلخۆشە، تۆ بیتاقەت و غەمگین مەبە .
ئەویش ئامۆژگارییەکانی بە جوانی وەرگرت و پاراستی ،
سەرەنجام لەو پیاو (حارثی کوری عەمری بوو، کە دەکاتە باپیری
(أمرؤ القیس) کە پاشای شاعیرانە .

سینیه م:

خەسومەکانی (بەنی تەمیم) نامۆزگاری میڤردی کچەکانیان دەکەن.
هەیشەمی کوڤی عەدی طائی^۱ لە شەعبی دەگیرێتەووە و دەلی:
روژی (شورەع)م پێگەشت پێی وتم: ئەی شەعبی، ئافەرەتانی
بەنی تەمیم بخوازە.

وتم: چیت لی یینبون؟

وتی: نیوەڕۆیەك لە گەڵ جەنازەیه کدا بوین بە کۆلانی کدا
بردمان، کتوڤ ئافەرەتیکی پیرم لەبەر دەرگایە کدا بینی، لە
تەنیشتیەووە کەنیزە کیك هەبوو، زۆر جوان بوو منیش چوومە لایان
و هەرچەندە تینوش نەبوم بەلام داوای ئاوم کرد. . . پێی وتم: چ
خواردنەوێکت دەوێت؟

وتم: هەرچیهك ئامادە بێت. .

وتی: ئەی کەنیزەك برۆ شیرێ بۆ بێتە، من وا گومان دەبەم،
ئەم پیاووە نەناس و رێبواره.

وتم: ئەم کەنیزە کە کییه لای تۆ؟

^۱ هیثم کوڤی عەدی کوڤی عبدالرحمن شەعلەبی طائی البحتري، میژوو
نوس و زانا و ئەدیب، سالی ۲۰۷ لە فزیک (واسط) کوچی دوایی
کردووە.

وتی: ئۆز مەنەى كەچى جەريە كىكە لە ئافەتانی (بەنى حنظلە)

وتم: بى كاره يان كارى هەيه؟

وتی: بىكارە.

وتم: دەمەنەى بىخوایم؟

وتی: ئەگەر هاوشانى بیت؟

هەستم كرد بە زوبانى (بەنى تەمىم) قسە دەكات بۆیه وازم
لەهینا و گەرەمەوه بۆ مال بۆ ئیسراحتەى نیهەرۆ بەلام نەمتوانى
بجەوم، كاتى نوێزى نیهەرۆم كرد چوومه لاى كۆمەلى پیاوماقولى
و ریشسبى عەرەب كە (عەلقەمە و ئەسودە و موسەیب) بوون،
چوین بۆ مالى مامى و ئەویش پیشوازی لیكردین و وتی: ئەى
(ئەبا ئومەیه) كارت چیه؟ وتم: هاتووم بۆ داخوای زەینەبى
برازات، ئەویش پیشكەشى كردم، كاتى كارمان تەواو بوو لە دلى
خۆمدا پەشیمان بوم و وتم: من چیم داوہ بەسەر ئافەتەنانى (بەنى
تەمىم)، بىرى دلەرەقى ئەوانم كردهوه، وتم: تەلاقى دەدەم، پاشان
وتم: نەخیر، با بیگوازەوه ئەگەر هەلسوكەوتیم بەدل بوو باشە،
ئەگەر بەدلەم نەو تەلاقى دەدەم.

خۆزگە ئاگات لیم دەبوو كاتى ئافەتەكانیان رازاندبویانەوه و
هینایان بۆ لام وتم: سونەت وەهايه ئەگەر ئافەت هاتە لاى

مێردەكەى، بچیت دەستنوێژ بگریت و دو ركات نوێژ بكات و داوا له خوا بكات خیری توش بهینی و له خراپه بیانپاریزی.

بۆیه ههستام دەستنوێژم گرت، بینیم ئەویش دەستنوێژ دەگریت، نوێژم كرد ئەویش له گەڵمدا نوێژی كرد، كاتی نوێژمان تهواو كرد، ئینجا بهرگیكى جوانى زه عهفرانیان بۆ هێنام و پاشان میوانه كان روێشتن.

كاتی لى نزیک بومهوه دهستم برد بۆ ناوچاوانى، وتی:
له سه رخۆبه و نه رم و نیان به ئەى (ئەبا ئومهیه) پاشان وتی:
سووپاس بۆ خوا، درود له سه ر (محمد) و ئال و بهیتی له پاشان:
بزانه كه من ئافره تىكى غه ریب و نه ناسم، ره وشت و هه لسه كه وتی تۆ شاره زانیم، هه ز ده كه م ئەو شتانه ی پیت خۆشه بۆم باس بکهیت، تا وا بکه م، ئەو شتانه ییش كه پێى بیتا قهت ده بیت بزانی تا خۆمى لى پیا ریزم، چونكه تۆ له هۆزه كەى خۆت ئافرهت بووه، منیش به هه مان شیوه، به لام برپاری خوا چون بوو، هه ر ئەوه روده دات، من ئیسته هی تۆم، به و شیوه بکه كه خواى گه و ره فه رمانى پێداوى، یان گرتىكى جوان، یان جیا بونه وه یه كه له سه ر چا كه ..

ئەمە قسە و گوڤتاری من بوو، داوای لیخۆشبوون لە خواى
بالادەست دەکەم بۆ خۆم و ھەموو موسلمانان.

دەلى: ئەى شەعبى سۆتند بە خوا بە و تانەى زۆر سەرسام بووم.
منیش وتم: سوپاس و ستایش بۆ خوا و پشت و پەنامان ھەر
ئەو، سالاوات بۆ سەر گیانی محمد و ئال و بەیتی، لە پاشان:
بەراستی تۆ قسە یەکت کرد کە ئەگەر وایب ژيانت لە گەڵ مندایە،
ئەگەر وازیشی لی بەیتی دەبیته بەلگە بە سەر تەو.
بۆیە بزانه من فلان شتم لا خۆشەویستە و ئەو شتانەشم لا
ناخۆشە.

ئەگەر چاکە یەکت لە من بینی ئاشکرای بکە، وە ئەگەر خراپە
و ھەڵە یەکت بینی داپۆشە و بە نھیتی بەیڵەو.

وتی: زیارەت و سەردانی کەس و کارم بە لاتەو چۆنە؟
وتم: حەز ناکەم ھێندە سەردان بکەن کە بیزارم بکەن.
وتی: ئەى دراوسێکانت، کە دین مۆلەتى کامیان بدەم، وە
کامیانت بە دل نییە با بزانی؟

وتم: فلان چاکن و فلانیشت باش نین.
ئینجا وتی: ماوەى سالتیک لە گەلى مامەو جگە لەو شتانەى
لام خۆش بوو، شتیکی ترم لی نەبینی.

لە سەری سالددا لە کۆری (قەزا) هاڤمە دەر ئافرەتییکی پیرم لە
مالمان بینی، کە فەرمانی دەکرد ئەو بکە و ئەوێش مەکە؟
وتم: ئەمە کیێه؟

وتیان: فلان کەسی خەسوتە (دابکی خیزانت)
وتم: یاخوا بەخیرییت، کە دانیشتم روی تێکردم.
وتی سەلامی خوات لی بیئت ئەی باوکی ئومەییە.
وتم: سەلامی خواش لە تۆ بیئت خیر و خوشیت هیئابیئت.
وتی: هاوسەرەکت چۆن هەڵدەسەنگیئی.
وتم: باشترین هاوسەر و هاوێ بەراستی زۆر بە جوانی
پەروەردەت کردوو، زۆر جوان وەرزشی ژیانە پی کردوو،
خوای گەورە پاداشتی چاکەت بداتەو.
وتی: ئەی باوکی ئومەییە ئافرەت لە دوو کاتدا لە خۆی
دەگۆری و خراپ دەبیئت.

وتم: چین؟

وتی: ئەگەر کۆریکی بوو یان جیی رەزامەندی مێردەکە
بوو، بەلام ئەو رەزامەندیە بوو مایە سەرکەشی ئافرەتەکە، جا
ئەگەر شتی ناشایستەت بینی دەبیئت نامۆزگاری و تەمیی بکەیت،

بەراستی پیاوان لەوێ خراپترینە کە لە ماله کانیاندا ئافەرەتی نازدار و نازپێدراوی دل قایم هەبێت .

وتم : سۆیند بە خوا ، تۆ بە راستی جوان پەرورەدەت کردووە و ئەدەبەت فێر کردووە .

وتی : چۆنت پێخۆشە کەس و کاری هاوسەرت سەردانت بکەن؟
وتم : هەرچۆنێک پێیان خۆشە .

ئێتر هەموو سەری سالتیک دەهاتن بۆ لام و ئامۆژگاری دەکردم ، ئەو شەعبی ، ئەو ئافەرەتە ماوەی بیست سال لەگەڵی ژیا
هیچ کەم و کۆریەکم لی نهیبینی ، بەلام دراوسێیە کمان هەبوو لە
(کنده) هەمیشە هەپەشەیی لە هاوسەرە کەیی دەکرد و لێی دەدا ،
منیش لەو بارە یەو وە وتم :

دەبینم پیاوانیک دەدەن لە هاوسەرانیان

گەر روژیک لە زەینە بچا دەستم لە کار بکەوی

ئایا بە بێ گوناھیک لە خۆرا لێی بدەم؟

کەیی دادپەرورەییە لێدان لە کەسی بیتاوان

زەینەب خۆرە و ئافەرەتان ئەستێرەن

ئەگەر ئەو هەڵهات ئەستێرە نامێنن .^۱

^۱ المستطرف في كل مستظرف / ص ۸۵۱ - ۸۵۲ .

چوارەم:

خەسویەك میڤردی كچهكەى بە ختەورە دەكات.

هەندى له هاوسەران ئەم چیرۆكە دەگێرنەو و دەلێن له
گوندەكەماندا عادەت وایە، وەك زۆریك له گوندەكانى (مبصر)
كە كور له مالى باوكى ژن بهێتى، برا بچوكەمەم پيش من ژنى هینا
له كە ئافەرەتێكى پاك و چاك له خێزانیكى چاك.

له دواى سالیك و بەهۆى جیاوازیەكى تەقلیدی هاوسەرى
براكەم رۆشتەو و بۆ مالى باوكى منیش چووم بۆ مالى خەزورانى
براكەم بۆ گێرانەوێ براژنم بۆ مالهوه.

باوكى زۆر بە گەرمى پيشوازی لێكردم و كچهى بانگ كرد
كاتى كچهكەى وىستى قسە بكات وتى: بێدەنگ بە و هەستە
له گەل براى میڤردەكەت بگەرێتو، جارێكى تر بەو شیوه
نەگەرێتو، خەسوت له جینگەى دایكتە و لای من زۆر بەرێزە.

بەرەستى ماوهى (٣٠) سال بەسەر ئەم هەلوێستەدا پێپەرێبوو،
یهك جیاوازیم له نێوان دایكەم و براژنەكەم نەبینى.

منیش دواى دوو سال له ژن هینانى براكەم، بوومه خاوەنى
هاوسەر و له شاردا دەژیام، دایكەم رۆژانى پێنج شەممە سەردانى
دەكردین و هەمیشە بە دەستى قورس و عەلاگەى پڕووه دەهات،

منیش روژانی پێنج شەممە دەگەرێمەووە لە کارەكەم بۆ ئەوەی دایكەم
ببینم و پێكەووە لەسەر خوانێك كۆبیینەووە و لەگەڵی شاد و دلخۆش
بم و گوێ بیستی نزاكانی بم، پاشان بە سەلامەتی و خوشی
دەگەرێمەووە بۆ گوند.

پێنج شەممە بەك كە گەرێمەووە عەلاگەكانم بینی، بەلام دایكەم
نەبینی!!، لە هاوسەرەكەم پرسى ئەویش وتى گەرێمەووە بۆ
گوند، زانیم كە تورەى كردووە بۆیە گەرێمەووە، كاتى گفتوگۆم
لەگەڵ كرد دەنگى بەرز كردووە و زۆر بە تورەى وتى: ئێستا خۆم
ئامادە دەكەم و دەگەرێمەووە بۆ سەر كارى خۆم، تۆش نامەى
تەلاقەكەم بۆ بنێرە!! هیچ وەلامم نەدایەووە و گویم پى نەدا.

دواى عەسر ببینم وا دایكى زۆر گەورە و بەرپزى دەستى
كەچەكەى گرتووە و هێنايەووە، وتى: هەرچى پێویست دەكات
لەگەڵى بیکە، با فێر بیت چۆن ریزی خەسووی دەگریت، وە دەبى
دایكت و باوكت سەبنى لێرە ئامادە بن تا داواى لێبوردنیان
لێبكات، لە دواى ئەوەش دایكى سور بوو لەسەر ئەوەى كە دەبیت
كەچەكەى (هاوسەرەكەم) لەگەڵ دایكەم بچن بۆ (عەمرە) بۆ ئەوەى
لەوى خزمەتى بكات، ئەویش خواى گەورە رێكى خست، كاتى
كە گەرێمەووە وەكو دوو خوشك دەژیان كە ژيانیان پڕ لە مانای

جوان کردبوو، ئیتر منیش لەبەر ئەو مامەڵە جوانانە لە ھەندى شتى ھاوسەرەكەم دەبوردم چونكە ھەلۆیستی دایكى زۆر جوان بوو .
 رۆژان رۆشت، دایكم نەخۆش كەوت و لە ژورى بوزانەوھى دل خەوئىرا، چونكە توشى جەلدى دەماخ بوو، كاتى گەرامەوھ خىزانەكەم لە ناو منالەكاندا نەبىنى، بەلام خەسوم لەگەلياندا بوو،
 براى ھاوسەرەكەم بە سەيارەكەى خۆى بردمى بۆ نەخۆشخانە بىنىم ھاوسەرەكەم لەسەر كورسىيەك لە تەنىشت دایكمەوھ دانىشتووھ و دەستى گرتووھ، لەو كاتەدا نەمدەزانى چۆن سوپاس و ستایشى ئەو ھەلۆیستە جوان و چاكەى ھاوسەرەكەم بكەم .

پىنجەم:

پارچە ھۆنراوھىيەك لە دايكىكەوھ بۆ كۆرە سەرگەشەكەى ئەم ھۆنراوھىيە مامۆستا (نادر عبدالحكىم يوسف) نوسبويەتى كە باس لە چىروكى ئافرەتيكى بە تەمەن دەكات كە ژنى كۆرەكەى دەرى كردووھ و ئەمەيش چۆتە خانەى بەتەمەنەكان و بە زوبانى حال دەلى .

تهی حمدان تو له کوئی دایکت بانگت ده کا
تهلئی هاوار و بانگیت پی ناگا
تهی کورم دلم همهیشه داوات ده کا
تو هه رگیز له بهر چاوم ون نابی
تهوه سی ساله چاوم بوټ ده گری
به لام نه مبینی زیارته تی بکه ی
بیری روژانی که داردارهم پیده کردی
له دوام ده رۆشتی و یاریم له گهل ده کردی
همهیشه به دهنگی من له نامیزی مندا ده خه وتی
کهس جگه له من نارامی پی نه ده به خشی
کاتی نه خوشیت له نزیکت ده رمانم ده کردی
چیژی خه و نه بوو ، نه ئیواره نه به یانی
مه خابن ته مړو منت فروشت و رۆشتی
بویته دلسوز و وه فاداری هاوسه ریتی
من ده زانم تهو دلره قه و واز ناهیتی
دهلئی تم پیره له گهل مندا مه حاله نابی
له خانه ی پیران به جیت هیستم و تکام لی کردی
تهمه یه پاداشتی چاکه و پیاوهرتی

خۆزگە خزمەتکاری بەردەستت دەبوم
تا ھەموو رۆژی بە دیدارت شاد دەبوم
سوپاس ئەی کورم، سوپاس بۆ ھەولەکانت
داوا لە خوا دەکەم ھەمیشە بۆ ھیدایەتت
ھەمدان ئەی ھەمدان دایکت ئامۆزگاریت دەکات
دەترسم ئەم وەصیەتەم پێت نەگات
لە پزیشکی خانەم داواکرد پێت بدات
پەیامەکەم کە بە فرمیسکی چاو نوسراوە
ئەگەر مردم لە دوعا بێ بەشم مەکە
داواي لێخۆشبوونم بۆ بکە ئەمەم رجایە
خۆلی گۆڕم بە فرمیسکی چاوت تەرکە
بەلام بزانه پەشیمانی لە کۆتا بێسودە.

بەشی چوارەم

گرفته‌کانی نیوان ژن و می‌رد لە گەڵ خەزورانیان هۆکار و

چارەسەر

یەكەم/ هۆکارەکانی کێشەیی نیوان ژن و می‌رد لە گەڵ خەزور

و خەسویاندا

دووهم/ دیارده و شوێنه‌واره‌کانی ئەم گرفته

سێههم/ چاره‌سه‌ری ئەم گرفته

گرفتەکان

بىگومان گرتى نىوان ژن يان پياو لەگەڵ خەسو كۆمەلى
هۆكارى هەيه، هەندى جار دەگەرێتەوه بۆ ژن و مێرد، هەندى
جارىش بۆ خەسوو
ئەویش لەو باسەدا روژن دەبێتەوه كە باسى هۆكارەكان
دەكەين و هەولى چارەسەرىش دەدەين.

يەكەم/ هۆكارى گرت لەگەڵ خەسوو.

كۆمەلى هۆكار هەن كە دەبنە مايەى دروست كردنى گرت و
كێشەى بەردەوام، هەندى جار پەيوەندى بە خودى هاوسەرەكان
يان خەسوەكانەوه هەيه، لەو هۆكارانە:

لاوازی كەسێتى پياو بەرامبەر داىكى يان هاوسەرەكەى.

ئەمەش لەو پۆه سەرچاوه دەگرى كە لە منداڵییەوه دايك بە
شێوەیەكى زۆر ناسك كۆرەكەى پەروەردە دەكات كاتى گەورە
دەبێت تەنها لاشەیهكى بەتال لە ناوەرۆك دروست دەبێت و هیچ
ئیرادە و وىستىكى نابێت، وەك بوكە شوشەیهك چاوهڕێ

جولەبەگە لە دەرهووی خۆی ئاراستەیی بکات، ئەمەش دەبێتە خالێکی لاواز و سەلبی و سارد لە ژيانیدا، ئێتر ناتوانی بێتە ئەو پیاوێی که توانای بریاردانی هەبێت.

ئەمەش بەهۆی چەند خالێکەوه دروست دەبێت:

١. مردنی زووی هاوسەر

جاری واهەبە مردنی هاوسەر لە سەرەتای ژبانی هاوسەرتیدا دەبێتە مایەیی دلپراوکی لە ژبانی خێزاندا، بەتایبەت ئەو هاوسەرە لاوانەیی که ئامادە نییە شوێکاتەوه، چونکە ژبانی خۆی وەقف دەکات بۆ پەرورە کردنی منالەکانی و بە ئەرکی باوکیش و دایکیش هەڵدەستی.

ئێتر دەسەلاتێکی فەرمان و رێگرتن بە دەست دەهێتی و لە ترسی زیان و سوور بوون لەسەر قازانجیان دەست دەخاتە هەموو ژبانیان، کاتی منالەکان گەورە دەبن و ژبانی هاوسەری دروست دەکەن واهەست دەکات منالەکانی لە دەست دەچێت بۆیە دەست دەخاتە کاروباری ژبانیان، تا واهەست بکات که هێشتالێ نزیکن و ملکهچی ئەون.

۲. غیریە خەسوویان ژن.

جاری وا ھەبە خەسو غیریە دەکات لە ژنی کۆرەکە ی جاری
واش ھەبە بە پێچەوانەو، خەسوو وا دەبینی کە ئەو دایکی ئەو
کۆرەبە و خاوەنی مافە لە بەرامبەر ئەو کۆرە، ھاوسەریش وا
دەبینی کە ئەم ھاوسەری ژانیی و نابێت کەس بەشداری ژانیان
بکەن بە دایکیشی ییت.

۳. جیاوازی واتای خۆشەویستی لە لای ژن و دایک

ھەندێ جار یەکیک لەوان وا لە خۆشەویستی تێدەگات کە
بریتییت لە دەستبەسەر گرتن و زال بوون، ئەوەیان بێردەچیتەو
کە خۆشەویستی بریتە لە بەخشین.

۴. یەکیک لەوان ھەر لە سەرەتاوە خۆپاریزی ھەبە لە

بەرامبەرەکە ی.

جاری واش ھەبە ئەم حالەتە دەبێتە بەربەست لە نێوانیان،
ھەرچەندە بەرامبەرەکە ی بێوێت خۆشەویستی و ریز ئاراستە ی
بکات بەلام ئەو ھەر دورە پەریز دەگرێت و لەم بارەشەو نمونە
زۆرە.

۵. كېشەي نىشتەجى بوون و لاوازي بارى ئابورى و كۆمەلايەتى.

شويتى نىشتەجىبوون لە گەورەترين ھۆكارەكانى كېشەي
نىوان ئەو دووانەيە (بوك و خەسو)، لە كاتىڭدا دايك لەگەل
كۆرەكەي و ھاوسەرەكەي پىكەوۋە دەژىن، ئەمەش دەبىتە ھۆكارى
گرفتى گەورە، چونكە دايك خۆي بە گەورەي مالى كۆرەكەي
دەزانىت، ژنى كۆرەكەش خۆي بە لېپرسراوى ئەو مالى دەزانى و
لاي وايە دەبىت بىر ياردەرى تەنھا بىت و كاروبارى مال ئەو رىكى
بىخات.

۶. كۆمەللى پابەندى كۆمەلايەتى قورس.

زۆر كۆمەلگە ھەيە كە خاوەنى كۆمەللى عادات و خوى
كۆمەلايەتى زۆر قورس، كە وا دەكات دايك دەست بىخاتە
وردەكارى ژيانى منداڵەكانى بە چاك و خراپ، ئەمەش عاداتى
كۆمەلگە دروستى كردوۋە، لەگەل بونى چەند گرفتىكى دەرونى و
تېنەگەبىشتن لە جۆرى پەيوەندى نىوان باوك و دايك لەگەل
منداڵەكانيان.

۷. نەبونی تێگەشتنیکی تەواو.

زۆر خەلك، ئافەرەتانیش لە نێو ئەواندا پێویستیان بە تێگەشتنیکی وردتر و سەیرکردنی سەرەنجامی کار هەیە، وە دیدیکی فراوانیان هەبێت تا شتەکان بگەرێنەوێت و چوارچێوەی راستەقینەی خۆی.

دەبێت بڕیار بدەن ھۆکاری کارناسانی بن و ئەرکی سەرشاری کۆرپان ھاوسەر سوک بکەن نەك خۆشیان بێنە ھۆکاری قورس کردن و قول کردنەوێت کێشەکان.

نابێت دایک بە بەھانەی یارمەتی دانی کۆر دەست وەربدات لە کاروباری و بە چاڵ و خراپ ئاراستەی بکات کە کارە ترسناکە کە لێرەو دەست پێدەکات، جاری واش هەیە ئەو دایکە خواوەنی کۆمەڵی سیفات و نەخۆشی دەرونییە.

کە لەو رێگەوێت کاربەری دەبێت بە شیوەیەکی خراپ جا خۆی هەستا بکات یان نا.^۱

^۱ بگەڕێمەرە بۆ بابەتیک لەلایەن (علي رضوان الخطيب) بە ناوێشانى (الحماة رحمة ام نعمة) على موقع www.islam.web.net

بۆچۈنى زاناينانى كۆمەلناس و دەرونى دەربارەى ھۆكارەكانى جياوازى.

بىروراي ئەو زاناينە دەربارەى ھۆكارەكانى جياوازى لە نىوان
ھاوسەر و خەسووياندا، زۆر جياواز نىيە لەوہى ئىمە پىشتىر
ئامازەمان پىكرد، بەلام بۆ سودمەندىبۈنى زياتر باسيان دەكەين .

مامۇستا و دىكتور (أحمد ئەلمجدوب) - مامۇستاي زانستى
كۆمەلناسى لە (مركز البحوث الاجتماعية):

دەلىت: ھۆكارى بىنەرەتى ئەو جياوازيە ھۆكارىكى دەرونى و
كۆمەلەيەتتە، دايك ئەو كەسەيە مىندالى بوو، پەرورەدەى
كردوو، شەوبىدارى بۆ كردوو، ژيانى بەخشىو، وا دەروانى كە
ئەو كۆرە مۆلكى ئەو، ئەو ئافرەتە كە (خىزانە كەيەتى) ھاتووە لىي
بدزىت، بەراستى ئەگەر ئەو دايكە بىرىك لە رابردوى خۆى
بكاتەوہ كە ئەويش ئافرەتەك بوو كە كۆرپكى لە دايكى
سەندوو، ئەو كاتە ئاسايى دەبو لەلاى، كەواتە گەشەكردنى
كۆمەلەيەتى بناغەى ئەم گىرەتەيە، كاتى كۆر گۆنى لە دايكى دەبىت
بەم شىوہە كە بلىت: تۆ دەچى بۆ لاى ئەوان و ئىمە بە تەنھا

جێدەهێنێ، ئەو پارەش کە بۆ ئەوانی خەرچ دەکەیت، ئێمە لە
پێشترین .

ئەمە وادەکات ئەم منالە کاتی گەوره دەبێت و ژن دەهێنێ و
هەمان قسەی لە ژنە دەبیستی، سەرسام نابێت و ئەم قسەی
بەلاوە نامۆ نییە، چونکە پێشتریش هەمان قسەی لە دایکی
بیستوو .

لەگەڵ ئەمانەشدا دوری ئافرەت لە دنیای روشنبیری
هۆکاریکی ترە: ئافرەت ئەگەر بەرنامەیهکی خۆ روشنبیرکردنی
نەبوو، یان سەرقالی هیوا و ئاواتیک نەبوو، وە لەگەڵ کۆرەکەی و
بوکەکەی دەژیا، لەم بۆشاییەدا، دەست دەکات بە چاودێری و
تییینی زۆر ورد لە سەریان و خۆی پتووە سەرقال دەکات، پاشان
دەست دەکات بە چەسپاندنی مافەکانی بە هەرشێوەیهک بێت و زۆر
جار لەو پێناوەشدا قوربانی بە ژبانی کۆرەکەی دەدات، دەربارەی
هاوسەریش هەمان یاسا لە ئارادایە .

دكتورە (فايزە يوسف) راگرى كۆلىڭزى (طفولة) لە زانكۆي

(عين شمس):

دەلەت: بىڭگومان ھۆكارى جياوازي و گرفتى نيوان ئافرەت و

خەسوى بۆ چەند ھۆكارىڭ دەگەرپتەو.

۱. رۆلى راگەياندن كە ھەمىشە وىتەى خەسوو بە شيوئەبەكى

نا واقعى نیشان دەدات بە مەبەستى (كۆمىدىا) و پىكەنين، ئەم

ويتاكردنەش كاريگەرى لەسەر دەرونى بينەرانى دروست دەكات

و سەرەنجام دەبىتە ھەلسوكەوتىكى كۆمەلايەتى و ئافرەت كاتى

شوو دەكات لە لوتكەى ترسدایە لە خەسووى، داىكىش ھەمىشە

لەمەلاسدایە بۆ خەسووى كچەكەى تا پارىزگارى لە كچەكەى

بكات و لە شەرى خەسووى بىپارىزى.

۲. جارى وا ھەبە سروشتى دەرونى دايك كە لە ژيانى خۆيدا

شكستى ھىناو ھەقوى خەسووى، بۆبە ترسى ئەوئەى ھەبە كە

كچەكەشى بە ھەمان ئەزمونى تالدا بروت، بۆبە ويتاكردنكى خەيالى

بۆ خەسوو دەكىشى لە ئەندىشەى كچەكەيدا، ئەوئەىش وا دەكات

كچەكەى ھەمىشە ئامادەى جەنگ بىت لە نيوان خۆى و خەسویدا.

۳. نەبونی نەرم و نیانی و لیئوردن لەلای ھەردوو بەرامبەر،
بۆیە ھەرچەند ئەوان ھەولێ پر کردنەوێ گرتەکانی نیوانیان بن،
ھەر زیاتر دەبیّت و قولتر دەبنەوێ.

۴. جاری وایە ھۆکارە کە سێفاتیکی کەسیتی ئەو ئافەرەتەیان
خەسوەکەبەتی، ھەر بەکێک لەوان دەیانەوێت ئەو کەسە تەنھا بۆ
ئەوان بیّت، بەراستی ئەگەر ھەردوکیان (خۆپەرستی) وەلا بنێن،
گرتەکان چارەسەر دەبن.

دکتور (إسماعیل ئەلفەقی) دەلیت:

ھۆکاری بنەرەتی، تێنەگەیشتنی خێزانە بەرامبەر کۆر،
چونکە کۆر رۆژێک ھەر دەبیّت کە بیّتە کەسێکی سەرەخۆ و
تایبەت، ئەویش ئەو کاتەبە کە ژن دەھێنێ و ئەرك و لێرسراوی
زۆر دەبیّت و وای لێدەکات، کە دور بکەوێتەوێ لە دایک و باوک،
جا تێنەگەیشتنی خێزان بۆ ئەو راستییە، وایان لێدەکات کە ھەست
بکەن کۆرەکەیان کەمتەرخەمە بەرامبەریان و کۆرەکەیی جارێ
نەماوێ، بەلکەوێتە کەسێکی تر و گۆراوێ.

ھەر وەھا ھۆکارىكى تر ئەو ەبە، جىاوازى ئاستى رۆشنىبرى
دوو ئەو ە، ئەو ەى رابردوو كە خۆى لە خەسوو خەزوور دەبىنئەو ە
لە گەل ئەو ەى ئىستا كە كور و ھاوسەرە كەبەتتى، لە نىوان ئەم
دوانەدا جىاوازى زۆر ەبە لە رووى رۆشنىبرى و شىوازى ژيان و
بىر كرنەو ە، جا كەواتە چۆن دەتوانن ئەم دوو ئەو ەبە بەرامبەر
بە كتر ھالى بکەين و لىكىيان نزيك بکەينەو ە؟ لىرەو ە پىويستە
ئافرەتتى رۆشنىبر، زىرەكانە رۆشنىبرى خۆى بەكار بەيتتى تا بتوانى
ئەم مەملانىيە بگۆرى بە گفئوگۆبەكى بەردەوام لە نىوانياندا .

دووهم:

دیاردە و شوینەوارەکانی ئەم جیاوازییە

لە دیاردەکانی ئەم گەرفتە لە نێوان هاوسەر و خەسودا ئەوەیە
 کە روژانە هەستی پێدەکەین و بە ئاشکرا قسە ی بریندارکەر و
 کرداری نەشیاو لە هەردوولا بەدی دەکری، دایک بە چاویکی
 نەشیاو و تورە سەیری بوکەکە ی دەکات چونکە بۆتە مایە ی
 دورخستەوێ کورەکە ی، ئەگەر ژنی کورەکە ی بیهوێت
 روانگە ی خۆ ی لە ئامۆژگاری و دڵسۆزی روژن بکاتەو، هەموو
 دنیا دێتتە سەر سەما و هیواش نابێتەو و تورە دەبێت، دەنگی
 بەرز دەکاتەو و چاوی سور هەلە دەگەرێت و هاوسەنگی خۆ ی
 لە دەست دەدات و سەرەنجام زوبانی کۆمەڵی وشە ی ئازاردەر
 دەردەبەرێت زۆر جارێش بە دەست دەکەوێتە ئازاردان،

ئەگەر کەسیکیش بەهاواریانەو بێت، دەست دەکات بە
 سکالا لە دەست هاوسەری کورەکە ی کە گواپە بێتەو نواندوو
 وە دەلی: ئافەرە تانی ئەمڕۆ نایانەوێت دایک لە گەل کورەکانیدا پارو
 نانیکی بخوات.

(جاری واش ههیه به پیچهوانه وه ئهم ههلویت و قسه نهشیاو کرداره نهخوازاراوانه له لایهن (بوکهوه) روده دات، ستم له خه سووی ده کات و زۆر جار به قسهی ناشرین دلی دایکی میژده کهی بریندار ده کات و لای هاوسه ره کهی له پاشهمله قسهی بو ده کات و ههول ده دات گرفت له نیوان کور و دایک دروست بکات و زۆر جار بو ئهو مهبهسه قسهی ناراست و بوختانی زۆر ههله بهستی، له بهرچاوی میژدی خوی ده کات به فریشته و له کاتی دیارنه مانی میژده کهشی به قسهی نازار به خوش بهرده یته گیانی خه سووی).^۱

شوینه واره کانی ئهم گرفتانه ش

۱. نازاری دهروونی: ئهمهش سه رهنجامی تیک چونی کوئه ندامی میشک و تیکچونی کاری ئه ندامه کانی لاشه، چونکه سه لیتراوه بیتاقه تی و خهم و دله راوکی و نا ئومیدی کاریگه ری خراپیان له سه ر ئه ندامه کانی لاشه ههیه خوا ی گه وه ره راستی فره مووه که ده رباره ی (یعقوب) سه لامی خوا ی لی بیت کاتی

خەمبارى (يوسف) دەمىت دەفەرموى ﴿وَأَبْيَضْتُ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ يوسف : ۸۴.

۲. مراندنى توانا ئىجابىيەكان بەھۆى مراندنى وىستى ئازادى مرۆفەكان، ئىتر ئەو فرسەتە لەدەست دەچىت كە سود لە تواناكانى ئافرەت وەرگرى.

۳. توش بوونى ژن بە نەخۆشى دوودلى لە زۆرىي كارەكانىدا، چونكە رىگەى پىنەدراوە كە بربار بەدات و ئەوى لە دەروندىايە دەرى بېرىت.

۴. لەدەستدانى جىهانپىيەكى راست و دروست بۆ ژيان، بەھۆى ئەم لىكترازان و پەشپۆيەى كە تىگەيشتنە ھەلەكانە بۆى دروست كردووە.

۵. دواكەوتنى لە تەمەنى پىك ھىنانى خىزان، ھەركەس دىتە داواى، قبولى ناكات و ھەر چاوەرپى كەسيكە بەبى دايك لە ترسى توشبونى بە گرفت.

۶. زۆرجار سەردەكيشى بۆ جىابونەو (تەلاق) ئەمەش سەرنجامىكى ترسناكى ھەيە و مايەى پەرتەوازە بوونى خىزان و دارمانى ئەو مالىيە.

۷. لمده سندانى مالّ و سامان و تمهن له هاتوچوى دادگا، يان زنجيره جياوازيه كه كوتايى نايهت، يان ناچار كردنى پياو كه دهبيت يان ژنه كهى هملژ پريت يان دايكى .

۸. ماندوبونى ميشكى ژن يان پياو، كه نهوئش سهرده كيشى بۆ دروستبونى نهويه كي لاواز و نا ئارام، كه دينيان و ئيمانيان لاواز دهبيت و جارى واش هيه همر لايهك ده كمونه فيلكردن له بهرام بهره كهى .

۹. ناچار بوون به خانهى پيران، نه گهر دايكه كه حهز به گرفت نهكات، ناچار ئهو مالّه به جى بهيلّى و رووبكاته خانه و لانهى پير و پهك كه وته كان .

۱۰. توشبونى مندا له كان، نهوان له خيزانى پر له كيشه و گرفتدا كهوره دهبن، خيزانتيك پر له نهخوشى و پهرتهوازهى دمرونه، نهو مندا له توشى ترسيكى هميشهئى، يان هميشه هست به ئازارى سك دهكات، يان ميز كردن به خودا به بى وىستى خوى، يان خواردننى نينوك يان مناله كه كهسيكى شهرهنگيزى ليدم دهچيت، ههرچى لدمهروهى بيت پهلامارى دهادت و دهيشكيئى و بهمهش نهوى له دمرونيدايه دهریده پريت^۱ .

^۱ بېوانه پەراوى (آه من الحموات) - ص ۲۴-۲۸.

سێیهەم:

چارەسەری جیاوازیی نێوان هاوسەر و خەسوو:

هەموو کەسێک لە ئەندامانی خێزان بەرپرسن لە ئارامی خێزان، بۆ چارەسەری ئەم گرتەش پێویستمان بە هەمووان هەیە، (مێرد) و (هاوسەرەکە)، (دایکی مێرد - خەسوو) (دایکی ئافەرەت - خەسووی پیاو) هەرچەندە وەک شوێن دۆره، بەلام نزیکیی لە کچەکەیی کاربەگەری گەورەیی هەیە، لە بیرمان نەچیت کە باوکی هەریەک لە مێرد و ژن هەردووکیان ئەركیان لەسەر شانه و دەتوانن کاراکتەریکی باش بن بۆ ئارامی ئەو خانەوادەیه.

یه‌کەم: روۆی مێرد لە چارەسەری گرتەکان:

جاری وای هەیە پیاو ناتوانێت هاوسەنگی نێوان خێزان و دایک و باوکی رابگرێت، چونکە توشی ئەو گرتە دەبێت کە کێشەیه لە نێوان باوک و دایکی و لە نێوان هاوسەرەکیدان، جاری واش هەیە هاوسەر ترسی خۆی لە دڵدا کەمە، دەیهوێت گرفت بۆ هاوسەری دروست بکات، یان دەگونجێت دایکی و باوکی سروشتیکی توندیان هەبێت و لەکەس رازی

نین، رەنگە زۆریش لە کۆرەکیان بکەن بۆ تەلاقدانى ژنەکەى لە کاتێکدا هیچ کارىکى نەکردوووە کە شایستەى ئەو سزایە بێت، رەنگە تەنھا لەبەر ئەوە بێت کە خێزانەکەى کارىگەرى لەسەر کۆرەکیان ھەبە و بە وىستى خۆى ھەلسو و کەوت دەکات، لە راستیشدا وانیە، بەلکو مێردەکەى مافى بە ھاوسەرەکەى داوە، یان رەنگە کەمێک کەمتەرخەم بێت، ئایا لەم کاتانەدا چارەسەر چىیە؟ ئایا گونجاوێ مەرۆف دەستەوسان راوەستى و ھەنگاوێک نەبێت؟ ئایا شیاوێ ئازارى داىک و باوکى بدات و خراپەیان بەرامبەر بکات و بەتوندى بەرپەرچیان بداتەووە بۆ رازى کردنى ھاوسەرەکەى؟

یان دەگونجێت لەگەڵ باوک و دایکیدا بێت لە ھەموو قسەکانیدا بەرامبەر ھاوسەرەکەى و بەراستیان بزانیت؟ ھەمیشە ھاوسەرەکەى تاوانبار بکات و ھەموو مافیەک بە داىک و باوکى بدات و لێگەرى باوک و دایکى توشى ھەلەى بکەن؟ نەخیر...

کارەکە بەم شێوێ نابێت بەلکو پێویستە ھەموو توانایى ى بڤاخەکار بۆ چاکسازی و ئاشتەواى لە نۆوانیاندا و کێشەکان بەرەو چارەسەر بیات.

بەرپاستى كەسايەتى مەرۆڧ لەو كاتەدا دەردەكەوئەت كە بتوانى
 ھاوسەنگى لە نۆوان ئەرك و پىداوئىستىيەكاندا رابگرئەت كە لە نۆوان
 خەلك روبەر و دەبنەوہ .

زۆرجار ئەو كارە مەرۆڧ دەخاتە دودلى و گومان و راراپى .
 ليرەدا ئازاپى و كەسايەتى مەرۆڧ بەدىار دەكەوئەت كە مافى
 ھەموان بدات، بەبى ئەوہى ستم لەلايىنى بەرامبەرى بكات،
 گەورەبى پەيامى ئىسلامىش لەوہدايە كە كۆمەلى ياسا و رىساي ھىناوہ
 كە كاراكتەرەكان بە ھاوسەنگى دەپارئىزى، مەرۆڧى ژىر و بىرپاردەر
 بەيارمەتى خوا دەتوانى مافەكان بدات بە خاوەنى مافەكان .

بە دلىنايەوہ زۆرىك لە ناھەموارىيە كۆمەلايەتيەكان و گرتە
 خىزانىەكان بەھۆى نەمانى ئەو ھاوسەنگىيە رودەدات، ئەوہش كە
 ھاوكارى چارەسەر كردنى دەكات ئەوہيە كە ھەريەك لە ئاستى
 خۆى ئەركى سەرشانى جىيەجى بكات و مافەكانى وەربگرى
 ليرەدا چەند ئاراستەيەك دەستنيشان دەكەين بۆ ھەريەك لە كورپى
 (ميرد) و ھاوسەر و دايك و باوكى بەتايبەت دايك .

رۆلى كۆپ (مىرد):

بۇ ئەۋەيى بىتوانىت ھاۋسەنگى دروست بىكات لە نىۋان باوك و

دايكى و ھاۋسەرەكەي ئەم خالانەيە :

ا. چاۋدىرى كىردنى دايك و باوكى و خىزمەت كىردنىان و

موراعاتى سىروشتىيان :

ئەمەش بەۋە دەبىت كە دەرگاي چاكە كىردنىان لەسەر دانەخات

دواي ئەۋەيى ژن دەھىتى ۋە زىاد لە پىۋىست خۆشەۋىستى بۇ

ھاۋسەرەكەي بە ئامادەبۇنى دايك و باوكى دەرئەبىت، بەتايىبەت

ئەگەر بەكىك لەۋان سىروشتى توندى ھەبۇو، چۈنكە بەۋ كارە

ھەستىيان دەبىزىتى ۋە دىرونىان پىر كىنە دەكات و توشى (غىرە) دەبن

بە تايىبەت دايك، ۋە پىۋىستە ھەۋل بىدات خۇ بگۇنجىتى لەگەلىاندا

و رازىيان بىكات و دلىان رابىكىشى.

ب. بە ۋىژدانى بوون لەگەل ھاۋسەرەكەيدا :

ئەۋىش بەۋە دەبىت كە مافەكانى پىارىزى ۋە ھەرچى لە باوك و

دايكىيەۋە دەبىستى قىۋلى نەكات، بەلكو پىۋىستە لەسەرى گومانى

چاكى ھەبىت و لىكۆلىنەۋە لە قسەكان بىكات .

ج. دروستکردنی سۆز و خوشەویستیە:

بۆ نمونە ئامۆژگاری هاوسەرەکی بکات کە دیاریەک بۆ باوک و دایکی بیات، یان خۆی بیکرێت، بەلام لە رێگەی هاوسەری پێشەکشیان بکات، بە تایبەتی دایک، ئەمەش دلەکان نەرم دەکات و کینه لادەبات و خوشەویستی دروست دەکات و گومانی خراپ دەڕمۆینێتەوە.

د. گفتوگۆ و تیگەیانندی هاوسەر:

بۆ نمونە پێی بلیت: دایک و باوکم بەشیکی دانەپراون لە من، هەرگیز خراپەیان لەگەڵ ناکەم، وە قبوڵی ئازاردانیان ناکەم، ئەگەر تۆش دڵسۆزیان بیت خوشەویستیت لە لام زیاد دەکات، وە بیری بۆخاتەوێ کە روژێک دەبییت ئەویش دەبیێتە دایک، رەنگە بە هەمان بار و زروفا تێپەر بیت، جا ئەو کاتە پێی خوشە چۆن مامەڵەی لەگەڵدا بکریت، ئاوا مامەڵە لەگەڵ دایک و باوکم بکە، وە دڵنیای بکاتەوێ کە دەمەدەمی تەنھا قول کردنەوێ کێشەیی بەدوادا دێت، نەرم و نیانی لە هەر شتێکدا بیت جوانی دەکات و لە هەر شتێکیش نەبییت ناشرین دەبییت.^۱

^۱ بېروانە (من اخطاء الزوج) محمد ابراهيم الحمد - ص ۹۰۵.

۲. گفتوگوی نهرم و نیان له گهل دایک :

پیوسته پیاو (میرد) له دوری هاوسهره‌ک‌هی ناموژگاری
دایکی بکات و به نهرمی له‌گهلیدا بدویت و بیرى بختانه‌وه که
هاوسهره‌ک‌هی مافی هه‌یه که خوا بوى داناو، دایکیشی رازی
نابیت که کوره‌ک‌هی بجیتنه ناگروه به‌هوی که‌مترخه‌می نواندن
له‌به‌رامبه‌ر مافه‌کانی و سته‌م لی‌کردنی هاوسهره‌ک‌هی، ده‌بیت دایکی
تی‌گه‌یه‌نیت که خوای گه‌وره‌فرمانی هه‌لس و که‌وت و نهرم و
نیانی و ریزگرتنی هاوسهره‌ک‌هی داوه به‌سه‌ریدا .

به‌فرموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ که‌فرموده‌تی :

(ولزوجك عليك حقا) الصحيح البخاري ۶۱۳۴ .

۳. پێش بریاردان لە کارەکان دنیابە

پێویستە هاوسەر هەر لایەنێک قسەی بۆ بکات بە وردی لێی بپروانیت، خۆشەویستی بۆ دایکی یان سۆزی بەرامبەر هاوسەری نابێت رێکە ی ئەو کارە ی لێ بگریت، چونکە هەر لایەک لەو دوو لایەنە جاری وا هەیە لە قسەکانیاندا زیادەپرەوی هەیە، بۆیە چەندین مال و خێزان تێکچوون بەهۆی بریاری خێرای پیاو، سەرەنجام بە چەند قسەیەکی هەلبەستراو هاوسەرەکی تەڵاقداوە لە کاتی کدا بێ گوناو بوو.

۴. هەمیشە فەرمانەکانی خوا بێر هاوسەرەکەت بخەرهوه.

بیری بخاتەوه که خوا فەرمانی چاکە کردنی بەرامبەر باوک و دایک کردووه و فەرموویەتی

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾

النساء: ۳۶.

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾

الاسراء: ۲۳.

﴿أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَا دَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾ لقمان: ۱۴.

جا نه گهر قورئان فهرمانی چاکه ی له گهل دایک و باوک به
گشتی کردوو، نهوا راسته و خو ئاماژه ی به ناره حه تیه کانی دایک
کردوو و فهرموویه تی:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ
وَفَصَّلَتْهُ فِي عَامَيْنِ﴾ لقمان: ۱۲.

له شوینی تر دا فهرموویه تی:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا
وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَفَصَّلَتْهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ الاحقاف: ۱۵.

له بهر نه وهیه که پیغه مبهری خوا^{الله} سی جار فهرمانی چاکه ی
کردوو له گهل دایک و پاشان جاریک بهرام بهر باوک، کاتی
پرسیاری لیده که ن: چ که سیک له پیشتره بو چاکه کردن له گهلیدا؟
فهرمووی: دایکت، وترا: پاشان کی؟ فهرمووی: دایکت.
وترا: پاشان کی: فهرمووی دایکت.

وتی: پاشان کی: فهرمووی: باوکت.^۱

^۱ متفق علیه (۵۹۷) مسلم ۲۵۴۸.

هەروەها فەرموویەتی: خوا فەرمانتان پێدەکات بە چاکەکردن
لە گەڵ دایکتان، پاشان فەرمانتان پێدەکات بە چاکەکردن لە گەڵ
دایک، پاشان فەرمانتان پێدەکات بە چاکەکردن لە گەڵ دایکتان،
پاشان فەرمانتان پێدەکات بە چاکەکردن لە گەڵ باوکتان، ئینجا
نزیکتەر و نزیکتەر^۱.

لەم فەرمودە یەوێ هەندێک لە زانایانی موسڵمان دەڵێن: سێ لە
چواری چاکە بۆ دایکە، یەک لە چواریش بۆ باوک، چونکە دایک
زیاتر ئازاری چەشتووێ لە باوک، دایک زیاتر پێوستی بە چاکە و
چاودێری منداڵەکانی هەیە، باوک بەتواناتر و خاوەنی داراییە،
هەروەها زۆرجار منداڵ لە بەردەم دایکدا بەجورێتر و دەتوانێت
خراپەیی لە گەڵ بکات^۲.

بۆیە پێوستە میرد بیری خۆی و هاوسەرەکی بخاتەوێ کە
سوپاسگوزاری بەرامبەر دایک سنووری نیە، ئەوەتا پیاویک دێتە
لای پێشەوا عومەری کوری خەطاب ﷺ و دەڵێت: دایکم پیر

^۱ صحیح ابن ماجە (۲۰۶۹).

^۲ الاسرة كما يريدھا الانسان - د. يوسف القرضاوي - ص ۵۴.

بوو و کەوتۆتە تەمەنەو، ناچار دەبم بەکۆڵ هەڵی بگرم و دەستنوێژی پێبگرم، ئایا مافی دایکم داو؟

عومەر رضی اللہ عنہ فەرموی: ھەرگیز مافت نەداو، چونکە ئەو کاتی ک خزمەتی تۆی دەکرد ھیوای ژبان و مانەوای تۆی بوو، بەلام تۆ کە خزمەتی دەکەیت، ھیوای مردنی بۆ دەخوازیت.

جوانترین نمونە بۆ چاکە لەگەڵ دایک ئەو ھەلوێستەی پێغمبەرە صلی اللہ علیہ وسلم کاتی ک حەلیمە سەعدیە رضی اللہ عنہا (کە دایکی شیری پێغمبەرە صلی اللہ علیہ وسلم) دیت بۆلای، زۆر بە گەرمی پیشوازی لێدەکات و ریزی لێدەگریت و، ھاوێلانیش ھەمان ریز و پیشوازی لێدەکەن.

دەگیرنەو کە دیت بۆلای پێغمبەر صلی اللہ علیہ وسلم عەباکەیی خۆی رادەخات تالەسەری دابنیشیت و دەفەرمویت: "سلاو لە دایکم" پاشان پێی دەفەرمویت: "تکا بۆ کی دەکەیت تکا کەت وەرگیراوە... داوای چی دەکەیت پێت بەخشاوە".

ئەویش دەلێت: ئەو پێغمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ھەستە، ھاتوم تکایان بۆ بکەم.

فەرموی: ئەوێ مافی من و مافی بەنی ھاشم پێت ھی تۆیە.

خەلك له هەموو لاوه هەستان و وتیان: ئەى پێغهەمبەرى خوا
ﷺ هەرچی مافی ئێمەشە بۆ ئەوە.

پاشان پێغهەمبەرى خوا ﷺ بردى و کەنیزەکیكى پێهەشى تا خزمەتى
بکات و بەشەکهى خۆشى لە غەزای حوێن بەخشی بە دایکى.

بەم شیوەیه له هەموو سەردهەمێکدا موسلمانان چاویان له
پێغهەمبەرەکهیان کردوو، تا پەراوه‌کانى میژوو پر بوون لهو چیرۆک
و روداوانه‌ی که باس له چاکه‌کردنى منداڵ ده‌کەن له‌گەڵ دایک و
باوکیان. مەئمون دەلیت: کەسم نەدیوه‌ وه‌ک فەضلى کورى به‌حیا
چاکه‌کار بێت له‌گەڵ دایک و باوکى، ئەوه‌نده چاکه‌کار بووه‌ که
هەمیشه به‌ ناوى گەرم ده‌سنوێژى بۆ دایکى گرتوو، شه‌ویکی
سارد سوتەمه‌نیان نامێنیت، کاتێک دایکى ده‌چێته‌ سه‌ر جیگای
خه‌وتن، ئەو هه‌ڵده‌ستیت و قاپێکى مس ده‌هێنیت و پرى ده‌کات له
ئاو، پاشان له‌ چراکه‌ نزیکى ده‌کاته‌وه، به‌م شیوه‌یه ده‌وه‌ستیت تا
به‌یانی که دایکى هه‌ڵده‌ستیت له‌خه‌و، ده‌بینیت ئاوه‌که گه‌رمه‌!!.

هەموو ئەمانە ناتوانین به‌رابه‌رى بکه‌ین به‌ مافی دایک، چونکه
ئەو به‌ پێستى سکی ئەو منداڵه‌ی هه‌لگرتوو، خوێنى خۆى پى

بەخشىو، كاتىكيش لەدايك بوو شىرى خۆى پىداو و
 ژياندىو، پاشان ژيانى تەرخان كىردوو، ئۆتەو، ئەگەر منداڵەكە
 زەردەخەنەى كىردىت، دايكەكە وايزانىو، هەموو دىنا لە رىگەى
 لىو، كانى منداڵەكەى پىدەكەنىت... خۆ ئەگەر گىراپىت دىناى
 لەبەرچاو تارىك بوو... خۆى بىش كىردوو، تا بە منداڵەكەى
 بىخەشيت... سكى خۆى برسى كىردوو، تا ئەو تىر بىت...
 خۆى پۆشتە نە كىردوو، تا منداڵەكەى پۆشتە بىت...

چىن بە چىن پەرورەدى كىردوو، تەمەنى منداڵەكەى زىادى
 كىردوو، و تەمەنى دايك كەم بۆتەو، ئەوى بەرەو گەنجى كىردوو و
 خۆى لە پىرى نىزىك خستۆتەو.^۱

ئەمانە و چەندىن نمونەى تر كە كۆر بىرى خۆى بختەو
 لەسەرەتادا، پاشان بىرى هاوسەرەكەى، تا بىتە ھۆكارى
 يارمەتيدان لەسەر چاكە كىردن لەگەڵيان.

^۱ الدين القيم - د. عبدالرحمن رافت باشا - ص ۱۰۱.

بپروانه بۆنهم په يامه که پوختهی نهوانه يه باسمان کردووه؛
 نهی میږد... بیه به که سیکي ژیر و دانا، به ژیریت
 کاره کانت بکیشه، زیره کانه مامله له گهل دایک و هاوسه رت
 بکه، مافی دایکت ناشکرایه و ههرگیز دایکت بۆ دروست
 نایسته وه، بویه تا له ژياندايه چاکه کاربه له گهلیدا و ههولی
 ره زامه ندی بده، ههروه ها ستم له هاوسه رته کهت مه که، به نهرم و
 نیانی مامله ی له گهلدا بکه، به سۆزه، خۆشت بویت و هه میسه
 یادی بخهروه که دایکت دایکی تهویشه و خۆشت دهویت و
 دایکت خوشحاله به ژيان له گهل تپوه.

وریا به... له سهر حسابی دایکت گوپرایلی هاوسه رته کهت
 مه که، ههروه ها هاوسه نگی له نیتوان مامله ی هاوسه رت و مامله ی
 دایکت رابگره، هاوکاری هاوسه رته کهت بکه بۆ خزمهت کردنی
 دایکت، چونکه له سه ره تا و کۆتاییدا ههر دایکته، بویه مه هیله گرفته
 بچوکه کان له نیتوان دایکت و هاوسه رت گهوره بین.

بۆ نهوهی راستگوو بيم له گهل تا دهلیتم: ههرچهنده ماوهی نیتوان
 هاوسه رت و دایکت نزیك بیت، ژيانت خۆشتر و به خته وه تر ده بیت.

بەلام ئەگەر گرفت زۆربوو، بە شىوازىكى جوان و پەر لە
ئەدەب داوا لە داىكت بکە کە چاوپۆشى بکات و لەگەڵ
هاوسەرەکت گرفت دروست نەکات، بەجوانىش داوا لە
هاوسەرەکت بکە تا ريزى داىكت بگریت، چونکە داىكت
گەورەترین و بەنرخترین شتە لە دەستى تۆدا.

راسته و خۆ پێى بلى کە تۆ هەموو مافەکانى هاوسەرت
دەدەیت و خۆشت دەویت، لەگەڵ ئەوەشدا لەبەرانبەر مافى
داىكت کە مەترخەم مەبە.^۱

^۱ <http://www.wadawh.com>

دووهم: رۆڵی هاوسەر لە چارەسەری گرافتەکاندا:

بەراستی (ژن) رۆڵی گەورەى هەبە لە چارەسەری کێشه‌کاندا
کە لە نێوان خۆى و خەسۆیدا روودەدات، بەلکو ئەو
کارەکتەریکی بنەرەتێه لەو جیاوازییەدا.

بۆیە بەو ئافەرەتە بەرپێزانه دەلێن: بێگومان چاکەکاری تۆ
لەگەڵ دایکی هاوسەرەکت (خەسوت) نزیکترین رێگەیه بۆ
چوونه ناو دۆلى مێرده‌کت، ئەگەر تۆ ریزى دایکیت گرت و
چاکەت لەگەڵ کرد، ئەوکاتە هاوسەرت تۆى خوش دەوێت و
سوپاسی کردەوه جوانەکانت دەکات، کەواتە بۆچی سکالا
دەکەیت لەدەست دایکی و تەحەمۆلى ناکەیت؟! .

بۆچی کەم و کورپی دایکی لای هاوسەرت باس دەکەیت،
کاتیك دەزانیت ئەوه دەبێتە هۆى دروستبوونی کێشه‌ لە
نێوانتاندا؟! .

ئەى هاوسەری بەرپێز... بەراستی چاکەکردنت لەگەڵ
دایکی مێرده‌کت بەلگەى جوانی ره‌وشت و هیز و وره‌ بەرزى
تۆیه، تۆ رۆڵی گەورەت لەم بواره‌دا هەبە، دەتوانیت ریزى

مێرده کەت بگريت و لی ی نزیك بێته و زیاتر ریژی دایک و باوکی بگريت، ئەو دەبێتە هۆی بەهێزکردنی هاوسەرداریتان و بلیسە ی ئاگری ئاشوب لە نێوانتاندا خامۆش دەکات، ئەگەر مێرد لەروانگە ی شەرعەو داوای راگرتن و پاراستنی مافی دایک و باوکی لێکرایت و ئەو نزیکیە پیاڕیژیت، بۆ بەهێزکردنی پەيوەندی کۆمەڵایەتی لە ئۆمەتی ئیسلامدا، ئەوا بەهەمان شیوەش ئافرەت لەروانگە ی شەرعەو داوای لێکراوە کە پەيوەندی خۆشەویستی لەگەڵ مێرده کە ی پیاڕیژیت بۆ راگرتن و بەهێزکردنی پەيوەندی هاوسەری .

پاشان ریژگرتنی ئافرەت لە دایک و باوکی مێرده کە ی کە هاوتەمەنی (دایک و باوکی ئافرەتە کەن) رەوشتیکی رەسەنی ئیسلامیە، بەلگە ی بەرزی دەرون و رەوشتە، با تەنھاش مەبەستی رازیکردنی دلی هاوسەرە کە ی بێت، یان بۆ راکێشانی سەرنج و خۆشەویستی خزمەکانی بێت .

هەروەها پێویستە ئافرەتی بەرێز بزائیت کە ئەو ئافرەتە ی وادەزانیت کێپرکێت لەگەڵ دەکات ئەو دایکی مێرده کە تە، یەو

کۆرەش ناتوانیت وازی لیبھیتت، چونکە دایکیتی کە (نۆ)
مانگ بەسکی ھەلیگرتوو و بەشیری خۆی گوژی کردوو و
بەسۆز و میھرەبان بوو و ژیانی خۆی بۆ تەرخان کردوو تا
کردووەتی بەو پیاوێی کە ئیستا ھاوسەری تۆیە .

ئینجا ئەو ئافەرەتە نەنکی منداڵەکانی تۆیە و پەیوەندی
بەھیزی لەگەڵیاندا ھەیە، بۆیە جوان نییە کە وەک دوژمنیک
مامەڵە ی لەگەڵدا بکەیت، چونکە ئەوکاتە ئەویش بە ھەمان
شیوە مامەڵەت لەگەڵدا دەکات .

جاری واش ھەبە ھەندیک ھەلوێستی سارد لە دایکبەو
دەبینیت، بەلام دەبێت ئارام بگریت و چاوەڕێی پاداشت
بیت، ئەگەر لەناو مال و خێزاندا رەوشتی ئیسلامی بلاوبۆو
و ھەرکەسیک ماف و ئەرکی خۆی بزانی، ئەو خێزانە
رەزامەند و بەختەوەر دەبن .

جا ھاوسەری بەرپۆز بزانی کە مێردەکەت کەسوکاری
خۆی خوشتر دەوێت لە کەسوکاری تۆ، تۆش لەم بارەو
سەرزنشتی مەکە، چونکە تۆش بەھەمان شیوەیت، بۆیە

ئاگاداربە و ھەولمەدە کەسوکاری لە لا ناشرین بکەیت، یان
وابکەیت کەمتەرخەمییت بەرامبەر یان، چونکە ئەو ھەوێ گرت
لەنیوانتاندا دروست دەکات . . .

کەمتەرخەمی ژن لە ریزگرتنی کەسوکاری میژدەکە،
کەمتەرخەمی بەرامبەر بە ریزی خۆی میژدەکە.

پاشان دەزانیت ئەو پیاوێ کەسوکاری خۆی
خۆشدەوێت و لەگەڵ دایک و باوکی بەریزە، ئەو کەسە
کەسیکی ریزدار و چاکە و شایستەیی ئەو ھەوێ ھاوسەرەکەشی
ریزی بگرت و خۆشی بویت و ئومێدی خێر و چاکەیی ھێ
ھەبیت.

ئەو پیاوێ کە ھێچ خێری بۆ دایک و باوکی نیە،
زۆرجار خێری بۆ ھاوسەر و منداڵەکانیشی نابیت.

ئەگەر تۆ رازی بیت کە میژدەکەت ئازاری دایک و
باوکی بدات و خراپەکاریت لەگەڵیان، یان رازی بیت تۆ
مامەڵەیی خراپ لەگەڵ دایک و باوکی بکەیت، ئایا رازیت
کە ئەویش ھەمان مامەڵە لەگەڵ دایکی تۆدا بکات؟ یان

هاوسەری براکانت بەو شیۆه یە مامەڵە لە گەڵ دایکی تۆدا
بکەن؟ .

ئایا رازیت بەو شیۆه هاوسەری کۆرە کانت بەو
شیۆه یە مامەڵەت لە گەڵدا بکەن، کاتیڤ کۆرە کانت بونە
خواوەنی هاوسەری خۆیان؟ ئەو کاتە ی لا شەت لاواز و
سەرت سپی بوو؟

لە کۆتایدا: هەلۆیستی ئافەرەتی چاک کە یارمەتی
هاوسەرە کە ی دەدات بۆ چاکە کردن - بە یارمەتی خول
زەمانەتی چارەسەر کردنی کێشەکانە، ئەو دەڵێ کان پێکەو
وابەستە دەکات، چونکە دایک و باوک ئەگەر
خۆشەویستێکی راستەقینەیان بینی لە لایەن هاوسەری
کۆرە کە یانەو ئەوانیش ئەو هەلۆیستە دەرخیڤن .

زۆر جار یە بێراوە کە زۆرێک لە دایک و باوک هاوسەری
کۆرە کە یان بە ئەندازە ی کچی خۆیان خۆش و یستوو، ئەمەش بە
یارمەتی خوا و ئاکاری جوانی ئەو ئافەرەتە بوو کە هەمیشە سوور
بوون لە سەر مامەڵە ی جوان لە گەڵ دایک و باوکی مێردەکانیان .

زیادله مانەش شتیکی تر یارمەتی ئەوه دەدات کە ئافرەت
جێی خۆی لە دڵی باوک و دایکی مێردە کەیدا بکاتەوه،
ئەویش ئارامگرتنە لەسەر سارد و سپری ئەوان، چاکەکردن و
چاوەڕێی پاداشتی خوایی، ئەویش بەوه دەبێت کە دیارییان
پێشکەش بکات، بە جوانی قسەیان لەگەڵدا بکات، گۆی بۆ
قسەکانیان بگریت و نەرمونیان بێت، سلاویان لێبکات،
ئامۆژگاری مێردە کە ی بکات کە مافی دایک و باوکی
بپارێزێت.

دەستی نزا و پارانەوه بۆلای خوا بەرز بکاتەوه،
داوا بکات خوا دڵیان بکاتەوه و سۆزیان بجۆلێنێت و یارمەتی
ئەمیش بدات بە جوانی مامەلەیان لەگەڵدا بکات.

ئە ی هاوسەری بەرێز . . . ئەم واتا جوانانە بەهێنە پێش
چاوی خۆت، بیری ئەوه بکەرەوه کە بە چاک باست دەگریت
و خواش پاداشتی گەورە ی لە دواڕۆژدا بۆ ئامادە کردویت.^۱
هەر وەها پێویستە لەسەر ئافرەت هەولبەدات گفتوگۆ
لەگەڵ دایکی مێردە کە ی بکات، تا ئەویش هەست بکات کە

^۱ اخطاء الزوجات - محمد بن ابراهيم - ص ۱۱-۱۶.

رۆل و کاریگەری ماوه، و بیرى به سود و تێپروانیى دروست
بۆخۆى دروست بکات و عوزر بهیڤیتهوه و بلیت: خەسوم
لهو قسهدا مەبهستى سوکایهتى کردن نهبوو به من، یان رەنگه
بیتاقت بیت و بههانه به کهى هەبیت، یان قەیناکه ئەویش
له جیى دایکمه، یان به بیروبۆچونى خۆى مەبهستى
یارمەتیدانى منه، یان رەنگه کاتیکی زیاترم بویت بۆ
تێگه یاندنى به شیوازیکی راست و دروست. . . .

ھەندىك نامۇزگارى بۇ چۆنىيەتى مامەئە لەگەل خەسودا :

۱. ۋەك دايك مامەئەى لەگەلدا بکە :

ھەر لە سەرەتای رۆژى يەكەمى پەيوەندى نىوان ژن و مێرد،
ھەريەك لە بوك و خەسوو چاوەرپى بەرپابوونى جەنگىكى نوئ
دەكەن و ھەريەك لەوان دەيەوئ تيايدا سەربكەوئ، لەگەل
ئەوئ دۇراو لە كۆتاييدا (پياو - مێرد) دەبيئ .

بەلام ئافرەتى ژير ئەوئە كە ھەولبەدات وا لەخەسوئ بکات
ببيئە دايك، تا ۋەك دايكىك ئارام بگريئ لە ئازارى مندالەکانى،
جا ئەگەر دەتەوئ دلى خەسووت بۆلاى خۆت رابكىشيت ۋەك
دايك مامەئەى لەگەلدا بکە، ئەوكاتە دەبينيت ئەو دوژمنە نە كە
چاوەرپى دەکرد، بەلكو زياتر تئەدەگات و ھەولئ بەدبەيتانى
ژيان ت دەدات .

ئەم ھەنگاۋەش زۆرى تئناچيئ، بەلام زوو بەرھەمەكەى
دەبينيت .

۲. ھەمیشە پىلى بلى: بەلى.

كاتىك خەسوت ھەست دەكات گونى بۆ دەگريت و گرنكى
 بە قسە و بۆچونەكانى دەدەيت ھەست بە رەزامەندى دەكات،
 ھەرچەندە زۆر ئافرەت ھەن كە رازى نابن خەسووەكانيان دەست
 بۆخەنە ژيانيان، بەتايەتى لە پەرورەدى مندالدا تەنھا وشەى
 (نەخىر) دەزانن، كە ئەمەش شوینەوارى خراپ لە دەروونى
 خەسوودا بەجىدەھىلئىت و ھەست دەكات كە ھاوسەرى
 كۆرەكەى فەرامۆشى دەكات.

بۆ خۆپاراستن لەو ھەستە وشەى (بەلى) بەكاربەيتە
 ھەرچەندە قسەكانىشى لای تۆ راست نەبن، جا دەتوانى ئەوجارە
 قسەكەى بەگوى بكەيت، يان ھەولئى گۆرپىنى بدەيت بەبى ئەوھى
 ھەست بكات.

بۆئونە ئەگەر خەسووت وتى: ئەو پىلاوھ ھەلبىزىرە بۆ
 مندالەكەت، دەتوانىت بلىت: بەراستى ھەلبىزاردىكى گونجاوھ،
 بەلام ئەى ئەم جووتەت بەلاوھ چۆنە؟ ئايا لەگەل جلوبەرگەكەى
 ناگونجىت؟ لەم كاتەدا ھەست دەكات كە ھاوسەرى كۆرەكەى
 بەرپەرچى نەداوھتەوھ و بەلكو بەھەردوكيان شتىكى باشتريان
 ھەلبىزاردوھ.

٣. لە ھەلەکان بېبۆرە:

کێ لە تێمە ھەلە ناکات؟ ھەموومان ھەلەمان ھەیە و جاری وا ھەیە کردەو و ھەلسوکەوتێک دەکەین بەبێ پرکردنەو، ئەمەش لای بەتەمەنەکان زۆرترە، بۆیە لەلایەن خەسوتەو چاوەڕێی ئەو ھەلە زۆرانە بکە، بەتایبەت لە سەرەتای یەکتەناسینەو، بەلام دەبێت لیبوردنی زۆرت ھەبێت، وا مامەلە مەکە کە ھەر قسە و ھەلسوکەوتێک واتایەکی خۆی ھەیە و مەبەستدارە و دەبێت لە مەبەستەکی تێبگەیت... بەلکو سادە مامەلە بکە. ئەگەر بە قسەیەک بیزاری کردیت، زۆر بیرێ لێ مەکەرەو و روو لەو قسەیە وەرەبگیر، ئەگەر وانەکەیت سەرەنجای خراپی لەسەر خۆت و ھاوسەرت دەبێت و ھەمیشە دەبێت ھەولێ پرکردنەوی بۆشایی و ھەلامی رەخنەکانی تۆ بێت، وریابە... بێرێ نەچیت کە ئەو دایکی مێردەکەتە ھەمیشە ناتوانیت بە ھەلەکانی مامەلە لەگەڵدا بکات چونکە لەھەمان کاتدا ئەو دایکیتی و خۆشەویستی بۆی ھەیە... تۆش ریز لەو خۆشەویستێ بگرە.

٤. ریزی بگره:

ئافرەتی زیرەك كە مەبەستی ئەوەیە لانی خۆی لە تێكچون
بپارێزێت، دەبێت كە سایەتیەکی خۆشەویستی ھەبێت لای
كەسوکاری مێردەكە بە تاییەت لای دایکی، بۆیە ریزگرتنی
خەسوو ھەستی خۆشەویستی بۆ بو كە كە لای خەسوو دروست
دەكات، ئەگەر قسە ی كرد گوێی بۆ بگرە با چەند جارێكیش
دوو بارە ی بكاتەو، چونكە ئەو وای لێدەكات كە ھەست بە
ریزی تۆ بكات بەرامبەری، سەرەنجام ئەو دایكە ھەست دەكات
كەچێکی بۆ زیادبوو، نەك كۆرپێکی لەدەست چوو.

٥. بە زەھوق و چیرۆکی ساغەو مامەلە ی بکە:

جوان مامەلە كردن لە گەل خەلك ئەسیریان دەكات بە تاییەت
ئەگەر ئەو كەسە خەسوو بێت كە ھەمیشە چاوەڕێی ھەلە ی تۆیە،
ئەگەر تۆ بە جوانی مامەلەت لە گەل كرد و بوارت نەھێشتەو بۆ
رەخنە كانی، دەتوانیت سەربكەویت و مامەلە ی ئەویش بگۆریت.

٦. مێردەكەت لە دایكى نزیك بخەرموه:

كاتێك دایك دەبینێت كۆرەكەى ژنى هێناوه هەست دەكات ئەو كۆرەى لەدەست چوو، چونكە ئێتر سەرقالی ئافەرەتێكى تر دەبێت و لەو جیا دەبێتەوه، ئەمەش واى لێدەكات رق و تورەى هەبێت بەرامبەر بووكەكەى.

جا ئەگەر دڵنیا بوو هاوسەرى كۆرەكەى بۆتە هۆى توندكردنەوهى پەيوەندى مێردەكەى بە كەسوكارى، ئێتر ئەو ترسەى نامیشت و ئارام دەبێتەوه و دەزانیت كۆرەكەى لەدەست نەچوو، چونكە دەبینێت هاوسەرەكەى هانى دەدات كە ریز لە دایك و باوك و كەسوكارى بگرێت و سەردانیان بكات، بۆ ئەمەش مانای ئەو نەیه ئەو نەخشی ژيانى ئێوە بکێشێت، نەخێر . . . تەنها ئەوەندە مەبەستمانە تۆى هاوسەر وا دابنێ ئەو خەسووه تۆى، یان دایكت بخەرە جێگەى، حەز دەكەیت چۆن مامەلەت لەگەڵدا بکریت، ئەو مامەلەیهش لەگەڵ بەرامبەرەكەتدا بکە، لەبەرت نەچیت، ئەگەر مێردەكەت بۆ كەسوكارى چاك نەبێت دواڕۆژ بۆ تۆ و منداڵەكانت چاك نابێت.

٧. ھەمیشە سوپاسی بکە :

ھەموومان ھەست بە دلخۆشی و شادی و ڕەزامەندی دەکەین
 کە ببینن بەرامبەرمان پێزانن بەرامبەر ئەوەی ئەنجامی دەدەین،
 بەراستی مامەڵەی خەسوو وەک دایکێک، ھەرچەندە دایک
 چاوەڕێی سوپاسی تۆ نیە، بەلام سوپاسکردن و دەرپرینی پێزانن
 بەرامبەر چاکەکانی ھەستیکی جوانی لا دروست دەکات،
 وامەزانە کە خۆشەویستی خەسووت وادەکات چاوەڕێی ھیچت
 لێتەکات، بەلکو ھەمیشە چاوەڕێی سوپاسی تۆیە.

بۆنۆنە ئەگەر لەمال نەبوویت و چاودێری منداڵەکانتی کرد،
 کە گەڕایتەووە بلی: زۆر سوپاست دەکەم و بە چاکەکانت دەزانم،
 بەراستی ئەگەر تۆ نەبویتایە نەمدەزانی چیان لێبکەم.

ئەم وشانە شوێنەواری گەورەیان دەبێت لەسەر دل و دەرونی
 و زیاتر ھانی دەدات کە ئەو خزمەتە دووبارە بکاتەووە.

چەندجوانە ئامۆژگاری بانگخوازی ئیسلام خاتوو (زەینەب
 غەزالی) بە ناوێشیانی (مەشخەڵی مامەڵە کردنی دایکی مێرد و ژنی
 کۆر).

دەلێت: "گفتوگۆیەکی ھەستیارت لە گەڵ دەکەم، دەزانم زۆر پێویستە، چونکە زۆرجار خێزانی بەختەوهری شیواندوو، زۆرجاریش بالی کیشاوێ بەسەر خێزانی کدا و بەختەوهری کردوون، ئەویش پەيوەندی نێوان (بوك و خەسوو)ە.

چەند جوانە لەسەر بنەمای دایکێک بۆ دوو ھاوسەر مامەلە ی لە گەڵدا بکەیت، چونکە خەسوو ئەو درەختە یە کە میژدە کە ی تۆ ی بەرھەم ھێناو و پاشان بە سیبەری خۆ ی پاراستوێتی و لە ئاوی ژیا نی خۆ ی گۆشی کردوو، تا بۆتە ئەو بەرھەمە ی کە دلەکان کەمەندکیش دەکات و ئاواتەخواز دەبن بۆ ی، تۆ ئە ی کچی شیرینم بووێتە ئەو کەسە ی بەروبو می ئەو درەختە ی لیکردۆتەو، ئایا پێت خۆشە ئەو درەختە ی میژدە کە تی بەرھەم ھێناو بپریتەو؟!

من بانگەشە ی تۆ دەکەم لە ژێر سیبەریدا دوعا گوێییت و ئاوی ئەو درەختە بدەیت کە خەسووتە، کچە کەم ئە گەر گوێ پرایە لی خوا بیت لە بەرامبەریدا، پاداشتی گەورە ت لای خوا یە، خوا فەرمانی کردووە بە چاکە کردن لە گەڵ دایک و باوک، تۆ چەندە ھەولێ رازی

کردنی دایک و باوکت دەدەیت و کاریک دەکەیت خۆشحالیان بکەیت، لەگەڵ دایکی هاوسەرەكەشت وا مامەڵە بکە و لەبەرەمبەری لە خوا بترسە، چونکە ئازاردانی دایک و باوک بەکێکە لە گوناھە گەورەکان.

پیغمبەر ﷺ فەرموی: (إلا أدلكم على أكبر الكبائر؟) قالوا: بلى يا رسول الله. قال: الشرك بالله و عقوق الوالدين و شهادة الزور) صحيح البخاري (٥٩٧٦).

گرنگە یارمەتی هاوسەرت بەدەیت تا چاکەکار بێت لەگەڵ دایک و باوکی، هەمیشە بەو شیوەیە ئامۆژگاری بکە تۆ لەگەڵ دایکی مێردەكەت هاوسۆزیت، جا ئەگەر بینی کۆرەكە ی توپەت دەكات، ئەویش توپە دەبێت هەتا ئاسودە دەبێت، بەختەوهریش ئەوێهە كە ئاوێتەبوون لە نیوان خێزانی پیاو و خێزانی ژن دروست بێت و خۆشەویستی و سۆز و بەزەیی لە نێوانیاندا بێت.

بۆیە داوا دەكەم لە تۆی بەرپێز كە بێتە كچ و هاوڕێ و خۆشەویستی خەسوت، تا ئەویش بێتە دایک و هاوێ و خۆشەویست بۆ تۆ. . . هیوادارم بیر لە وشەكانم بکەیتەوه".^١

^١ www.balagh.com/woman/npsa

سینیه م: روئی خه سوو (دایکی میرد) له چاره سهری کیشه کاندای:

دهبیت دایک بزانیّت که ژن هینان و شووکردن یاسای
 بونه وهره و کاریکی سروشتیه، په یوهندی باوک به هاوسهر و
 منداله کانی فه رمانیکی خواکردی خوړسکه، ئەمەش بو ئەوهی
 ئارامی و دلسۆزی و به زهیی به دی بیت ﴿وَمِنْ ءَايَاتِهِ اَنْ خَلَقَ
 لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوْا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً
 وَرَحْمَةً﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴿ الروم: ۲۱.

ئه گهر دایک ئەم راستییه ی زانی ئارام ده گریّت، ئە گهر
 یاده وهریه کانی رابردوو بینته وه پیش چاوی خوی ده زانیّت که
 ئەویش روژیک له روژان کاریگهر بووه به میرده که ی و سۆز و
 به زهیی و خوشه ویستی له نیوانیاندا بووه، ئیتر شتیکی نامۆ نیه
 ئە گهر ببینیت جگهر و دلی که کوره که یه تی گرنگی ده دات به
 هاوسهری و چاودیریان ده کات، پیوسته بزانیّت که به خته وهری
 دایک به ستراره به به خته وهری وه چه و منداله کانیه وه، چونکه
 وه کو ئەو دره خته وایه که لق و چله کانی له دهوری کۆبونه ته وه و
 سییه ر بو خه لک دروست ده که ن.

جا ئەگەر ئىمە باسى رۆلى دايك بکهين دەبينىن ھەندىك دايك
 بە بىتھەوى خۆى ھەست بکات دەبىتە ماىەى خەم و پەژارە و زىان
 بۆ کۆرەکەى، کە پىشتەر زۆر دۆسۆزانە ھەوللى داوہ ئاسودە بىت و
 ھەوللى ژن ھىنانى بۆ داوہ، بەلام مامەللەى خراپى دواى ژن ھىنانى
 کۆرەکەى دەبىتە ماىەى ناٹارامى کۆرەکەى، ئەمەش لەبەر ئەوہى
 ھەست دەکات کۆرەکەيان لى بردووە و کۆرەکەى دلى بەلایەکى
 تردا رۆىشتووە، بۆیە دەبەوئت ئەو دلە بگىرپىتەوہ، زۆر جار بوغز
 و کىنە وای لىدەکات کە ھەوللەدات کۆرەکەى لە ھاوسەرەکەى
 جىبابکاتەوہ، بەلئىنى ئەوہشى دەداتى کە ھاوسەرىکى چاکترى بۆ
 بدۆزىتەوہ لەگەل ئەوہى ھاوسەرى کۆرەکەى شىاو و گونجاو و
 جوان و رەوشت بەرزە.

ھەندىك دايك کاتىك دەبينىن کۆرەکانيان لەگەل
 ھاوسەرەکانيان دلشاد و بەختەوہرن، يان رىزى ھاوسەرەکانيان
 دەگرن، ناگرى غىرە و تورەى لە دەرونياندا کلپە دەسەنىت و
 ھەوللى تىکدانى ئەو ئارامىە دەن کە سەرەنجامى باشى نايىت،
 ھەندىك دايك زۆر بە رەقى و زبرى مامەللە لەگەل ھاوسەرى

کۆرەکیان دەکەن و کەم و کۆرییەکان گەورە دەکەن و درۆی بۆ
هەڵدەبەستن.

جا ئەو دایکی بەخشندە.. ئەو ئەو کەسە کۆرەکەت
خۆش دەوێت و ئاواتی بەختەوهری بۆ دەخوازێت.. وریابە مەبەرە
هۆکاری شیواندن و تێکدان و خاپورکردن، مەبەرە ناگرتن کە کەش و
هەوای خێزانێک بسۆتێت، تەسلیمی خەیاڵ و بیرکردنەوە و هەمیەکان
مەبەرە کە پاکی و بێگەردی نێوانتان دەشیوێت، پەيوەندیت لەگەڵ
هاوسەری کۆرەکەت با پەيوەندیەکی دوژمنایەتی نەبێت، بەلکو بێرە
دایک تا ئەمۆش بێتە کچ بۆ تۆ و چاکەت لەگەڵدا بکات، لێبوردنت
هەمبێت بەرامبەر هەڵەکانی، ئەگەر کەم و کۆریت بینی بە نەرم و نیانی
ئامۆزگاری بکە ئەوکاتە تۆش و ئەمۆش بەختیوەر دەبن، بەلکو چاکەت
لەگەڵ دەکات و دیاریت پێشکەش دەکات، تۆش دلە گەورەکەتی بۆ
دەکەیتەوه و بارانی میهرەبانی بەسەردا دەبارێت و دوای بۆ دەکەیت،
خوای گەورەش پارێزگاری لە تۆ دەکات و بەخشندە و بەسۆز دەبێت
بەرامبەرت.^۱

^۱ حقوق الوالدین - محمد بن ابراهیم الحمد - ص ۲۰-۲۱.

چەندجوانە ئامۆزگارىيەكانى مامۇستا (زەينەب غەزالى) كە
بانگى خەسوو دەكەت و پىي دەلّيت :

تۆش ئەي خەسووى خۆشەويست، ئومىدەوارم ئاگادارى
هۆكارى پاراستنى كۆرەكەت بىت، بىرتە رۆژى زەماوەندەكەي
چەند ئاسودە و خۆشحال بويت؟ ئەوكاتە تۆ بىريارت دابوو كە
هاوسەرى كۆرەكەت وەك كچى خۆت بىروانیت، كەواتە بۆ
لەدواي ژن هينان؟ ئەو هەر ئەو ئافرەتەيە كە لە ئاميزت گرت و
خۆشحاللى دەمارە خۆنەكانتى پىر كرد و لە رومەت و ديدارتدا
دياربوو؟ رۆژى ئاھەنگىش خۆشەويستيت بۆ دەربىرىن؟ كەواتە
دواي بەيەكتر گەيشتيان چى واتورەي كردويت؟! .

كۆرەكەت و هاوسەرەكەي؟ بەراستى گلەييت لەسەرە ئەگەر
وەك كچى خۆت سەيرى نەكەيت و مېھرەبان نەبىت لەگەلدا، ئايا
پيويست نىيە ئەو خۆشەويستىيەي بۆ كچەكەت و زاواكەت
دەريدەبىرپىت بۆ كۆر و بوكەكەشت دەريبىرپىت؟! .

خۆشەويستم . . . دادپەرورەي شەرىعەتى خوايە، بەخۆتدا
بچۆرەو لە پەيوەندىت لەگەل هاوسەرى كۆرەكەت، بچۆ لە

قورئاندا مانای سۆز و بەزەیی بخۆتەرەو، وەچەکانت لەپێشترن بەو سۆز و بەزەییە، دەی مێردەکە ی کورپی تۆیە، پارچە یە کە لە جگەرت، منداڵەکانی وەچە و نەوێ تۆن، کەواتە دڵت پەر لە خۆشەویستی بکە بۆ هاوسەری کۆرەکەت و منداڵەکانی کە نەوێ تۆن، بۆ ئەوێ مائەکەتان لەسەر بناغە ی روژشانی خوایی دروست بێت.

مالی وێران و پەر لە کێشە ئەو روژشانی و نەوێ نیە، مالی کۆرەکەت لە دوعا و پارانەو بەکۆل و چاکەکانت بێش مەکە، مال و سامان دەروات و تیا دەچێت، تەنھا مانا جوانەکانی ژیان دەمیئێتەو، بەسۆزە لەگەڵ خێزاندا، بەشوێن هەلە و کەم و کورتی و ناتەواوی هاوسەری کۆرەکەتدا مەگەری، بەلکو ئامۆژگاری کە، بزانی ئەو نەوێ روژگاریکە جیاوازی لە روژگاری تۆ، کەواتە بۆی بێ بە دایکیکی میهرەبان و خوشکیکی راست و دڵسۆز، جا دڵیابە ئەویش وە کچیەک و هاوێلێک مامەلەت لەگەڵ دەکات و ئەوساش ئالای بەختەوێ لەسەر مالتان دەشە کێتەو.^۱

^۱ www.balagh.com/woman/npsa

چوارەم: روئی دایکی ئافەرەت (ژن) لە چارەسەری کێشەکاندا:
 بە دایکی ئافەرەتی شووکردو دەلیم: ئەی دایکی بەسۆز
 ئامیزی گەرم، دلە گەورە، دلنیام تۆ کچەکەت خوێشەوێت و
 ئاواتی بەختەوهری دەخوازیت، بەلام ئەگەر زۆر سوربیت
 لەسەری.. رەنگە نەزانیت و بجیتە ژبانی تاییەتی
 هاوسەردارییەو، کێشەیی بچوک دەست پێدەکات و گەورە
 دەبێت، لەدوای ئەو هێج سودێکی نابێت و بەختەوهرییەکە لە
 دەستدا ناگەرێتەو.

جوانترین ئامۆژگاری کە پیشکەشی تۆی بکەم ئەو بە:
 خۆت لە کاروباری تاییەتی کچەکەت هەلمەقوریتنە، بەلکو
 هەمیشە ئەو بەیری کچەکەت بخرەوێت کە چاکەکار و گوێراپەل
 بێت لەگەڵ مێردەکەیی و هەولێدات رازی بکات، بەلام چۆن دڵی
 مێردەکەیی رابکێشیت و بەختەوهری بکات؟ ئەو کارانە چێن کە
 ئافەرەت لای مێردەکەیی خوێشەوێست دەکات؟! .

ئەو شتانەیی فێربکە کە کچەکەت نایزانیت، یارمەتی بدە بۆ
 ئەو هی خێزانیێک دروست بکات کە لەسەر بناغەی ئایین و رهوشتی

جوان و مامەلەى بەرز دروست بێت، ئەگەر شکات و سکالای لە
مێردەکەى ھەبوو، تۆش ئەوەندەى تر ناشرینی مەکە، بەلکۆه
خۆشەویستی بکە، فێرى ئارامى و زوبان شیرینی بکە و
نامۆزگارى چاکەى بکە، وریابە بەھۆى تۆوە کلپەى ناگرى
نیوانیان زیاد نەکات.

ئەى دایکى میھرەبان، مێردى کچەکەت بکەرە کورى
خۆت، چیت بۆ کورەکانت پێخۆشە بۆ مێردى کچەکەشت
پێخۆش بێت، بە نەرم و نیانى و میھرەبانى مامەلەى بکە، گوێى
بۆ بگرە و سەردانى بکە و ھەمیشە بیرى بخەرەووە کە تۆ بەختەوهرى
کچەکەت بە لاوە گرنکە، بیر لەو نامۆزگاریانە بکەرەووە کە ئافەرەتە
دەشتەکیە کە لە شەوى گواستەوهرى کچەکیدایى پێى وت.

پینجه م: رۆلی باوکی (ژن) له چاره سهری کیشه دا:

به راستی باوکی (ژن) رۆلێکی گهوره ی ههیه، نه گهر سهیری
میزوو بکهین له پیغمه بهر ﷺ گهوره تر و مه زنه ترمان ده ست ناکه ویت
بۆ چاره سهری گرفته کان، بپروانه چۆن مامه له له گه ل (فاطمه) ی که چیدا
ﷺ ده کات و هه والی ده پرسیت و چۆن له گه ل (عه ل ﷺ) مامه له
ده کات و به شوینیدا ده گهریت کاتیک فاطمه ﷺ ده لیت: تو ره بووه و
چۆته ده ر. پیغمه بهر ﷺ بۆی ده گهریت، نه رم و نیان ده بیت له گه لیدا
و واز ناهیتیت تا ده بیاته وه ماله وه و عه ل ﷺ ده رگای ماله که داده خات
و خوشی دل و ده رونی پیغمه بهر ﷺ ده گهریت، وه زۆر جار پیغمه بهر
ﷺ سه ردانی فاطمه ﷺ ده کات، بۆیه باشرین باوک بووه بۆ
من داله کانی.

یان چۆن مامه له ی له گه ل (عثمانی کوری غه ففان ﷺ) کردووه
که میردی (روقیه ﷺ) و له پاش ئه ویش (ام کلثوم ﷺ) بووه، که
کاتیک ئه ویش وه فاتی کرد به (عثمان) ی فهرموو: نه گهر که چی
سیته میشمان هه بوایه، ده مانکرده هاوسه رت ئه ی عثمان.

ئینجا بزانه پیغمه بهر ﷺ چۆن مامه له ی له گه ل (ئهبی عاصی
کوری ره بیع) ی میردی که چه که ی کرد... هه موو ئه م غه وانه له ژبانی

پېغه مېهر ﷺ ته وه بۆ (باوکی کچ) (خه زوری کوړ) روشن ده کاته وه
که چوڼ مامه له له گه ل میړدی کچه کیدا بکات و چوڼ دلی رازی
بکات و کیسه کان به ژیری و به وردی و ناموژگاری جوان چاره
بکات.

تهو شتانه ی که پتویسته باوک له گه ل میړدی کچه کیدا ره چاوی
بکات له پېشدا تهو به که: ته رکی زه ماوهند و ناو مال و ناماده کاری
له سر قورس نه کات، به لکو پتویسته کیسه کان ناسان بکات مادم
کوړه که ی به دل و که سیکی چاکه، بۆ تهو ی دوا ی دروستکردنی
ژیانی هاوسه ری قهرزاری ماندویان نه کات و ژبانیان لی نه شیونیت،
چونکه تهو کاته ژبانی کچه که شی ده که وېته ناخو شی و غم و په ژاره،
نینجا باوکی کچ که ده بینیت مالی کچه که ی په ژاره و خه فته
چوارده وری داو و قهرزارن، کاریگر ده بیت و خه و خه فته له
کچه که ی ده خوات، بۆ به تکایه ناسانکاری بکن و ناسانکار بن ته ی
باوکی کچه کان . . .

هه روه ها له سر باوک پتویسته به رده وام هانی کچه که ی بدات بۆ
ریزگر تنی هاوسه ره که ی و گوړپرایه لی و جوان مامه له کردن و پاراستنی
ماله که ی، لیږه شدا باوک رو لیک کی کاریگر و به رچاوی ده بیت.

بەشی پینجەم

گرفت و چارەسەر

۱. دایکی ھاوسەرەکم ئەوەی بۆ کچەکی بێ خۆشە بۆ منی بێ خوش نیە!!.
۲. چاکە لە گەل دایک و باوک و رەزامەندی ھاوسەرم.
۳. ئایا خێزانەکم لە مائی کەسوکارم دەربەکم؟!.
۴. لە نێوان ھاوسەرەکم و دایکیدا.
۵. مێردەکم لە کەسوکارم تورپەیه!.
۶. خەسووم یان دوژمنم.
۷. خەسووم دەیهوێت کچەکم بکاتە مۆلکی خۆی.
۸. خۆگۆنجان لە گەل کەسوکاری مێردم.
۹. خێزانەکم دوژمنایەتی کەسوکارم دەکات.
۱۰. باوک و دایکم قسەی ناشرین بە ھاوسەرەکم دەلێن!.
۱۱. ژنەکم رۆژانە سەردانی دایکی دەکات.
۱۲. لە دوودلێدام لە گرنکیدان بە خەسووم.
۱۳. ژنەکم و خەسووی لە خێزانیکیدا.
۱۴. کەسوکارم دەیانەوێت ژنەکم بێ تەلاق بلمن، چی بکم؟!.
۱۵. عەورەتی دایکی ژن بەرامبەر بە مێرد.
۱۶. هەلۆتستم لە بەرامبەر ململاتی ژنەکم و دایکم.

پۆیست بوو لەم کتییەدا کۆمەڵێک گرتی واقعی لەسەر
زوبانی خاوەنەکانیانەووە بۆ خوێنەرانی تۆمار بکەم، لەگەڵ
چارەسەری گونجاو بۆ ئەو گرفتانه.

لەدوای یارمەتی خوا، پشتم بەست بە هێلی ئەلیکترۆنی
(ئینتەرنێت) و لە سایتی (المستشار) کە باس لە گرتە خێزانی و
پەروەردەیی و دەروونی و پزشکیەکان دەکات، لەویدا ئەوێ بە
شیاوێ زانییێت و سودی بۆ بابەتەکە ی ئیمە هەبێت وەرم گرت،
لەگەڵ رێگەچارەیی ئەو گرفتانه کە لەلایەن مامۆستایانی پەڕۆ
دیاری کراون.

منیش بە شیوازیکی تر پرسیار و وەلامەکانم داڕشتەووە،
لەگەڵ (نخروج) کردنی فەرمودەکان، هەروەها یارمەتیم لە
هەندیک فەتوای لیژنەی بەردەوامی فەتوا لە سعودیە و میصر
وەرگرت، لەخوا داواکارم زیاتر لە پەيامەکە ی شارەزیمان بکات.

یەكەم: دایكى مێردهكەم ئەوەی بۆ كچهكەى بە ئاواتى
دەخوازیت بۆ منى بە رهوا نابینیت.

"سلاوى خواتان لى بێت .

هيوادارم زوو وەلامم بدەنەوه، خوا پاداشتان بداتەوه:
دایكى مێردهكەم مەروڤىكى بەرپرز و رهوشت بەرزە، بەتایبەت
لەگەڵ من، و لەگەڵ كەسوكارم، لەم رووهوه نامەوێت ستمى
لێكەم . . .

بەلام ئەوەى تێبینى دەكەم لە هەندىك كاتدا كە بۆ نمونە بە
گەشت و سەفەرم رازى نە لەگەڵ مێردهكەم، ئەمە لە دەم و چاويدا
تێبینى دەكەم، و لە شىوازى قسەكانیدا، بۆ زانیاریش ئەو كچىكى
شووكردوى هەبە، زۆر خوشحالە كە كچهكەى لەگەڵ
هاوسەريدا سەفەر و گەشت دەكات، ئەمە زۆر بێتاقەتى كردووم،
من دەمەوێت بۆ منیش خوشحال بێت وەك كچهكەى .

لە لایەكى ترهوه ئەو پێى خوش نە كە كەسىك باسى چاكە و
ستایشى من بكات، نازانم هۆكارى چیه؟

له لایه‌کی تروه زۆرجار داوای مه‌سره‌فی زیاده له می‌رده‌که‌م ده‌کات له کاتی‌که‌دا کوری تری هه‌یه، کچی هه‌یه و هاوکاری ده‌که‌ن و می‌رده‌که‌م له هه‌ندی‌ک مه‌سره‌فدا وه‌ک کرێی شۆفیر و خزمه‌تکار به‌شداری ده‌کات، لی‌ره‌شدا هه‌ست ده‌که‌م کچی‌کی زۆر ده‌وری هه‌یه له‌مه‌دا، ئه‌مه‌ش زۆر تر بیتا‌قه‌تم ده‌کات له کاتی‌که‌دا ئه‌وان ده‌زانن که کوره‌که‌یان مه‌سئولیه‌تی له‌سه‌ر شانه و پێوستی به کۆ‌کۆ‌دنه‌وه‌ی مال هه‌یه .

وه‌لامی راویژ‌گار (د. عبدالعزیز عبدالله المقبل):

خوشکی ریزدارم . . . له قسه‌کاندا هه‌ست ده‌که‌م ئافره‌تی‌کی دامه‌زراو و چاکه‌خوازیت، هه‌ر ئه‌وه‌ی راویژ به‌خه‌ل‌کی ده‌که‌یت نیشانه‌ی ژیری و پینگه‌یشتنه، ئه‌مه‌ش به‌خششی‌کی گه‌وره‌یه و سوپاسی خوا‌ی پێوسته . . .

زۆر سه‌رسامم له دادپه‌روه‌ریت له هه‌لسه‌نگاندنی دایکی می‌رده‌که‌ت، هه‌رچه‌نده‌ گرفت هه‌یه و بێ‌زارت ده‌کات که‌چی تو ده‌رباره‌ی ده‌لییت: "دایکی می‌رده‌که‌م که‌سی‌کی چاکه" . . .

هەست دەكەم مامەلەت لەگەڵیدا چاك بێت، بۆیه ئەویش
جوان مامەلەت دەكات كە دڵنای خوۆشی دەوێت .
كاكڵەى گرفتهكانت ئەوهیه : دایكى مێردهكەت روانگەى بۆ
كوڕ و كچەكانى جیاوازه .

كچى بەرپۆزم . . .

دایكى مێردهكەت راستەوخۆ ئەو شتەى بۆ دەرنەبرپویت كە
پێى ناخۆش بێت لەگەڵ مێردهكەت سەفەر بكەیت، بەلام بە پێى
قسەى خۆت (ئەوه هەست پێى دەكەیت لە قسە و دەموچاويدا) ! .
ئەمەش ئەگەر لە روانگەیهكى ترهوه سەبرى بكەین رافەكەى
ئەوهیه كە تۆ ئافرهتێكى هەستياریت ! .

چونكە دەلییت : " هەندىك جار " ، ئەمەش ئەوه دەردەخات
كە هەستەكانت هەندىكجار ئەو روانگەیهت بۆ دروست دەكات
بەرامبەر (دایكى مێردهكەت) .

بەلام ئەوهى باست كردووه كە خەسووت پێى ناخۆشه
لەگەڵ مێردهكەت گەشت بكەیت، ئەوه لە واقعیدا بوونی هەیه و
هەندىك دایك وا دەپوانن، بەلام هەست ئەكەم دایكى مێردهكەت

زۆر ژیره، هەرچەندە بە تەمەنە و ئەوەش ھەندیک باری
تەندروستی دروست دەکات و وەکو مندالی لی دیتەو و زوو
ھەلدەچیت و ناتوانیت کۆنترۆلی خۆی بکات، بەلام لە قسەکانی
تۆشدا وا دەردەکەویت کە رازی نەبوونی ھەموو کاتیک نە،
بەلکو ھەندیک جار وایە، رەنگە ئەو کاتانە بیتاقەت بیت و حەز
بکات کۆرەکەیی لەلای بیت، یان ئەو کاتە ئەو کۆرەیی لە
ھەموویان خۆشەویستەرە، یان وا ھەست دەکات سەفەر و
گەرانی کانتان زۆرە (بە شیوەیەک لە شیوەکان) بەلام ژیری وای
لێدەکات خۆی رابگریت و بۆچونی خۆی نەسەپینیت
بەسەرتاندا، جا ئەگەر تەنھا لە دەموچاویدا یان رەنگیدا ئەو
رازینەبۆنە دیاربیت و دەرینەبریت، لەم بارەدا سەرزەنشت
ناکریت.

دوووم: چاکە لە گەڵ دایک و باوکم، رەزامەندی هاوسەرم.

"من گیرۆدەی ئەووم کە دایکم لێم رازی نییه، چونکە دواى ژنەیتان لەمال جیا بومەوه و مالتیکم گرت بۆخۆم، هەست دەکەم دایکم لە گەڵ هاوسەرم ساردە، منیش حەز ناکەم روبەر و روبەر بێمەوه، یان بێفەرمانی بکەم، هەندێک جار دایکم رازی دەکەم هاوسەرم توپە دەبێت، جا چی بکەم؟ نکا دەکەم بە خێرایى وەلامم بدەنەوه".

وەلامى راویژکار (أ. منیره ابراهيم العبد الهادی):

ئەى ئەو کۆرەى هەولێ چوونە بەهەشتە... سلاوت لێبێت.
مافى دایک و باوک زۆر گەورەیه و خواى مەزن لەپال مافى
خۆیدا باسى دەکات، ثابەت و فەرمودەش لەوبارەویەوه زۆرن،
بەلکو هەرچەندە بیاوهریش بن، هەر خوا فەرمانى کردووه بە
چاکەکارى لەگەڵیاندا ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا
لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا
مَعْرُوفًا﴾ لقمان: ۱۵.

بۆيە گوێڕايەڵيان لە ھۆکاری چوونە بەھەشتە، ئەبوەھورەيرە
 ﷺ دەلێت: گوێم لە پێغەمبەری خوا بوو ﷺ دەیفەرموو:

(رغم أنفَهُ ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ، قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟
 قال: مَنْ ادْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ
 الجنة) رواه مسلم.

ھەروەھا چاکەکردن لەگەڵیان ھۆکاری لابردنی بەلاو
 موسیبەتە، مایەی فراوانی رۆزی و بەرەكەتداربوونی تەمەن و
 عاقیبت خێرییە، بۆيە سوربە لەسەر ئەوێ لەو کەسانە نەبێت
 کە رەزامەندی ژن پێشەخەن بەسەر رەزامەندی دایک و باوکدا،
 ھەولبەداواکاری ھەردوولا ھاوسەنگ رابگرە و مافی
 ھەردوولا یان بەدە.

بەراستی کاریکی ژیرانە نیە پلەوپایە دایک لەگەڵ پلە
 ھاوسەر ھەلبەسەنگێت.

بۆيە پەيوەندیت لەگەڵ دایکت و ھاوسەرت خۆشبە
 بێتەوێ لەسەر حیسابی بەرامبەرەكە یان کەمتەرخەمی لە
 بەرامبەر یەکیاندا، ئەو مەسەلە گرنگ و جەوھەریەكە،

ههولبده به دیاری و وشه‌ی جوان لیکیان نزیك بجه‌یته‌وه، ستایشی
یه‌کتریان بۆ بگوازه‌ره‌وه، ههولبده بیته په‌یامبه‌ریکی میهره‌بان له
نیواناندا.

خوای گه‌وره کارناسانیت بۆ بکات بۆ جیه‌جیکردنی ئه‌رك
به‌رامبه‌ر خوای گه‌وره و به‌رامبه‌ر دایک و باوکت، خوای گه‌وره
منه‌تبارمان بکات به‌وه‌ی دایک و باوکمان لیمان رازی بن و
بمانگیریت له‌و که‌سانه‌ی پیشبرکی له‌سه‌ر خیر و چاکه ده‌که‌ن و
سه‌ره‌نجام به‌به‌هشت شاد ده‌بن.

سییه م: ئایا ژنه که م له مائی که سوکارم ده ریکه م؟.

"من ماوه ی سیّ سألّه خیزاندارم و له ناوچه یه ک کارده که م
(٦٠٠کم) دووره له پایته ختی ولاته که م، خیزانه که م لای
که سوکارم به جیّ هیشتووه، مبه ست ئه وه بوو که یارمه تی دایکم
و خوشکه کانم بدات، به لّام گرفته کان زۆربوون له نیوان دایکم و
خوشکه کانم له لایه ک و خیزانم له لایه کی تره وه، ئه وان به راستی
مامه له ی خرابی له گه لّ ده که ن و قسه ی بیّ ده لّین، ئه وه هر بیده نگه
و ئه ویش له بهر قسه ی من، ناشتوانم خیزانم له گه لّ خۆم ببه م بۆ
شوینی کاره که م چونکه کوپه گه ورم و یارمه تی باوکم ده ده م بۆ
کاروباری مالّ، مبه ستیشم ئه وه یه دایک و باوکم توپه نه که م،
زۆر هه ولّم له گه لّ داوه، چه ندین جار هه رپه شه م کردووه به وه ی که
هاوسه ره که م له گه لّ خۆم ده به م بۆ شوینی کاره که م، به لّینیان داوه
که چیتز وانه که ن و وازیئن، به لّام دواپی ده چنه وه سه ر هه مان
به زمی کۆن.

داوای یارمه تی ده که م" . . .

وہ لامي راويژگار (ماموستا عبدالکريم ده خيل نه شعيل):

سو پاس و ستايش بوخوا و سه لام له سهر گه و ره ي پيغه مبه ران

ﷺ، له پاشان:

به راستي خيزانت مافي نه وه ي هه به جيگه ي تا به ت به خوي

هه بي ت، مادم گو پرايه لي تو به نيشانه ي نه وه به ئافره تي كي چا كه،

توش ده ست ي لي به رمه ده و ري زي بگ ره .

بو چاره سهر ي گرفته كه ش، نه وه به كه خيزانت له گه ل خوت

به به ت بو شو يني كي نزيك له شو يني كار كردنت نه گه ر گونجا وه،

يان به چي ته مه نزيك كه سه لامه ت بي ت و دوريش بي ت له

خيزانه كه تان، نه مه ش ماناي وانيه كه په يوهنديان له گه ل به چرني ت

خوت يان ها وسه رت، به لكو به پيچه وانه وه پيويسته سه ردان و

په يوهندي و ديار ي له نيوانتاند ا هه بي ت دواي نه وه ي كه جيا بوونه وه

(خوا ي گه و ره يار مه تي ت بدات) .

چوارەم: لە نیوان میژدەکەم و دایکیدا:

١. میژدەکەم بەگویم ناکات، ئەگەر بریار بدات شتێک بەگویم بکات، دواى سەرەنجامەکەى دەدات بەسەر مندا.

٢. زۆربەى کێشەکانمان لەسەر پارەیه، ئەگەر بمهویت شتێک بۆخۆم یان دایک و باوکم بکرم بەهۆى موناڵەبەیهکەوه، تۆرەدەبێت، لە برەپارەیهکی دیاریکراو زیاتر نابەخشیت کە ئەویش زۆر کەمە، بەردەوام دەلێت خۆت سەرفى بکە، لەکاتیکیدا من کارمەند نیم و کەسوکاریشم دەولەمەند نین، هەتا لەکاتی جەژندا بەتەلاقى سویندم دەدات کە داواى پارەى لێتەکەم یان داواى چوونە بازاری لێتەکەم، دەشزانیت کە من لە تەلاق دەترسم و ناچار ئارام دەگرم، بەلام بەراستى بەختەوهر نیم.

٣. دایکی میژدەکەم لە زۆربەى کاتەکاندا بەهەڵەم دەزانیت، بەلکو خوشکەکانیشی لۆمە و سەرزنەشتم دەکەن، چونکە من زۆربەى کات منداڵم لەبار دەچیت، بۆ ئۆمە ئەگەر بچم بۆلای پزیشکێک، خێرا هەزار شتی لى دەدۆزنەوه و دەلێن: ئەگەر بەگوێى ئێمەت بکردایە و بچووینایە بۆلای فلانە پزیشک ئەوه

رووی نه نه دا، میرده کهشم هاو رایه له گه لیان و پشتیان ده گریت،
وام لیها تووه ماندوبووم به ده ست مامه له ی میرده کهم و دایکیه وه و
ویزدانم تازارم نه دات .

چی بکه م؟ له گه له نه وه ی له م روژانه دا لای که سوکاری
خۆم له دوای مندا ل بوونیکی ناوه خت که له سه ره تای
حه و تمانگیدا یه و مندا له کهش له خهسته خانه یه، ده مه ویت
بکه پریمه وه بو مال تا چاودیری بکه م به لام له ترسی نه و قسانه
نامه ویت بکه پریمه وه تا سه رزه نشت نه کریم له لایه ن میرد و
خه سووه کهم " .

وەلامی راویژگار (د. نهی عدنان قاطرجی):

خوشکی به‌پرێزم . . . سلاوی خوات لیبت .

کیشه‌ی تۆ دوو به‌شه :

۱ . کیشه‌ت له‌گه‌ڵ می‌رده‌ چروکه‌ که‌تدا .

۲ . کیشه‌ت له‌گه‌ڵ خیزانه‌ که‌یان که‌ هه‌میشه‌ سه‌رز نه‌شت

ده‌که‌ن ، هه‌ر چه‌نده‌ باوه‌رم وایه‌ که‌ گرتی دووه‌مت وات لی‌ده‌کات

که‌ بکه‌پریت هه‌و به‌و ماله‌وه‌ له‌ ترسی تانه‌ و ته‌شه‌ر .

لی‌ره‌دا وا گونج‌اوه‌ که‌ به‌جیا باسی گرتنه‌ کانت بکه‌ین :

۱ . ده‌باره‌ی می‌رده‌ که‌ت : کیشه‌ که‌ت دوو به‌شه :

یه‌ که‌م : لۆمه‌ و سه‌رز نه‌شت کردنی بۆتۆ له‌ کاتی به‌ریارداندا ،

وادیاره‌ ته‌م سیفه‌ته‌ بۆماوه‌یه‌ له‌و خیزانه‌دا ، ته‌مه‌یه‌ تۆی بی‌زار

کردووه‌ ، به‌ پی‌چه‌وانه‌وه‌ من لایه‌نیکی باشی تیا ده‌بینم ، ته‌ویش

ته‌وه‌یه‌ که‌ می‌رده‌ که‌ت زۆرت لی‌ناکات بۆ پابه‌ندبوون به‌ بۆچوونی

ته‌وه‌وه‌ ، له‌ هه‌موو هه‌لۆستیکدا ، تۆش هه‌ر چه‌نده‌ ئیستا لۆمه‌

ده‌کریت ، به‌لام له‌گه‌ڵ تی‌په‌ربوونی کاتدا ده‌بیته‌ که‌سیکی خاوه‌ن

ئەزمون و بەجورئەت و تازايەتی پەيدا دەكەیت بۆ برپاردان و
مێردەكەشت ھەست بەو سیفات و لێزانیت دەكات .

بەلام پێوستە بەئارام بیت و نەرم و نیا مامەلە بكەیت و دان
بە ھەلەكاندا بنییت، پێوستە پێش ھەر برپاریك بەوردی
لایەنەكانی بخوینیتەو و ئەگەرەكان بەنیتە پێش چاوت دواى ئەو
برپار بەدەیت .

۲. دەرپارەى بەشى دووم كە باسى روژدی و چروكیە بەراستی
تاقیكردنەویەكی گەورەت تۆش بوو كە تۆشی زۆرێك لە ئافرمەتان دەیت،
ھەندێك لەو ئافرمەتانە بۆ پاراستنی كەش و ھەوای خێزانی ئارام دەگرن،
ھەمیشانە ھەلەگەرئەو و بەو واقیعە رازی ناییت و واز لە ھەموو شتێك
دەھێنیت تا لە دۆزەخی بەخیلی رزگاری بیت بەلام من وادەبینم كە
مێردەكەت زۆر چروك نە بەبەلگەى ئەوێ پارەت دەدات بەلام كەمە،
ئەمەش شتێكى باشە، ئەو بزانە ھەرچەندە ھەول بەیت ناتوانیت ئەو سیفەتە
بگۆریت لە مێردەكەتا و ھەموو جارێك كە پارەت پێوست بوو، جەنگێك
بەرپادەیت تۆش لەگەڵ كاتدا لەسەر ئەو رادیت (دوعای خێر بكە، چونكە
دلەكان بەدەستی خواى پەرورەدگارەون).

جا نه گهر بوارت هه بیټ و ئاستی زانستی گونجاو بیټ بو
 دامه زرانندی خۆت کاریکی باشه، ئه مه ئیجابیه، به لّام خرابی
 لیڤه دایه که ئه و کاتهش میڤرده کهت هه موو ئه رکه کان بخاته سه
 شانی تو، یان پارهت لیڤه ربگریټ بو پپو یستیه تاییه تیه کانی،
 جوان بیری لیڤه ره وه و خراپه و چاکه کانی هه لّسه نگیته و بریار
 بده.

۳. ده باره ی په یوه ندیت له گه لّ خیزانی میڤرده کهت، ته نها
 ئارام گرتن چاره سه ره، گهر گویت له قسه یه ک بوو و ابزان هه
 نه تبیستوو (کورد واته نی فهرامۆشی بکه) ئیتر نه و قسه یه
 کاریگه ری له سه رت نامیټ، به لّکو کاریگه ری له سه ر نه وان
 ده بیټ که ده بینن قسه کانیا ن فهرامۆش ده کریټ، یان هیور ببیته وه
 و گفتو گو یان له گه لّدا بکه یت، و پینان بلّی که له بار چوون بریاری
 خوا به و ده سه لّاتی تو ی تیدا نه و له ده سه لّاتی پزیشکیشدا نه،
 به م شیوه قسه بکه و له سه رخۆ به و متمانه ت به خوا به هیز بیټ و
 داوای ئارامی لیڤه، ئیتر هه ست ده که یت پاش ماوه یه ک ببزار و
 بیټا قه ت نابیت له قسه کانیا ن.

له کۆناییدا داوا ده کهیت (که چی بکهیت؟)

خۆت وه لّامی خۆت دایه وه که ده تهوێت بگهڕێته وه بۆ مال و
چاودێری مال و منداڵت بکهیت، ئه وهش نیشانهی عاقلی و زیریه،
به تایبەت که خاوهنی منداڵیکیت و ئه ویش پێوستی به تو ههیه.

کهواته خۆت چه کدار بکه به ئیمان و باوهڕ و پشت به خوای
گهوره بیهسته و بزانه که تو لهم قۆناغه دا که دواي منداڵ بوونه
کێشه زۆر به گهوره ده بینیت، چونکه ئافرهت لهو قۆناغه دا
له رووی دهرونیه وه شله ژاوه و به بهچوکتین شت کاریگه رده بیّت،
بۆیه گرفته که گهوره مه که تو توانای بهرگری و پاراستنی خانه واده
و میرده کهت ههیه، بواری شهیتان مه ده بیته دلته وه، خواش
یارمهتیت بدات.

پینجەم: میژدەكەم لە كەسوكارم تورەیه :

"میژدەكەم لە گەل خوشكەكەم كێشەیان هەیه، دایكەم لای خوشكەكەم، منیش دەمەوێت سەردانی بكەم، چۆن قەناعەت بە میژدەكەم بكەم كە واجبی منە سەردانی دایكەم بكەم لەكاتێكدا باوك و برام نیه تا قەسە لە گەل بكەن، ولاتەكەشی ولاتی خۆم نیه و لە خێزانەكەمەوە دوورە، لە گەل ئەوێ مامەلێ خراپ نیه، بەلام دایكەم لەرووی دەروونیو زۆر ماندوو، چونكە دوو مانگە منی نەبینو، بۆ زانیاریش ئێمە تەنها دوو خوشكین، نازانم چۆن مامەلێ لە گەلدا بكەم، هەركات باش دەبێت، باسی ئەوان دەكەم لە گەلدا دەگۆڕیت، چی بكەم؟ ھۆكاری گرتەكەش لە گەل خوشكەكەم ئەوێ بە میژدەكەم ریزی دایكەم ناگریت، بەلام زۆر گرنگی بە كەسوكاری خۆی دەدات، دایكەم زۆر ھەولێ داوێ قەسە لە گەلدا بكات، بەلام ئەو بەرپەرچی داوێتەوێ. "

وەلامی راویژگار (د. حنان قەرەقوتی) :

بەناوی خوای بەخشندهی میهرەبان .

سلاوی خوات لیبیت . . .

بوونی جیاوازی لەنیوان ژن و میڤرد لە ژبانی خێزانداریدا
سروشتیە، بەمەرجیک لە سنوری خۆی دەرئەجیّت، ژبانیکی
بیگرفت و کێشە بە گشتی بوونی نیە، ئەوەش کە لەنیوان
میڤردەکەت و خوشکەکەت روویداوە، یەکیکە لەو گرفتانه .

کچی خۆم :

پۆسته ئارام بگرت و بزانه گوێرایمبیت بۆ میڤردەکەت چارەسەر و
هۆکاری چوونه بەهەشتە لەهەر دەرگایەکەوه بتهوێت، هەتا مامەلەم
پەیوەندی میڤردەکەت چاک ببێت، ئەوه وات لێدەکات بەرپەرچی
نەدەیتەوه، چەندین فەرموودهی دروست و ساغ و دلێا لەبارەي گەورەیی
مافی پیاوو و گوێرایمبلی و پاداشتی گەورە هاتوووە بۆ ئافەرەتیک
فەرمانبەرداری میڤردەکەیت، بەلام ئەمەش مانای وانیه لەبەرانبەر ئەم
گرفتهدا مل بەهیت و تەسلیم بین، بەلکو بەیارمەتی خوا چارەسەری
قورس نیە، ئەگەر ئەم هەنگاوانە هەلبگیریت :

۱. ھەولبەدە پەيوەندى بە خوشكەكەت بکە و گفتوگۆى
لەگەل بکە دەربارەى ئەو گەرفتە و ئەگەر بکرىت داواى لىبوردن لە
مىردەكەت بکات .

۲. ھەولبەدە لەكاتى ئارامدا قەناعەت بە مىردەكەت بکە كە
راجياوازى دەربارەى بابەتيك نابىت بکرىتە ھۆكارى پىچراندنى
خزمايەتى .

۳. ھەولبەدە سۆزى مىردەكەشت رابکيشە كە تۆش پىويست
بە بينى دايکت ھەيە ، بەتاييەت كە تۆ خوشكە بچوگيت ، ئەم
فەرمودەى خواى گەورەى بيرىخەرەوہ ﴿فَلَا تَقُلْ هُمَا أَفٍّ وَلَا
تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾ .

ھەروەھا فەرمان و ئامۆزگارىەکانى پىغمبەر ﷺ بە پەيوەندى
خزمايەتى وەك فەرمودەى (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ) (اي قاطع رحم) .
واتە : كەسپك پەيوەندى خزمايەتى بىچرىت ناچىتە بەھەشت .

۴. ئەگەر ئەمانەش سودى نەبوو ، پەيوەندى بکە بە
خوشكەكەت بە تەلەفون يان بە نوسىنى نامەيەك يان بە ئىتتەرنىت ،
پى بلى : كە تۆ لە درەختە كە نەبچراويت ، پىويستە ئەوان يەكەجار

چاره سه ری کی شه که یان بکه ن له ری که ی خوشکه که ته وه ، بوئه وه ی
گرفته که گه وره تر نه بیّت .

به لام هه تا چاره سه ره کانی تر تا قینه که یته وه په نا بو ئه م خاله
مه به و په یوه ندی به خوشکه که ته وه مه که ، داوا له خوا ی گه وره
بکه نه و په زاره ت له سه ر لابیات به کو مه ک و یار مه تی خو ی ، خوا
نزیکه و وه لامی داوا کانیش ده داته وه .

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

شەشەم: خەسوم یان دژم؟

"سلاوی خواتان لی بیّت . . .

گرفتنی من لە گەڵ خەسوومدا، هەست دەکەم کە بۆتە
بەربەست لە ژياندا، من ریزی دەگرم، بەلام هۆکارەکی
مێردەکەم، کاتێک هاتە داوام رازی نەبووم، دواتر هەرچۆن بوو
رازی بووم، سەرەتا نەمەیت ماوەی مانگیك کاری شەری
خۆی بکات، خوشتان ئەوە دەزانن کە چەندە گرفته، دواى ئەو
ماوە بریارمدا نەنازول بکەم، بەتایبەت کاتێک باسی ئەوەی بۆ
دەکردم کە رۆژبەرۆژ خوشەوێستی بۆمن زیاد دەکات، لەدواى
ئەوە من زۆر خوشحال بووم، چونکە هەستم کرد بەکارێکی
گەوره هەلساوم.

ئەو ساتانەى هەموو ئافرهتێک خەونى پێوه دەبینێت لە بیستنى
قسەى رۆمانسى و جوان چاوه‌ری بووم.

وتم: ئایا وەك پێشتر وت خوشەوێستیت بۆمن زیادى کردوو؟

وتی: بەدڵنیاییه‌وه بەلى، ئەوەندەى تر خۆم لاواندەوه.

وتم: بۆچی؟

وتى: چونكى تۆ دايكىمىت خوشدەوئىت و ھاوکارى دەكەيت.
(خۆمگرت و يادى خوام کرد و کوتاىى ھات)، دواى چەند رۆژنىك
داواى ليكردم پىلاوى پاژنە بەرز لەبى نەكەم لە مالد.

وتم: ھوى چيە؟

وتى: چونكى بالائ لەگەل دايكىم جياواز دەبئىت!! بەكورتى
ھەست دەكەم دايكى زالى بوو بەسەر عەقل ھۆشيدا، لەھەموو
شتىكىدا ئەوى دەوئىت، وام لىھاتووہ كە پىم خوشە لەگەل
ئافرەتيكى بىگانەدا مێردەكەم بىينم نەك لەگەل دايكى، چونكى
ھەست دەكەم دوو عاشقن نەك كور و دايك، ھەست دەكەم كە
خوين لە رەگەكانم ھەلدوقولئىت كە پىكەوہ دەيانبينم، لەكاتىكىدا
ھەموومان لە يەك خانودا دەژين، بەراستى كەس وەك مێردەكەم
مامەلە لەگەل دايكىدا ناكات، مامەلەى لەئاستى سروشتى
دەرچووہ، ماوہى ھوت سالى بەسەر ژيانى خىزانيماندا تىپەرپوہ
ئەم گرتە چارەسەر نەكراوہ، ھەر ئەم خالەش ھۆكارى
گرتەكانمانە لەژياندا.

بۆته خهه و خوليام، كردهوه و قسه وهه لسو كه وتی چاودیری
 ده كهه، كاته كان ده ژمیرم كه له گه لیدا داده نیشت، ناتوانم
 ههسته كانم بشارمه وه، به شیوه یه كه داوای جیا بوونه وهه كردوه،
 چه ندین جار چومه ته وهه مالی خومان و به ههفته نانم نه خواردوه،
 هیوام به گفتوگو نه، من لومه ی ناكهه، ههسته ده كهه هه لویستم
 لاوازه، به لام ناتوانم بیده نگه بام، به لام له گه له هه موو نه مانه شدا
 سویند به خوا، سویند به خوا، سویند به خوا رقم لئی نه، جكه له
 ریز و ئی احترام هیچی ترم له دلدا نه، له گه له ته وهی خه سوم
 زوبان شره له گه له خوم و منداله كانم، من ده نگه به سه ریدا
 به رزنه كردوته وهه و ده مه ده میم له گه له نه كردوه، چه ندین جار
 دیاریم بۆ كریوه، داوام له میرده كهه نه كردوه كه ئازاری دایکی
 بدات و بی ریزی به رامبهه بكات، ههسته ده كهه نه خوش و
 داخراوم، داوای یارمه تی ده كهه و له گه له رهق مه بن.

ئهمهش كورته ی هه ندیک زانیاریه :

۱. له سه ره تادا به زور شووم پیکرد، دوا ی ته وهه وهه شیتیک

خوشم و یست، ئیستا زور رقم لیته تی، به هو ی هه لویسته کانی

ئاواتەخوازم كە شووم پێتە كەردایە چونكە ئەو ژنی تری هەیه
(خێزانه كەیان) .

۲ . مانەوهم لە گەڵیدا تەنھا بەهۆی مندالە كائمانەو هیه .

۳ . پەيوەندیم لە گەڵ كەسو كارم ئاساییه ، هەروەها پەيوەندی
براكانیشم بە دایكەم ، بۆیه سەرسامم بە پەيوەندی مێردەكەم بەو
شیوەیه .

خوایە رازیم بکە بە هاوسەرەكەم و ئەویش رازی بکە بە من ،
خوایە وامان لێیکە كە خۆت پێی رازیت و خۆشت دەوێت ،
هاوکاریم بکە كە چاكە كاریم لە گەڵ خۆیی و دایكی (با ارحم
الراحين) " .

وەلامی راویژكار (د. فیصل سعود) :

بەناوی خوای بەخشنده و میهرەبان
سوپاس بۆ خوا . . . دروود و سەلام لە پێغه مبهري خوا و ئال
و یاران و شۆینکەوتوانی .

خوشکی بەرێز: سلاوی خوات لێییت . .

تەنھا دەمەوێت بە دەروونیکی ئارام و دوور لە هەلەشەیی ئەم
چەند ڤێرە بھۆنیتەو، ئەوێ دەربارەی خۆت باست کرد کە (تۆ
نەخۆشیت) ئەم قسانە بھەرە لاو دلت والا بکە، لا پەرەبەکی نوێ
پەر لە هیوا و ئومێد هەلبدەرەو و ئەو بەرەبەستە دەروونە وەھمبە
بپرە بەم شتانە:

بروات وابێت کە ئەم بارە دەرووات و کۆتایی دیت بەیارمەتی
خوا.

پرسیار ئەوێ: ئایا هەموو مامۆستاكانت کە فێریان کردوویت،
خۆشەویتیان بۆ تۆ و خۆشەویستی تۆ بۆ ئەوان وەك یەك وابوو؟ رەنگە
تۆ بە هەندیکیان زۆر بیتاقەت بووبیت!! ئەو ئیستا؟ ئەو رۆژانە
کۆتایان هات و غەمەکانی ئەو رۆژانەت بیرچۆتەو، ئایا وانیه؟
مەبەستم ئەوێ نە کە تۆ رقت لە خەسووتە . . نەخیر . . بەلکو خۆشت
دەوێت، بەلام کەلەگەل مێردەکەت دەیینیت بەلاتەو قورسە، ئەمەش
قۆناغیکی ژبان زیاتر نیە و تێپەر دەبێت، بۆیە هەولبەدە بیکەیتە
یادەوێری جوان بۆخۆت.

بەلام چۆن سەرئنجی راده کیشیت و دەنجهیتە ریزی خۆتەو وە
بەختەوەر دەبن؟

پەیوەندی ئیوە وەك (ژن و میڤرد) زۆر جوانە خۆشەویستی و
هەستی نێوانتان، تەنھا ئەم گەرفەتان هەیه کە لایەکی لەدەرەوێ
ئێوەیه، ئەمەش شتێکی باشە کە دەبێت هەستی پێ بکەیت .

ئەو چیت دەکرد ئەگەر میڤرە کەت لە گەڵ ئەو پەیوەندیە
توندەوێ لە گەڵ دایکی، کاتێک بگەراییوەتەو بە جێئۆ و سوکایەتی
پێکردن و لێدان و هەرەشە و تۆمەت هەلبەستن رووبەرۆوی تۆ
ببوابەتەو؟ یان دایکی کۆرە کەوێ دژی تۆ هانبدایە و درۆ و
بوختانی بۆ درووست بکەردیتایە؟! .

خوشکی ریزدارم . . . ئەمە روینەداو، بەلکو هەست دەکەم
غیرەتەها لە ئاستی تۆوێ و ئەو هەست بەو ناکات، لێرەدا
گەرفەکان زیاتر کورت بۆتەو و تەنھا لەبەردەستی تۆیەو
گەرفەکەش ئاسانترە .

با بچینه سەر چارەسەرەکان: بەلام کاتیشی دەوێت و
ئارامگرتیشی پێویستە .

۱. ئەگەر مێردە کەت گەرایەووە لە گەڵ دایکیدا، ھەوڵبەدە ھەوآلی دایکی پێرسە بە دڵیکی پاڤ و بێگەرد و دوور لە تانە و غێرەووە، پاشان دوای بۆ بکە (خواتنە مەنی درێژ بکات و لەش ساغ بێت) لەم قسانە.

ھەرچەندە ئەمانە رەنگە لە سەر دەرونت قورس بێت، بەلام ھەندیک خۆتندنەووە لای مێردە کەت دروست دەکات و ھەست بە پاکی دەرونت دەکات و دلی بۆ لای خۆت کە مەند کێش دەکەیت، ئێر کاتیڤ لای دایکی گەرایەووە ھەزار حسابت بۆ دەکات و دڵخۆشە بە قسە کانت و چاوەڕێی سەر زەنشست و گەلییە کانت ناکات. ھەمیشە بیر دەکاتەووە و دەلێت: ئەم خێزانەم چەند بەرپێزە، ھەوآلی دایکم دەپرسیت و خوشی دەوێت. . . ئێر لێرەووە دلی بەتۆووە پەيوەست دەبێت.

۲. جوان گوێم بۆ بگرە و ئەم قسەم لێوەر بگرە، ئەگەر روژیک ھاوسەرت نەیتوانی لە گەڵ دایکی دانیشیت لەبەر ھەر ھۆیەك، وەك سەرقالبونی بە کار یان دەرچوونتان بۆ گەشتیک بۆ دەرەووی شار، ھەول بەدە تو پێی بلیی: (پەيوەندی بەدایکتەووە بکە

ۋە ھەۋالى بېرسە ، چۈنكى ئەمىر ئۆتەنمەس ۋە رەنگە دلى لات يىت) بىم شىۋەبە دلى رادەكىشىت بەۋەي كە ئامۇزگارى دەكەيت لەگەل دايكى چاكە كار يىت .

۳ . لەدۋاي بېرىنى ئەم قۇناغە ۋە تېپەر بۈۋى كاتىك بەسەرىدا ، قۇناغى دۈۋەم ھاورى لەگەل قۇناغى يەكەم دەست پىدەكات ، كە بىرىتە لە بەردەۋام بۈۋىت لەسەر چاكە ۋە رىزىت بۈۋ دايكى بەسەر شىۋەبەك بە گونجاۋى دەزانىت ، ۋەك قسەي جوان ۋە بەخشىن ۋە دىارى ۋە پەيۋەندى پىۋەكردنى ۋە سەردانى ، ئەمەش رىخۇشكردنە بۈۋ قۇناغى سىيەم .

۴ . جارىك لە جاران لەگەل ھاۋسەرت دەرىچۆ ۋە خۆت بېرىنەرەۋە ، باسى خۇشەۋىستى خۆتى بۈۋىكە ۋە بلى : كە دەمەۋىت ھەمىشە لەگەل بىم ، ۋە دايكىت خۇشەۋىت ، بەلام لەبەر زىادەپەۋى خۇشەۋىستىت بۈۋ دايكت خەرىكە توشى (غىرە) دەبىم ، بە ھىمنى داۋاي لىيكە با زۆرىك لە دانىشتەكانى لەگەل دايكىدا لەدۈۋىرى تۈيىت ۋە تايەتمەندى تۈۋ پارىزىت ۋە ھەرچى لە نىۋانتاندا روودەدات بۈۋ دايكى باس نەكات ، ۋە بلى : ئەمانەش

بەبە کجار نە کات بۆ ئەوێ دایکی هەست بە تەنهایی نە کات ، بە
خۆشەویستەوێ پێی بلی: تۆ کە سایەتیت هەبە و تاییەتەندی
خۆت هەبە ، دایکیش بە هەمان شیوە ، هەرچەندە تۆ خۆشت
دەوێت بە لام رەچاوی تەمەنی بکە .

۵ . ئینجا مۆلەتی بدە بۆ گۆرین ، مۆلەتی بدە ، لە
هەلۆیستەکانی قۆناغی یەکەم و دووەم بەردەوام بە ، هەمیشە دوعا
بکە و بلی: خواپە وەچەبە کم پێی بێخەشە کە چاکە کار و وەفادارین
لە گەل دایک و باوکیان وەك وەفاداری تۆی خۆشەویستم ئەو
هاوسەرم بۆ دایکت .

ئێتر ئەمەش وای لێدە کات هەولێدات خەسوی تۆ دایکی
بپاریزێت و نەیتێنە کان بپاریزێت .

۶ . دڵنیا بە تۆ هاوکاری مێردە کەت بکەیت لەسەر چاکە
لە گەل دایکی ، تۆش خواپە گەورە وەچە و مندالێکت
پێدەبە خەشیت کە چاکە کار بن لە گەلێتان (و تعاونوا علی البر و
التقوى) .

(له کۆتاییدا): رابردوو له بیر بکه و بیرى خۆتى مههینه رهوه،
چونکه نه وه توشى دارمان و نا ئومید بونت ده کات، گرنگ نه وه به
خۆشه و یستى له نیوانتاندا ره گى داکوتاوه و گولێ گرتووه، تۆش
چاودێرى گوله کان بکه به لێزانى و خۆشه و یستى، به راستى له
قسه کانتدا ههستم به راستگۆیى کرد کاتێک دوعا کانتى خوینده وه،
دهلیم: خواى گهوره دله کانتان پێکه وه گری بدات به راستگۆیى و
سۆز و خۆشه و یستى و مالیکی ئارام و پڕ له بهزه بیتان پى
بیه خشییت، و هیدایه تی هه موومان بدات له سه ر چاکه کردن له گه ل
دایک و باوکمان و مندا له کانی شمان له گه لمان چاکه کار بن، خوا به
دوعا کانتان وه ربگه ره.

خەوتەم: خەسووم دەیه ویت کچه کەم بکاته مولکی خۆی:

"من شوم کردووه و دایکی دوو منداڵم (سوپاس بۆ خوا)،
گرفته کەم دایکی میژده کەمه . . .

لهو کاتهوه کچه کەم بووه، دەست دهخاته ناو ههموو شته
تایبهتییهکانی، له ههلبژاردنی جل و بهرگ و بردنی بۆلای پزیشک
و ئاههنگ و بۆنه جیاوازهکان، چی دهخوات و چی
دهخواتهوه . . . بهشیویهک خوشی دهویت، زۆر بهخرایی نازی
دهداتی، ههیشه من تۆمهتبار دهکات به کهمتهرخمی بهرامبهری،
شهرم رینگه لیده گریت که بهرپه رچی بدهمهوه چونکه کهسایهتی
خهسووم بههیز و زاله .

لهکاتی لهدایک بوونی کچی دووهمم داوای لێکردم که
کچه کەم لهلای ئهو بهجییهیلم بۆ ئهوهی چاودیری بکات لهو
کاته دا من دهگهڕیمهوه بۆلای کهسوکارم، منیش رازی بووم،
هر لهو کاتهوه وا دادهنیت که مافی خۆیهتی کچه کەم بۆ چهند
روژ بیات بۆلای خۆی، گفتوگو قبول ناکات، رهوشتی

کەچە کەمی تێکداوه بەهۆی ئەو نازە زۆرەوه، چونکە تەمەنی
 کەچە کەم چوار سالا هەر بە باوەش هەڵبەگریت، قسە بە نەنکی
 دەلێت گوتی ناداتی، هەرچی داوا بکات بۆ جیبەجی دەکات،
 وای لێهاتوووە کەچە کەم رقی لەمنە چونکە هەول دەدەم
 هەلسوکهوتی بگۆڕم، مێردە کەم روشت بۆ کار لە شارنکی تر،
 بەفرسەتم زانی بۆ راستکردنەوهی کەچە کەم، هەرواش بوو، بەرەو
 چاکی روشت، بەلام دواي گەرانهومان هەموو شتێک گەراییەوه
 بۆ بارە کە ی پێشووتر، بەلکو نەنکی کەچە کەم کاتیێک هەستی بە
 هەندیک گۆران کرد لە کەچە کەمدا، کەوتە هاندانی کەچە کەم
 لەدژی من و بەزۆر قسە ی خرابی پێدەکرد.

چی بکەم لە گەلیدا؟ چۆن رێگە ی لێبگرم کە کەچە کەم لە گەل
 خۆی نەبات و تەنها لە گەل خۆماندا سەردانی بکات؟ ئەمە لە گەل
 ئەوهی مێردە کەم تاکە کەسی دایکیتی " .

وه لامي راويژگار (د. حنان قرقوتی) :

تو له گهل ټاوسهر و کچی په که مت به شیوه په کی نامو ده ژبن ،
ده بیټ به میړده که ت بلټ به نهرم و نیانی و وهك دایکک پیوست
ده کات کچه که ت لټ نریک بیټ ، منډال له تمه نی چوونه قوتا بخانه دا
پیوسته له گهل خوشکه کهیدا بیټ ، وریابه له کاتیکدا گفتوگو له گهل
میړده که تدا بکه که تاماده بیټ و قسه کانت بیستیت .

له گهل خه سووتدا کاریکی گونجاوه :

*کچه که ت با همیشه هاوړی خوشکه که ی بیټ له کاتی
گهړانه وتان .

*داوا له خه سووت بکه له پهره ورده ی منډاله کانتدا هاوکار ت
بیټ نهك دژت بیټ .

بهمهش ده توانیت منډاله که ت رابکیشیت و پهره ورده ی بکه یت
له گهل خوشکه کهیدا ، ههروها رهامهندی میړده که شت به ده ست
هیناوه ، ناشکراشه رهامهندی میړد رهامهندی خوی گه وړه ی
به شویتدا دیت .

و ە پێغه مەبەر ﷺ دەفەر مۆیت: (ئەگەر ئافرەت پێنج فەرزه نوێژی کرد و مانگی رەمەزان بەرپۆژوو بوو و دامینی خۆی پاراست لە خراپە، و گوێزایەلی مێردە کە ی کرد، لە ھەر دەرگایەکی بە ھەشت دەبە مۆیت دەر واته ژوورەو). .

کەچە کەم ئەموش بزانی کە ھەولێ رەزامەندی خەسوت بەیت، چونکە دایکی ھاوسەرە کەتە و تۆش لە دوارۆژدا دەبیتە (خەسوو). .

ئەگەر بگەرێتەو ە بۆ مەندالی خۆت، لە یادەو ە ریتتدا ە مەندیک شتی خۆشت بێر دیتەو ە کە لە سۆزی نەنکەو ە دروست بوو، تۆش ەو ل بە نێوانی خۆت و مەندالە کەت و نەنکی نزیك بخرەو ە.

بۆ پەرورە کردنی مەندالە کەشت ە مەندیک جار وا پێوست دەکات خۆت بخریتە ئاستی ئەو، رۆلی دایک تەنھا سەر زەشت کردن نە لە سەر ەلە کان، بە لکو ە مەندیک جار دەبیت یاری لە گەلدا بکەیت.

وەک و تەبەیک کە دەبیت: "لە حەت سالیدا یاری لە گەلدا بکە، لە حەوت سالی تردا پەرورە دی بکە، لە حەوت سالی تردا بپەرە ھاو پێی". .

حهوت سالی یەكەم دەبیّت نازیکی هاوسەنگ بدریّت بە
 مندال، لە هەوتسالی دووهم دەبیّت مندالەكەت پەرەورده بکەیت و
 هەندبک جار لەسەر هەلە سزای بدەیت، لە هەوت سالی سییه مەدا
 دەبیّت بێتە هاوڕێی مندالەكەت کە مندالەكەت بەرەو گەنجی
 دەروات، لێرەدا پێویستە گوی بۆ مندالەكەت بگریت کە قسە
 دەکات، با قسەکردنەكەشی لەسەر شتیکی بێهەودە بیّت بە
 بۆچوونی تۆ.

هەشتەم: خۆگونجانی لەگەڵ کەسوکاری میژدەكەم.

سلاوی خواتان لیبیّت.

گرفتی من ئەوێه زۆر بەلامەوێه سەختە کە خۆم لەگەڵ
 کەسوکاری میژدەكەم بگونجینم... دایکی میژدەكەم خەلکی
 ولاتی ئیمە نیه و زۆریهێ کەسوکاری میژدەكەم خزم و کەسی
 دایکیتی و کاتیك لەگەڵیان دادەنیشم واهەست دەكەم لە ولاتیکی
 تردام، زۆر یادی کەسوکارم دەكەم، هەرچەندە هەولێ
 خۆگونجاندن دەدم بەلام ناتوانم، ئایا ئەوێه شتیکی سروشتیه؟

وەلامی راویژکار (أ. خالد علی الشلیل):

سلاوی خوات لیبت .

خوشکی ریزدارم . . . خوای گهوره سودمەندت بکات .

بێگومان مڕۆڤ هەمیشە بیر لە رابردوو و لە کەسوکەرە
نزیکه‌کانی دەکاتەوه، کاتی‌ک لییان دوور دەکەوێتەوه هەست بە
تەنهایی دەکات، هەرچەندە لە ناو مڕۆڤگەلیکی وەك خۆیدا،
دەربارەی ئەم هەستە سەرزەنشە ناکرێت .

بەلام دەبی‌ت ئەم هەستە بە تەواوەتی ژیا‌نت داگیر نەکات و
بەسەرتدا زال نەبی‌ت، لە قوناغی‌کی ژیا‌ندا سروشتی و هەموو
گەشەکردنی‌ک پێویستی بە دا‌بران و بە‌جی‌هێشتن هەیه، یادگاری‌یه‌کان
دە‌می‌ننەوه و بە تی‌پەر‌بوونی کات لە‌بیر دە‌چنەوه، یان دە‌بی‌ت لە‌بیر
ب‌برێ‌نەوه، بەلام دە‌بی‌ت خۆشت ئەو هەستە لە خۆت دوور
ب‌ج‌ه‌یتەوه، بۆ ئەم مە‌به‌ستە بە‌کورتی چاره‌سەرە‌کانت بۆ باس
دە‌کەم:

١. هەرگیز بە سەلبی بیر مە‌کەرەوه، واتە لە‌کاتی نارە‌حه‌تیدا
نامەی نا‌ئومیدی ئاراستە‌ی دە‌روونت مە‌کە کە ئە‌مە نا‌وبراوه بە

گفتوگۆی ناوخۆیی و کاریگەری زۆری لە ژياندا ھەبە، باھەمیشە ھەست ئیجابی بێت، بەخۆت بلی: من دەتوانم خۆم لە گەل ئەم خێزانەدا بگونجێم بەیارمەتی خوا، من بە ویستی خوا بەختەوەر دەبم، ناھێڵم شەیتان فرسەتم لی بەھێنیت و ناو میدم بکات و ژیانم لی بشیوینیت، بە زوبان بلی من ئەوانم خۆش دەوێت، ئێر لە گەل رویشنی ساتەکان ئەوێ بە زوبان دەرتەریوێ دەبێتە واقع لە ژياندا.

۲. کاتێک سەردانت دەکەن وریابە بەرپەرچی ھاتنیان نەدەیتەوێ لەبەر ئەوێ خۆشت ناوین، بەلکو زۆربەگەرمی پیشوازیان بکە و میوانداریان بکە.

۳. لە کاتی دانیشتن لە گەلیاندا کراوە و قسەخۆش بە، بێدەنگ و خامۆش و دوور لە کۆرە کە مەبە.

۴. ھەولبەدە بە چەند شیوازیێک سەرنجیان رابکێشیت، بچۆرە دلەکانیان ئەوێش زۆر ئاسانە، دیاری بێخەشە بە منداڵەکانیان و لە چێشتخانەدا یارمەتیان بدە، یارمەتی خوێندنیان بدە.

۵. بەنھێتی دوایان بۆ بکە، ئەوێش خۆشەویستی تۆلتان زیادە کات.

٦. بەوشیۆهیه مەبە کە هەرچی کردەوه و گوفتاری ئەوانە

لێکدانەوهی خرابی بۆ بکەیت .

لە کۆتاییدا دەلێم :

ئەگەر بەراستی هاوسەرەکەت خوشدەوێت ، کەسوکارەکیشت

خۆش بویت .

غەم و پەژارەکانت بۆ لای خوا بەرز بکەرەوه ، خوای گەوره

پەژارەت لادەبات ، بەتایبەت لە کاتی سوژدەدا ، ئێتر بە یارمەتی

خوا وەلامگۆی داواکانت دەبیّت .

نۆیەم: ژنەكەم دوژمنایەتی لەگەڵ كەسوكارم دەكات.

"سلاوی خواتان لیبێت . . .

من گەنجیكى دیندارم (سوپاس بۆ خوا) ماوهی شەش مانگە
ژنم هیناوه، زۆر بیتاقەتم بەهۆی ئەوهی خەزانهكەم قسە بە
كەسوكارم دەلێت، بە تاییەتی بە دایكەم، بەبێ بوونی هیچ
هۆكارێك، هەمیشە هانم دەدات كە چاك نەبم لەگەڵیان و
سەردانیان نەكەم، دەیهوێت تەنها بۆ ئەو بێم، چەندین جار هەولم
داوه بۆچوونی راست بكەمهوه، چەندین شیوازم بەكارهیناوه،
بەتوندی، بەنەرمی، بە هەرهشەى جیاپوونەوه، بەلام سڕوشتی
ناگۆرێت، لەلای دایك و باوكی سكالام كردوو ئەویش سودی
نەبووه، هەرچەندە ئەوانیش پشەى منیان گرتوو، بەلام ئەو
ئامۆژگاری قبول ناكات، بۆ زانیاریش ژنەكەم لەرووی دینداریهوه
لاوازه، بەو شیوازه نیه كە پشە خواستنی بوو، نوێزهكانی لەكاتی
خۆی ناكات و بەرگ و پۆشاكی موسلمانى ناپۆشیت هەرچەندە
فەرمانم پێكردوو، ئەو كەسیكى توندو رەقە، بێزار بووم و بیر لە

جیابوونەوێ دەکەمەوێ، بەلام دەترسم ستمی لێکەم، چونکە منی زۆر خۆشەوێت و نایەوێت لێی جیابمەوێ، دەگری و منیش سۆزم دەجوڵێت بەرامبەری، بەلام دەترسم بەهۆی ئەوێ دەبینم لاواز بێت و خراپە لەگەڵ دایک و باوکم بکەم، ئەم باسەم لەگەڵ کەسوکارم نەکردۆتەوێ، ئەوانیش هەرچەندە بێزاری من دەبینن بەلام بێدەنگییان هەڵبژاردووە، لە نوێژەکاندا دوای زۆر دەکەم، بە تاقیکردنەوەی خوای دەزانم و ئارام دەگرم، بەلام چێژرێت توانام نەماوە لەگەڵ ئافەرەتێک بژیم کە دیندار نیە و رقی لە کەسوکار و خێزانەکەم و رێگەی چاکەکردنم لێدەگرێت لەگەڵیان و هەمیشە بەرامبەریان سنور دەبەزینێت و هەستی من راناگرێت، لەوێش دەترسم منداڵمان ببێت و کارەکان زۆرتر ناخۆش بن.

ئامۆزگاریم بکەن خوای گەورە پاداشتان بداتەوێ، ئایا ئەگەر لێی جیا بێمەوێ تاوانبارم؟ " .

وه لامي راويژگار (أ. عبدالسلام صالح):

برای بهرېزم: داواکارم خوا بارمه تیت بدات بو چاکه کاری
له گهل دايك و باوكت .

به راستی تو له دووړيانیکدایت . . .

يان نهو هاوسه ره تاین لاوازه واز لیده هیئت که خراپه له گهل
که سوکارت، به تایهت که ماوهی خیزانداریتان زو نه (شهش
مانگ) و ههولیش ده دات که واز له چاکه کاری بهیئت له گهل
دایك و باوكت، نهو هس کاریکی زور ترسناکه .

رهنگه نیستا نارام بگریت، به لام تایا دواتر ده توانیت؟

هه ندیک جار نافرتهی دیندار به مه بهست یان بی مه بهست
میړده که ی سهرقال ده کات که نه توانیت به چاکه کردن له گهل
که سوکاری هه لسیت، جا نه گهر نافرته دیندار نه بیت و
به نه نقهست نهو کاره بکات، له کاتی کدا دایك و باوكت ته مهنی
لاوی خو یان بوتو سهرف کردوه، تایا ده بیت پاداشتیان بهو
شیوه به بیت؟

یان ریگەیه کی تر هەڵدەبژێریت و ئامۆزگاری چاکی دەکەیت
و لەمال بەجیی دەهێڵیت و جیگە ی لەگەڵ جیا دەکەیتەوه
هەركاتیك قسە ی بە دایکت وت ، بەلام دەبیّت ئەم هەلسوکه وتەت
زۆر بە جدی بیّت و کەمتەرخەم نەبیّت ، ئەگەر سودت لەم شیوازه
وەرگرت ئەوه باشە ، ئەگەر نا واز لە هاوسەرەکەت بهێنە و
خەفەتی لی مەخۆ ، چونکە چاکەکاری لەگەڵ دایک و باوک و
خێزانەکەت لەپێشترە ، کە ریز و حورمەت بۆ ئەوان دانەنیّت و
هاوکاریت نەکات بۆ چاکەکردن لەگەڵیاندا ، و ریزیش بۆ
ئامۆزگایەکانی دایک و باوکی خۆی دانەنیّت ، ئەوه دەبیّت
هەلۆیست هەبیّت؟

بەلام پێویستە هەموو ریگەکان بۆ چارەسەرکردن بەکار
بهێنیت ، ئەگەر هەست بە گۆرانی کرد ئەوه زۆر باشە ، ئەگەر
گۆرانت نەبینی ئەوه بزانە هەركەس لەبەر خوا واز لە شتێک
بهێنیت ، خوای گەوره باشتری پێ دەبەخشیت ، خوشەویستی
بۆتۆ هیچ بەلگە نیە کە قبولی بکەیت و پێی رازی بیت .

دهیهه: دایک و باوکم قسه به ژنه کهم دهلین.

"ژنم هیئا و کورپیکمان بوو له گهل کچیک، به لام همهیشه رووبه رووی گالته پیکردن ده بهمه وه له لایه ن خه لکه وه و پیم دهلین: نه و ئافره ته خراپه ت خواستوه، سه رسام بووم به بیستنی نه قسه به... دواپی زانیم که دایکم نه قسه به ی دروست کردوه و به ناو گونده که ماندا بلاوی کردوته وه و تومه تی هه لبه ستووه و نه و درو و بوختانه ی ساز کردوه، جاریک پی و تم: نه و شه وه ی چوینه لای هاوسه ره که ت نه و تو ی هه لخه له تاندووه و خوینه که ی خوینی (حه یز) بووه نه ک خوینی کچینی، که و تمه ناو گومان به رامبه ر ژنه کهم، له سه ره تای ژیا نی بوک و زاوا به تیمان همهیشه بیرم لیده کرده وه و نه مه شم بو ژنه کهم باس کرد، به لام نه و قه ناعه تی پیکردم و وتی: ئایا گومان ت له پاکی من هه یه؟ به قسه ی هه لبه سترای دایکت؟ ئیتر له و کانه وه رقم له دایکمه و بیریش له ته لاقدانی ژنه کهم ده که مه وه، به لام له دلی خویدا ده لیم: من گونا هیک ی گه وه ده کهم نه گه ر به بی تاوان نه و کاره ی له گه ل بکه م.

داوای چاره سه ریکی گونجاو ده کهم بو نه و گرفته ی ماوه ی پینج ساله گیروده م به ده ستیه وه. چی بکه م؟".

وه لامي راويژگار (د. علي عبدالرحمن الرومي):

سوپاس بو خوا، سه لام و دروود له سهر گه وره ی پیغه مبه ران
و ئال و یاران و هاوه لانی به گشتی . .

داواکارم له خوا ی بالاده ست ننواتان له گهل هاوسهر و
دایکت ساز بکات و له شهیتان و وه سوه سه کانی بتانپاریزیت و
له سهر خیر و چاکه کوټان بکاته وه .

برای به پریزم:

یه که م: گرفته که وهك باست کرد له لایهن دایکته وه یه، چونکه
ئهو هه والهی بلاوکردۆنه وه و باوکیشیت لۆمهت ده کات،
ژنه که ت وهك خۆت ده لیت تاوانی نیه، ئهو کچ بووه و فیلی له تو
نه کردووه وهك ئه وان گومان ده بن، کاتیك توشی راپایی بویت
ئهو باسی ئهو شه وه ی کردووه و قه ناعه تی بی کردویت .

که واته گرفته که له لایهن دایک و باوکته وه یه، بۆیه پیویسته
ههول بدهیت باوه رپیان بی بکه یت که واز له و تۆمهت و درۆیانه
به یتن و له مه ترسی ئهو قسانه ئاگاداریان بکه یته وه، ئه گهر له

دونیاش سزاکی وهرنه گرن، قیامت چاوه‌ر پیان ده‌کات، ئینجا باسی ئه‌وه‌یان بۆ بکه که نه‌گهر منداله‌کانیان ئه‌و قسانه بیستن کاریگهری خرابی له‌سه‌ر که‌سایه‌تیتان ده‌بیّت و ده‌رونیان پر له‌رق و کینه ده‌بیّت به‌رامبه‌ر لایه‌کتان.

دووهم: هه‌رچه‌نده به‌جوانی باسی گرفته‌که‌ت کردووه، به‌لام هه‌ندیک شت پێویست بوو بۆ زیاتر تیگه‌یشتن له‌و گرفته، بۆ نمونه: ئایا که‌ی دایک و باوکت به‌و شیوه‌یه قسه‌یان به‌رامبه‌ر ژنه‌که‌ت کردووه؟ ئایا له‌سه‌ره‌تادا رازی بوون به‌و ژن هینانه‌ت؟ چی وای لیکردوون ئه‌و تۆمه‌ته دروست بکه‌ن؟ ئایا ئه‌وه په‌یوه‌ندی به‌هه‌لسوکه‌تی خه‌زانه‌که‌ته‌وه هه‌یه؟ ئایا خه‌زانه‌که‌ت کاریکی وای کردووه جیگه‌ی گومان بیّت؟ یان ته‌نها ملمانی نیوانیانه و هه‌یج په‌یوه‌ندی به‌هه‌لسوکه‌وتی خه‌زانه‌ته‌وه نیه؟...

له‌وه‌لامی ئهم پرسیارانه ده‌توانیت زیاتر له‌ گرفته‌که‌ تیگه‌یت که ئایا رۆلی دایک و باوکت. یان رۆلی خه‌زانه‌که‌ته؟ ئه‌و کاته ده‌توانیت به‌شه‌ لیپرسراوی هه‌ر لایه‌کیان دیاری بکه‌یت به‌مه‌به‌ستی چاره‌سه‌ر کردنی کیشه‌که‌ت.

سێیهەم: پاشان بزانه رۆڵی تۆ چیە؟ کە زۆر گرنگە ئایا لاوازی
کەسێتی و گومان و رارایت لە هەلۆتست وەرگرتنیکی دروست، بۆتە
هۆی گەورەبوونی کێشەکە؟ لەروانگەیی گرتەکەوه شیوازی
چارەسەرەکان دیاری بکە و لایەنی چاک و خرابی شیوازه‌کان
دەستنیشان بکە و بزانه کامیان هەلبژێرت گونجاوه، یان زبانی کەمتەرە.

چوارەم: لەخوا بترسە، ستم مەکە، چونکە ستم مایەیی تاریکی
قیامەتە، تۆ باست کرد ئەو قسانەیی دەربارەی هاوسەرەکەت کراوه
بوهتانه، درۆیه، هەلبەستراوه، ئەگەر وایە ستممە گومانت لە ژنەکەت
هەبیت، لەبیرت نەچیت ئەسل وایە کە ئەو بەریتەو ویتاوانە، ئەمەش
مەگەر بە بەلگە لابچیت، لەبیرت نەچیت کە پاکترین ئافرەت تۆمەتی
بۆ هەلبەستراوه، بەلام ئەو پلە و ریزی زیادی کردووه و قورئانیش
ئایەتی پاکی و خاوەنی دەربارەی ناردووه

لە کۆتاییدا:

دوعای زۆر بکە خوای گەورە غەم و پەژارەت لا بیات و
هاوسەر و مندالەکانت و دایک و باوکت چاک بکات و لە زوبانی
خەڵک دوور بن.

یانزەییەم: ھاوسەرەکمەم و سەردانی روژانەی بۆ مائی دایکی.

"سلاوی خواتان لی بیّت . . .

خەسووم (دایکی ژنەکمەم) ژنەکمەم ناچار دەکات کە ھەموو روژێک سەردانی بکات، لە گەڵ ئەوێ روژیکی دیاریکراوم دیاری کردوو کە بپرواتوو بۆ مائی خۆیان، روژێک لە ھەفتەیە کدا دەچین و دەمیڤینوو و روژ تا دوانزەوی شوو، بەلام ھەندیک جار ھەست بە گوناھباری دەکمەم، چونکە دایکی بەتەنھایە و ھەموو منداڵەکان لە دەرەوێ مالن (کور و پیاو) ھەتا کە ئێمەش دەچین زۆر کەم ریکدەکەوێت لە گەڵ برای ژنەکمەم دابنیشین، من زۆر ھەز دەکم لە مائی خۆماندا لە گەڵ کەسوکارم بمینمەو چونکە ئاقانەم، بەلام بە زۆری پەیوەندیەکانی خەسووم بێزار دەبم کە داوا دەکات کچەکە ی بیّت بۆلای چونکە بیتاقەتە، دایکیشم گلەییەم لی دەکات، لە کاتی کدا خوشکەکانم روژانە سەردانی دایکم دەکەن."

وەلامی راویژکار (أ عبدالسلام صالح):

برای بەرپۆرم:

دەربارەی ئەوەی کە باست کرد، باوەرم وایە کە تۆ لەبەردەم
دوو پیشیاردایت:

یەکەم: چاوەڕۆی پاداشت بکەیت و رەچاوی باری داکی
هاوسەرت بکەیت، کە تەنھا کچی هەبە و یادگاری زۆری
لەگەڵدا هەبە پیش شوو کردنی، بەتایبەت کە ئەو کچی تری نییە،
جا ئەگەر مۆلەتی هاوسەرت بەدەیت کە سەردانی بکات، کە
ئەوێش بۆتۆ ناپەرەتە، ئەو چارەسەر گونجێت، تا خۆشەویستی و
سۆزی هاوسەرت بەدەست بهێنیت، بەتایبەت کە تەنھایی نابێت
گرفت بۆتۆ، بۆیە دەگونجێت مۆلەتی هاوسەرت بەدەیت کە
هەركات ویستی سەردانی داکی بکات، بەلام تۆ بەپێی گونجێت
سەردانی بکەیت.

دووەم: لە خۆتەو دەست بێ بکەیت و داوای لێبوردن لە
خەسوت بکەیت بە شیوازیکی ناسک و جوان باسی

سەرقالییه کانتی بۆ بکهیت، پاشان ورده ورده رۆشتنی
خیزانه کهشت کهم بکهیتهوه، بهلام کاته دیاریکراوه کان بهیه کهوه
هر سەردان بکهن له ههفتهدا، ئینجا لهو کاتانهدا با خیزانت
په یوهندی به دایکیهوه بکات که نهیتوانیوه بپروات بۆلای، ههول
بدن دایکی به کاریکهوه سەرقال بکهن، وهك: له بهرکردنی
قورئان و خیر و چاکه کردن و ناماده بوونی دهرس و چالاکی
بانگخوازی... هتد...

هموو ئهمانه داوای خهسوت کهم دهکاتهوه له چوونی ئیوه
بۆلای.

هیوای سهرکهوتن و ژيانیکی ئارامت بۆ دهخوازم.

دوانزەیه‌م: من گومانم هەیه لە خزمەتکردن بە خەسوم.

گرفته‌که به‌کورتی ئەمەیه:

ئافره‌تێك كه شوى كردوو و ماوه‌ى ههشت ساڵه‌ خاوه‌نى سێ
منداڵه‌، خەسوى له‌گەڵیاندا ده‌ژى و په‌یوه‌ندیان باشه‌، خەسو
(بوکه‌که‌)ی به‌ کچی خۆی ده‌زانیت و ئەویش خەسووی به‌ دایکی
دووهمی سه‌یر ده‌کات، به‌لام خەسووه‌که‌ توشی شکانی ده‌ستی بووه‌ و
به‌یارمه‌تى که‌سیك نه‌ییت ناتوانیت بچوڵیت و ته‌مه‌نیشی هه‌شتا ساڵ
ده‌ییت، ئەم ئافره‌ته‌ش نازانیت چى بکات و چۆن هاوسه‌نگی له‌ نێوان
داواى منداڵه‌کانی و داواکاری خەسووی رابگریت، له‌کاتی‌که‌دا
خەسووی کچی‌کی بیوه‌ژنی هه‌یه‌ که‌ له‌ شوقه‌یه‌کی تردا ده‌ژى و
ئه‌توانیت خزمه‌تى دایکی بکات، به‌لام ئەو نایه‌وێت بچیت بۆلای
که‌چه‌که‌ی و سوره‌ له‌سه‌ر مانه‌وه‌ی لای کوره‌که‌ی، چونکه‌ ئەو
شوقه‌یه‌ی کوره‌که‌ی تیايدا ده‌ژى ه‌ی ئەوه‌.

ئەو بوکه‌ چى بکات له‌م ئافره‌ته‌ به‌ته‌مه‌نه‌؟ له‌گەڵ ئەوه‌ی زۆر
قورسه‌ له‌یه‌ك کاتدا خزمه‌تى ئەو و خزمه‌تى منداڵه‌کانیشی بکات.
چاره‌سه‌ر چیه‌؟.

وەلامی راویژگار (شیخ عادل سعد النجوى):

سوپاس بۆ خوای گەورە و سەلام لەسەر پێغەمبەری ئەمین و
ئال و یارانى .

دواکارم خوای بەدیھێنەر و رۆزبەر و زیندوگەرەوی
ئێسکەکان، دلت زیندوو بکاتەو و ریزت زیاد بکات و پاداشت بۆ
بنوسیت و باوەرت زیاد و رۆزیت زۆر و بەرچاوپرۆشت بکات .

خوشکم: مامۆستایەکی زانکۆ خوای گەورە توشی
نەخۆشیەکی دلی دەکات، بۆیە پیش عەمەلیانەکە دەگەرێتەو بۆ
هەوالەرسینی کەسوکاری لە مبصر، کاتیك لە نوسینگەى
هاوەڵیکی دەبیت ئافرەتیکى هەزار دەبینیت کە پاشماوەی ئیسقان و
گوشتى دوکانداریک هەڵدەگرێتەو کە گوشت دەفرۆشیت .

ئەم دیمەنە سەرنجی رادەکێشیت و دەچیت بۆلای ئافرەتەکە و
دەلیت: چی دەکەیت؟ دەلیت: هەندیک گوشت و ئیسقان بۆ
کچەکانم کۆدەکەمەو، سویند بەخوا ماوەی شەش مانگە
گوشتیان نەخواردوو!! . کابرا زۆر دلگران و بیتاقەت دەبیت و
دەست دەکات بە گریان، بە کابرای گوشتفرۆش دەلیت: براکەم

ههركات ئەم ئافرەتە هات ھەموو ھەفتەيەك چەند گوشتی پێویستە
بیدەری لەسەر حسابی من .

ئینجا پارەى سالیکی گوشتی دەداتی، ئافرەتەكە زۆر
دلخۆش دەبێت و سەری بۆ ئاسمان بەرز دەکاتەو و داوای
ئاسودەیی و بەختەوهری و سەلامەتی لەخوا دەکات بۆ ئەو پیاوێ
كە ئەو چاکەبەیی لەگەڵ کردوو، پیاوێكە دەگەرێتەو مال و زۆر
دلخۆش و شادومانە، كچەكەى بەرەو پیری دەچێت و دەلێت:
باوێكە زۆر رووت گەشە و دلخۆش دێتە بەر چاوم! . باوکی
باسەكەى بۆ دەگیرێتەو... ئەویش سەری بەرز دەکاتەو بۆ
ئاسمان و دەلێت: داواكارم لەخوا بە شیفای نەخۆشیەكەت
بەختەوهرت بکات، وەك چۆن دلێ ئەو ئافرەتە و مندالەکانیت
خۆش کرد .

باش چەند رۆژێك پیاوێكە ھەست بە چاكبونێكى سەیر
دەكات، كەسوکاری داوای لێدەكەن سەردانی نەخۆشخانە
بکات، لەو كاتەدا لەبەردەستی پزیشكەكاندا پشكنینی بۆ دەكرێت،

پزیشکە که هاوار دەکات: لای چ پزیشکێک چارەسەرت
وەرگرتوو؟! بەراستی نەخۆشێە کەت نەماو! .

مامۆستا دەست دەکات بە گریان و دلێت: من بازرگانیم
لەگەڵ خوا کرد و خواش شیفای پی بەخشییم .

جا خوشکی بەرپرزم داوات لێدەکەم تۆش لەگەڵ خوادا
بازرگانی بکەیت، زاتێک که خەزینەی ئاسمان و زەوی
لەبەردەستدایە، ئەوزاتە دەتوانیت بەرە کەت بخانە ژیاڵت بەرامبەر
چاکە کردنت لەگەڵ دایکی مێردە کەت که کەوتۆتە تەمەنەو .

دەزانم ئەرکت زۆرە و کارت هەیە، بەلام متمانەم بە باوەرپرت
هەبە، دەزانیت که ئەو دەرگای خێر و چاکەبە و خوای گەورە
هیناویتی بۆ بەردەستی تۆ؟ که تۆ لەگەڵ ئەو ئافەرەتە بەتەمەنە
چاکە کار بیت و لەهەمان کاتدا چاودێری منداڵەکانت بکەیت،
ئەمەش ئەرکیکی ئەستەم نیە و ئێین قەیم دەلێت: "ئەگەر پیاویک
لەبەردەم شاخێکدا بوەستیت و بریار بدات لەبنی بهیشت،
دەتوانیت " .

له دواى لىكۆلینه وه دهر كه وتوه كه ئه ستهم له زياندا نيه جگه له
دوو شت نه بێت :

۱. ئه سته مێكى گهردونى، خواى گه وره ده فەر مویت :

﴿فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِيهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ﴾ البقرة: ۲۵۸.

۲. ئه سته مێكى شه رعى، كه برپارى كۆتايى له سه ر دراوه و
ناكریت بگۆر د ریت، بۆ غمونه ئه سته مه نوێزى شیوان بكریت
به دوو ركات، يان حه ج له واده ی دیاریكراوى خۆى دوا بخریت .
خوشكم ئینجا بپروانه بۆ ئهم چهند خاله :

۱. تیروانینت بۆ خه سووت وابیت كه ئه و یارمه تی تو ده دات
نهك به پیچه وانه وه، له و وشانه ی ئین قه ییم بپروانه كه ده لیت :
"باشترین كهس كه سیكه وات لى بكات چاكه بكه ییت
به رامبه رى، ئه وه باشترین یارمه تیده ره به روه كه مال چوونى تو،
چونكه كاتێك سودی پێده گه یه نیت، تۆش سود له و وه رده گریت
به لكو زیاتریش، خراپترین و زیانبه خشترین كهس كه سیكه وات

لینکات که سهریچی خوا بکهیت، ئەو یارمەتیت دەدات بۆ زیان
که یاندن به تۆ و بەرهو کهم و کوری چوون". الفوائد: ص ۲۱۳.

۲. ئەو پێداویستیه کاتیه و دەروات له کاتیکی کهمدا.

۳. دڵنیا به که یارمەتیدانی تۆ بۆ خه سووت ده بێته مایه ی بهرز
و به پرۆزی تۆ لای هاوسهرت.

۴. کهس داوای ئەو هت لیناکات که به تهواوی خزمهتی
خه سووت بکهیت، چونکه هه موو ئەوانه ی ده ورو بهرت ده زانن
که تۆ ئه رکی تهرت هه یه که ده بیته پێ هه لبستیت.

ئهلککسیس کاریل ده لیت: پێویسته بزاین هه ولدان بۆ به خشین
هه رچه نده ئاوێته بیت، یان له هه ندیک رووه وه سهر که وتوو نه بین،
باشتره له وه ی که هه ر هه یج نه که بین و هه ول نده بین.

۵. ئاماژه ده روونیه کان کاریگه رییان هه یه، دکتۆر (عبدالعزیز
القوصی) له په راوی (اسس الصحة النفسية) چیرۆکیک
ده گێڕێته وه که: "یه کیك له توشبوان به نه خووشی (ره بو -
ته نگه نه فه سی) شه ویک توشی ته نگه نه فه سی ده بیت و ده یه ویت
هه وای پاک هه لمزیت، هه لده ستیت ده گه ریت بۆ سوچی

گلۆپ، نایدۆزیتتهوه، ئینجا به رهو په نجه ره ده پروات، دهستی بهر شوشه یه کی سارد ده که ویت، دهیه ویت بیکاته وه به لام ناتوانیت، پارچه یه ک قوماش له دهستی ده ئالینیت و شوشه که ده شکینیت، به قولی هه ناسه ده دات بۆ هه لمژینی هه وای پاکی ده ره وه. . به یانی که هه لده ستیت ده بینیت په نجه ره که ساغه و نه شکاوه، به لکو ئه و شوشه یه شوشه ی سه عاته که بووه، ئه و خه یال و وه همه که وایزانیوه شوشه ی په نجه ره که یه و شکاوه و هه وای پاکی بۆ هاتووه، کاربگه ری له سه ر ته نگه نه فه سیه که ی کردووه و باش بووه .

ئیمهش هه رکات هه ستمان کرد چاکین و به تواناین، ئیتر گرفته کان وه ک هه وریک دینه به رچاومان و دلنیا ده بین که ده ره وینه وه، خه لکی تر له کیشه ی زۆر زیاتر و گه وره تر دا توانیویانه سه رکه وتوبن، که واته گه شبین به و قه ناعه ت به خۆت بکه که ده توانیت ئه و کاره بکه یت و تیپه ر ده بیت و ده رونت ئاسوده ده کات .

که واته گه شبین به به خیر پئی ده گه یت و ده یدۆزیتته وه .

٦. سه یری ئه وه مه که که خه سووت کچیکی هه یه، ماده م له گه ل تۆیه و تۆش له خانووی ئه ودا یت، ئه و چاکه یه ت له بیر

نەچیت و چاکەیی لە گەڵ بکە، بە ویستی خۆت دڵخۆشی و شادی
خزمەتی بکە و چاوەڕێی پاداشتی خوای بالادەست بە.

۷. بەو شیوەیە بە کە حەز دەکەیت بیست. . باوکیك دەگێڕێتەوە
کە پێش (۵۰ سال) لە گەڵ دایکی دەچیت بۆ حەج، لە گەڵ قافلەیک
کە بە و شتر دەڕۆن، لەڕێگە باوک دەیهوێت دابەزێت و سەرئاو بکات،
کۆرەکەیی دایدەگرت، باوکی دەلیت: تۆ لە گەڵ کاروانە کەدا بڕۆ،
منیش پێتان دەگەمەوه، پاش ماوهیک کۆرەکە ئاوڕدەداتەوه، باوکی
نابینێت و کاروانەکش دوورکەوتۆتەوه، دەگەڕێتەوه و دابەکۆل
باوکی هەڵدەگرت، کۆرەکە دەلیت: دەروێشتسن، هەستم کرد
تەری دەکەوێتە سەر روومەتم، بۆم دەرکەوت گریانی باوکمە، وتم:
باوکە سوێند بەخوا ئەوەندە سوکیت لەسەر شانم وائەزانم پوشیکیت
و هیچ ماندوو نابم، ئێتر بۆ دەگرت؟! وتی: کۆرم بۆ ئەوه ناگیرم،
بەلام لەم شوێندا منیش باوکی خۆمم کۆل کردوو. . . . الله اکبر. . .
حەز دەکەیت چۆن بن بۆت تۆش ئاوابە بۆ خەلک.

لە کۆتاییدا ئومێدی ئاسودەیی دنیا و بەختەوهری قیامەتت بۆ

دەخوایم.

سیانزەییەم: ئافرەتییك و خەزوی لە خیزانیكدا.

ئافرەتییکی بەرپز لە گەرەکیكدا باسی خۆی دەکات کە ماوەی
سیانزە سألە شوی کردوو، میژدەکە لە ژنیکی تر سی کوری
بوو، گەرەکیان پینج سالان بوو، و بچوکیەکیان دوو سالان،
ئەویش لەو پیاو سی کوری هەبوو، کەواتە لە گەل شەش کور و
باوکیان کە (هاوسەری ئەو) دەژی.

دەگێڕتەووە کە هەرگیز جیاوازی لە نێوان کورەکاندا
نەکردوو لە هیچ شتیكدا، کورەکان ئیستا هەموویان خەریکە لە
زانکۆ و پەیمانگا و دواناوەندیدا دەرەچن، بەلام سکالاً لە دەستی
خەسووی دەکات، کە ئافرەتییکی داخراوە و هەمیشە پۆیستی بە
خزمەتکردن هەبە، کورەکە هیناوتی بو ئەوێ ماوەیەك
لە گەلیان بژی.

ئەو خەسووە چوار کوری هەبە، جگە لە میژدی ئەو ئافرەتە
پرسیارەکان دەکات، لە ماوەی مانگیكدا کە لە لای ئیمەبە هەمیشە
دوعامان لێدەکات، تا بوکەکە لە خۆش دەکەوێت و پزیشک داوا

دەکات ئەو شتانهی دەبنە ھۆی تورپیی و بیزاری و دلەراوکی لێی
 دوور بخریتەو. لێرەدا کورپەکە (مێردەکە) دایکی دەبات بۆ مالی
 بڕایەکی تریان، بەلام ئەو ھەر بەردەوامە لەسەر دوعاکانی و
 ھەمیشە ھانی کورپەکان دەدات کە بەبێ فرمانی دایکیان بکەن،
 پرسیار دەکات چۆن لە شەری دوعاکانی خۆی بپارێزێت؟ ئایا ئەو
 خەسوەی مرد و لەو خۆش نەبوو، ئایا زیانی دوعاکانی
 پێدەگات؟

وەلام:

ئەگەر ئەو خوشکە راست بکات لەو قسانەیدا کە بەجوانی
 مامەلە لە گەڵ مندالی مێردەکەیدا کردووە و جیاوازی لە نێوان
 کورپەکانی خۆی و کورپی دایکەکە ی تر ناکات و راستیش بکات
 کە خەسووی ئاوا دوعا دەکات و توشی شەلەل بوو، ئەو قەبیدی
 نیە و ئاوانبار نیە ئەگەر زۆری بۆ ھاتییت، بەھەر حال: ناییت
 بیتارام بیت لە گەڵیدا و ھەرچەندە دەتوانیت خزمەتی بکات، ئەگەر
 ئەویش زۆری بۆ ھاتییت، ئەوا پێوستە لە گەڵ کەسوکاری کە

په یوه ندى نړىكى و خزمایه تیان له گه لّ ټه و ټاږه ته دا هیه ده بیټ
خز مه تی بکه ن، ده ربارهی دوعا کانی، ده بیټ ټه و ټاږه ته که
پرسىاری کردووه د لّ ټاږوان بیټ و لّی خوش بیټ، لّیره دا حق
لای بو که که یه، نه ک لای خه سوو، هه رچه نده هه موو کوره کانی
له زیانیدا ماون.

له پیغه مېهر ﷺ رېوايهت کړاوه که فهرموو یه تی: (علموا من
انسابکم ما تصلون به ارحامکم، فإن صلة الرّحم محبة فی
الاهل، مثراة فی المال، منساة فی الاثر) الترمذی.

هه روه ها ده فهرمو یټ: "هیچ گونا هی ک شایسته تر نه که خوا
توله ی له دنیا دا پېش بخات، له گه لّ بوونی توله ی قیامت له
وینه ی سته م و پچراندنی خزمایه تی " نیمای ټه محمد گېراو یه ته وه.

ټه وه ټا پچراندنی په یوه ندى خزمایه تی له گه لّ سته مکاریدا
داناوه و هه ردوکیان خوا توله یان له دنیا دا پېش ده خات.

که واته ټه م خوشکه به رېزه ی پرسىاری کردووه، نابیټ به
به هانه ی ټه وه ی که خه سووی دوعای لّ ده کات و منداله کانی
له دزی هانده دات په یوه ندى له گه لّ پچر ټیټ، پېویسته به رامېهر

خه سووی رقه کانی بخواته و لیسوردنی هه بیټ تا بجیته ریزی
چاکه کارائیک که خوا ستایشیان ده کات .

﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكِبَرِ وَالصَّغَرِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ آل عمران : ۱۳۴ .

ههروه ها ده بیټ ئارام بگریټ له بهرامبر ئهو ئازار و
ناره حه تیانه ی له لایهن خه سوویه وه توشی ده بیټ، ئه وکاته
به راستی خوا ی په رستوه .

له پیغه مبه ر ﷺ ده گپړنه وه که فهرمویه تی: هیچ کهس به
ئهن دازه ی خوا بهرامبر بهنده کانی ئارامگر نه، هاوه لی بۆ بریار
ده ده ن، کوری بۆ بریار ده ده ن. . . له گه ل ئه وه شدا رۆزیان
ده دات و شیفایان ده دات، له گه ل ئه وه ی ئه وان بهرامبر خوا بی
ئه ده بی ده که ن، خوا پیان ده به خشیت و هوکاره کانی ژیانان بۆ
فهرامهم ده هیټ .

بیگومان چاکه کردن به رۆیشتنی کات شوینه وای
ده رده که ویت و په یوه ندی خه لک پیکه وه ده گوئجیټ .

داوا لەو خوشکە دەکەم واز لە سکالا بهیئت بەرامبەر
خەسووی، لاپەرەیهکی نوێ و تازە لە پەيوەندی نێوانیان
هەلبەتەوه، کە پەرەیی لیۆردن و ریزگرتن و چاکەکردن و
چاودێری کردن بێت، خراپە بە خراپە چارە نەکات، مادەم
بەلاتانەوه ئاسان بێت لەگەڵ هاوسەرت چاک بیت، دەبێت
بەلاشتەوه ئاسان بێت تورپیی خۆت بشاریتەوه و لیۆردن و
سینەفراوانی بکەیتە سیمات، ئەوکاتە بە چاوی خۆت ژيانیکی
ئارام هەست پێدەکەیت.

چواردەیهەم : کەسوکارم دەیانەوێت خێزانم تەڵاق بدەم.

ئەگەر باوکێک فەرمانی بە کۆرەکەی کرد کە هاوسەرەکەی
تەڵاق بدات ، ئایا پێویستە بە گۆنێ بکات ؟

وەڵام :

وەچە بەرھەمی نێوان ژن و مێردە کە خێزان دروست دەکەن ،
و مندالێش دەبێتە ھۆی دروست بوونی پەيوەندیەکی نوێ لەنێوان
ژن و پیاودا ، جاری وا ھەبە مەزۆف بیری بەلای ئەویدا ناچێت کە
ژیانی هاوسەری لەگەڵ مافی دایک و باوک دژ دەووستێتەو .

بەلام لەسەر دەمی پێغەمبەردا ﷺ ئەم دوو مافە رووبەرپر و
بۆنەو ، کاتێک عومەری کۆری خەتاب ﷺ داوای لە (عبدالله)ی
کۆری کرد ﷺ ژنەکەی تەڵاق بدات لە کاتێکدا مێردەکەی
(عبدالله) خوشی دەویست .

لەوکاتەو زانایان ئەم باسەیان کردووە و لیکۆلینەو هیان لەسەر
ئەنجام داوە ، بابزانی موسلمان دەبێت چی بکات ؟

سنوری چاکه له گهڵ دایک و باوک چیه؟ ئازاردانیشیان
مه بهست چیه؟ نه گهر په یوه ست بوو به کۆتایی هینانی ژبانی
خیزانی چی؟

لیره دا ده بین زانایان راسته وخۆ وتویانه که لیره دا به گویان
ناکریت، مه گهر کاتیک باوک که که سیکی له خوا ترس و چاکه کار
بیست، به بی ئه وهی باس له وه بکه که ئایا سوننه ته به گوی کردنی
یان نا؟

ئین ته یه باسی کردووه که "قسه ی ئیمامی ئه حه ده له واجب
بوونی ته لاقی خیزان به فرمانی باوک په یوه ست به چاک و
دلسۆزی باوک وه".

هر ئین ته یه به حه رام و قه ده غه ی زانیوه که کور به گوی
دایکی ژنه که ی ته لاق بدات، به تاییه ت نه گهر مندالیان هه بوو.
پرسیاریان لیکرد که پیاویک ژنی هه به و مندالی هه به، دایکی
رقی له ژنه که یه تی و ده لیت ته بیست ته لاقی بدهیت، ئایا ده بیست
به گوی دایکی بکات؟

لهوه لآمدا دهلیت: دروست نیه له بهر قسه ی دایکی ژنه که ی ته لاق بدات، به لکو دهییت له گه ل دایکی چاکه کار بیټ، ته لآقدانی ژنه که شی چاکه کردن نیه له گه ل دایک . . . خواش زانانره .

ههروه ها له په راوی (الآداب الشرعیة) ماموستا (تقی الدین) -
ره همه تی خوی لی بیټ دهلیت:

نابیټ دایک و باوک داوا له کورپه که یان بکه ن که ئافره تیټ ماره بکات که خوی نایه ویټ، نه گهر کورپه که مش رازی نه بوو، مانای وانیه ئازاری دایک و باوکی داوه، نه گهر که س نه توانیټ به زور شتیکی دهر خوارد بدات که نهو هزی لیټاکات، نهوه له بابته تی ژنه یاندا باشر ناتوانیټ .

چونکه خواردنی شتیټ که پیټ خوټ نه بیټ، ئازاره که ی ساتیکه، به لآم ژنه یان به زور (همم له روی کورپان که چهوه) ئازاره کانی درټزه ده کیټیټ . . .

ههروه ها زانای گه وره حهنبه لی (البهوتی) برپای وایه که کورپ پیوست نیه به گوئی دایک و باوکی بکات نه گهر داوای ته لآقدانی ژنه که یان لیکرد هه رچه نده دادپه روه ریش بن .

پانزەیهەم: عەورەتی دایکی ژن (خەسوو) بەنیسبەت زاواوە.

پرسیار:

ئایا درووستە دایکی کچ رووبەرۆوی میژدی کچەکە ی

بیتهوه به سه‌ری رووتی؟

یان به جل و بەرگی کورتهوه له سه‌روی ئەژنۆ؟

یان له نامیزی بگرت؟ یان وهك كۆری خۆی ماچی بکات؟

وه‌لام:

دایکی ژن له کهسه مه‌حره‌مه‌کانی (میژدی کچ)ه و درووسته

ده‌ست و ده‌موچاو و سنگی و موی سه‌ری و ئەم شتانه‌ بینیت،

به‌لام ماچکردنی ئافره‌ت بو میژدی کچەکە ی که‌را‌ه‌تی هه‌یه

له‌نامیز گرتنی خراپه و درووست نیه، چونکه‌ ئەوه ته‌نها له‌گه‌ڵ

میژدا ده‌کرت، به‌لام درووسته‌ سه‌ری ماچ بکات^١.

^١ من فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة و الافتاء - ج ١٧/ ٣٦٥ - رقم

الفتوى: ١٧١٥٣.

**شانزەیهەم: ھەئۆیستم چی بیټ لە مەملانیی نیوان
ژنەکەم و دایکم؟**

"من پیاویکی ھاوسەردارم و سوپاس بۆ خوا مەندالمان ھەبە،
بەلام دایکم و ژنەکەم لە یەکتەر تێناگەن و کێشەیان ھەبە و دایکم لە
ھەموو شتیکی خێزانیماندا قسە دەکات و نابەویت بەنەرمی لەگەڵ
ھاوسەرم مامەڵە بکەم، ھەمیشە بە خرابی باسی خێزانم دەکات،
ناتوانم دایکم رابگرم، چونکە ھەست دەکات من لە دژی ئەوم و
من خێزانم خۆش دەوێت زیاتر لە دایکم، لەراستیدا خێزانیشم
کەمێک کەمتەرخەمی و فەرمانۆشی تێدا، دایک و باوکم لە
شوققەیک دەژین و منیش لە شوققەیک بەرامبەریان، تەنھا کۆرم
و ناتوانم لێیان دوور بکەومەو، پێویستە ھەمیشە لێیان نزیک بم،
ئەگەر دەرگای شوققەکەم داخست، ئەو کێشە گەورە روو
ئەدات و ھەستیان بریندار دەکەم، بۆیە زۆر گرفت و کێشە لەنیوان
من و ژنەکەمدا ھەبە کە زۆر جار گەشتۆتە ھەرەشە لێک
جیاپوونەو، چونکە ریزی دایکم ناگرێت، جاری واش ھەبە لەو

برپاره په شیمان دهمه وه، که بیر له منداله کانم ده که مه وه نازانم
ژیانیان و دواړوژیان چوڼ ده بیټ، دووباره بوونه وهی نهم
بارودوخه وای لیکر دووم که خیزانم خوش نه ویت و رقم لئی
بیټ، نیر نازانم چی بکه م؟

چوڼ له گه له غیره تی دایکم مامه له بکه م؟
نایا خیزانم ته لاق بدهم و کوتایی به گرفته که مان بهیتم؟
نایا ژنیکی تر بهیتم و باره که بگوری؟
. . . داوای چاره سهرتان لی ده که م . .

وه لام:

نازیزم به داخه وه له م روژگارهدا گرفتی زور له نیوان دایک و
ژندا روو ده دات، مروژ نازانیت چوڼ دادوهر بیټ له نیوانیاندا تا
نه که ویتته سته مکردن له په کیکیان .

غیره ی دایکت له وپوه سهرچاوه ی گرتووه که ده به ویت
ده سولاتی به سهر دلندا هه بیټ، قبولی خوشه ویستی که سیکی تر
ناکات، رهنکه خیزانه کهشت به هه ندیک هه لسوکه وتی نهم
هه سته ی له دهر وونیدا زیاد کرد بیټ .

یەكەم: چارەسەری ئەو غێرەیه لای دایكت.

هەمیشە وا دەربەرە كە خۆشەویستیت بۆی زۆر گەورەیه و
خۆشەویستیش بۆ هاوسەرەكەت جۆریكى ترە و جیاوازه له
خۆشەویستی بۆ دایك، هەولێده لهبەرچاوی دایكت گرنكى به
خیزانت مەده تا بێزار نهبیت، و هەمیشە سۆز و خۆشەویستی بۆ
دایكت دەربەرە.

دووەم: دەربارەى خیزانت:

ئاشكرایە كە خیزانیش دەیهوێت تۆ بەتەنها بۆ ئەو بیت،
بۆیه رەنگە هەست بە بوونی گرفت بكات له نێوان خۆی و
دایكت، بۆ چارەسەرى هەلوێست لهگەڵ خیزانت، پێویستە
چەند كارێك ئەنجام بدەیت.

۱- پێویستە بزانی و ئەویش ئاگادار بكەیت كە دروست
کردنی كێشە و هەولێ گۆڕینی تۆ بەرامبەر دایكت و خوشكت
كارێكە خوا پاشان پێغه مبه‌ر ﷺ پێی رازی نین.

بۆیه پێویستە له روانگەى ئیسلامه‌وه نامۆزگارى بكه‌یت و
ئەركى سەرشانى بۆ روژن بكه‌یته‌وه به‌رامبەر دایك و خوشكت،

بۆ ئەوەی بە دلچىكى فراوان ئەو شتانهى داىكت قبول بکات و
هەولێ دروستکردنى کيشە نەدات لەگەڵیدا، چونکە
خۆشەويستىت بۆ داىكت جياوازه لە خۆشەويستىت بۆ ئەو.

۲- لە نامەکەتدا هاتوووە کە ژنەکەشت کەمتەرخەمە لە
بەرامبەر مافى داىكت، پيوستە لەو کەمتەرخەمى ئاگادارى
بکەیتەو، بە لەسەر خۆيى و هيمنى هوشيارى بدەيتى.

۳- ئامۆژگارى بکەيت کە گرتنى زۆر ماندوتان دەکات و
کارى سلبى و خراپ لە خيزاندا بەرھەم دەھيئي و ئەوھش
کارىگەرى خراپى لەسەر ئارامى خيزانەکەتان دەبيت.

۴- ئەگەر هەست دەکەيت هەندىك هەلسوکەونى داىكت و
خوشکت دەبيتە ماھى بيزارى ژنەکەت دەبيت ئاراستەى ئەوانيش
بە جوانى بکەيت.

ئەگەر وادەبينىت کە هاوسەرت گوى بۆ ئامۆژگارى و
ئاراستەکانت ناگريت، ئينجا لەريگەى کەسوکارى ئاگادارى
بکەرەو.

بەلام دەربارەى جىابوونەو (تەلاق) من لەگەڵدا نىم،
بەتايەت كە ئيوە منداالتان ھەيە، بۆ پاراستنى دواپۆزى ئەوان ئارام
بگەرەو ھەولئى ئامۆزگارى بدە.

جىابوونەوە يان ژنھيتانى تر چارەسەر نىە ، كارەكە پيوستى
بە ليژانى و ئارام گرتن ھەيە، ئىنجا بزانه چاكە كردن و بەخشين و
ليبور دنت لەگەڵدا رەنگە بىتە ھۆى بەخۆدا چوونەو ھى ئەویش،
كەواتە تۆ بىە بە كەسيكى ئونەنى لەبەردەم ھاوسەرتدا، فيرى مانا
جوانەكانى ئارامى و بەختەو ھى بكە.

ئەگەر ژنەكەت ھەست بە بوونى بۆشايىيەك دەكات لە
ژياندا، ھەولبەدە بەشتىكى سودبەخش ئەو بۆشايىيە پەر بەكرەو ھە،
و ھەك خويندن و كارى كۆمەلايەتى و يارمەتى بى نازان و نەخۆش.
متمانەت بە خوا ھەيت كە چارەسەرى گرتەكانت دەكات
وكەش و ھەواى ئارامى بال دەكيشيت بەسەر خيزانەكەتاندا،
ئامۆزگارىشت ئەكەم ھەميشە دەم بە دوعا و پارانەو ھە، داوا لە
خوا بكە رىگەت بەرەو راستى و كارى خىر بۆ روژن بكاتەو ھە.

كۆتايى:

ئەمە گەشتىكى كورت بوو لە گەل پەرەكانى ئەم كىيە ئەنجىمان
دا، ئەو ەمان بۆ رۆشن بۆۋە كە لە ئىسلامدا خىزان چەندە گىرنگە،
بەردى بناغەى دروستكردنى كۆمەلگايەكى بەختەوەرە، پەيوەندى
نىوان ژن و مېرد و خەسوو و خەزورمان بۆ ئاشكرا بوو، كە
دەبىت پەيوەندىەكى پىر لە سۆز و خۆشەويستى بىت، بەو ەش
خىزان ئاسودە و كامەران دەبىت.

ئەو ەشمان بۆ روون بۆۋە كە ەرىەك لە ژن و پىاو رۆلى
بەرچاويان ەيە لەئارامى خىزاندا، ەروەها خەسوو ەكان بۆ
گەشەكردنى ئەو پەيوەندىە رۆلىان گىرنگە.

ئەو ەشمان بۆ روون بۆۋە كە پىغەمبەرى پىشەوامان ﷺ لە گەل
خەسوو و خەزوراندا چۆن مامەلەى كردوۋە و چۆن لە گەل
مېردى كچەكانىدا ەللىكەوتى كردوۋە، ئىمەش پىويستە بىكەينە
پىشەوا و چاوساغى خۆمان.

ههروه‌ها هۆکاره‌کانی گرتی نیتوان بۆك و خه‌سوو و
شوینه‌واره خراپه‌کانی و ریگه‌چاره‌ی نه‌و گرتانه‌ش روشن
کرایه‌وه.

ره‌نگه زۆرتەر سودمان له هیتانی گرته‌کان و چاره‌سەر له
ریگه‌ی پرسیار و وه‌لام و نامه‌کانه‌وه بینییّت.
داواکارم له‌خوا‌ی گه‌وره هه‌موومان سه‌رفراز بکات و ریگه‌ی
ره‌زانه‌ندی خویمان پیشان بدات.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.

۲۰۰۹/۴/۱۵

وه‌رگێڕ

ناصر محمد شاربازیری

سلیمانی - راپه‌ڕین.

پیرست

لا پهره	بابه ت
۵	پیشه کی
۱۱	پیشه کی وهرگیر
۱۳	واتای خه سوو
۱۵	خیزانی نارام
۱۷	خیزانی چاک
۲۱	به شی یه کهم: مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل خه سوو و خه زوریدا.
۲۳	یه کهم: مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل خه سوویدا.
۲۵	دووه م: مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل خه زوریدا.
۲۶	۱/ مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل ابوبکر <small>رضی الله عنه</small> .
۳۳	۲/ مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل عمری کوپی خه تاب <small>رضی الله عنه</small> .
۳۵	۳/ مامه لی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له گهل نه بوسفیان <small>رضی الله عنه</small> .
۳۷	به شی دووه م: شیوازی پیغه مبه ر <small>علیه السلام</small> له مامه لی له گهل زاواکانی
۳۹	یه کهم: له گهل عثمانی کوپی عه ففان <small>رضی الله عنه</small> .
۴۱	دووه م: له گهل نه بی لعاصی کوپی ره بیع <small>رضی الله عنه</small> .
۴۷	سییه م: له گهل عه لی کوپی نه بو طالب <small>رضی الله عنه</small> .

لایەره	بابەت
۵۲	بەشی سێهەم: کۆمەڵیک چیرۆکی راستەقینە لەسەر ھاوسەر و خەزوران.
۵۳	یەكەم: خاتوو فاطمە (ع) لەگەڵ خەسویدا.
۶۷	دووەم: ئومامە ی كچی حارث ئامۆزگاری كچەكە ی دەكات.
۶۹	سێهەم: خەسوومەكانی بەنی تەسیم ئامۆزگاری میژدی كچەكانیان نەكەن.
۷۵	چوارەم: خەسوویەك میژدی كچەكە ی بەختەومر دەكات.
۷۷	پنجەم: پارچە ھۆنرلویك لە دایكێكەو بۆ كۆرە سەركەشەكە ی.
۸۰	بەشی چوارەم: گرفتەكانی نێوان ژن و میژد لەگەڵ خەزورانیان و ھۆكار و چارەسەر.
۸۱	یەكەم: ھۆكاری گرفت لەگەڵ خەسووز
۸۶	بۆچونی زانیانی كۆمەڵناس و نەرونی نەریارە ی ھۆكارەكانی جیاوازی.
۹۱	دووەم: دیاردە و شوێنەوارەكانی ئەم جیاوازیە.
۹۵	سێهەم: چارەسەری جیاوازی لە نێوان ھاوسەر و خەسوو.
۹۵	یەكەم/ رۆلی میژد لە چارەسەری گرفتەكان.
۱۰۹	دووەم/ رۆلی ھاوسەر لە ژارەسەری گرفتەكان.
۱۱۶	ھەندێك ئامۆزگاری بۆ چۆنیەتی مامەلە لەگەڵ خەسوو.
۱۲۴	سێهەم/ رۆلی خەسوو (دایكی میژد) لە چارەسەری كێشەكاندا.
۱۲۹	چوارەم/ رۆلی دایكی ئافەرەت لە چارەسەری كێشەكاندا.
۱۳۱	پنجەم/ رۆلی باوكی ژن لە چارەسەری كێشەكاندا.

لایه	بابەت
۱۳۳	بەشی پێنجەم: گرفت و چارەسەر.
۱۳۵	۱. لایکی ھاوسەرەکەم نەوی بۆ کچەکێ پی خوشە بۆ منی پی خوش نیە.
۱۳۹	۲. چاکە لە گەل دایک و باوک و رەزامەندی ھاوسەرەم.
۱۴۲	۳. ئایا خێزانیەکەم لە مانی کە سوکارم دەریکەم؟!.
۱۴۴	۴. لە نیوان ھاوسەرەکەم و دایکید.
۱۵۰	۵. مێردەکەم لە کە سوکارم تۆرەیه!.
۱۵۴	۶. خەسووم یان دۆژمنم.
۱۶۳	۷. خەسووم دەیهوێت کچەکەم بکاتە مولکی خۆی.
۱۶۸	۸. خۆگونجان لە گەل کە سوکاری مێردم.
۱۷۲	۹. خێزانیەکەم دۆژمنایهتی کە سوکارم دەکات.
۱۷۶	۱۰. باوک و دایک قسەی ناشرین بە ھاوسەرەکەم دەلێن!.
۱۸۰	۱۱. ژنەکەم رۆژانە سەردانی دایکی دەکات.
۱۷۳	۱۲. لە دوودلێدام لە گرنگیدان بە خەسووم.
۱۹۱	۱۳. ژنەکەم و خەسووی لە خێزانیکدا.
۱۹۶	۱۴. کە سوکارم دەیانەوێت ژنەکەم پی تەلاق بدەن، چی بکەم؟!.
۱۹۹	۱۵. عەرەتی دایکی ژن بەرامبەر بە مێرد.
۱۲۰	۱۶. هەلوێستم لە بەرامبەر ململانیی ژنەکەم و دایک.
۲۰۵	کوژتایی.